GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.
Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.
Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.
All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.
If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Universitetsbiblioteket

35 4.

J. L. Saxon

KRIGET UTAN SVÄRDSSLAG

EN BERÄTTELSE FRÅN DANSKA INFALLET I JÄMTLAND 1677

AF

JOHAN LINDSTRÖM

(SAXON)

»De andre förlita sig på hästar och vagnar, men vi tro på Herren vår Guds namn».

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

ÖSTERSUND
JÄMTLANDS TIDNINGS BOKTRYCKERI 1896

INNEHÅLL:

		Sid
I.	Främlingen från fjällen	1.
II.	Den tredje kom icke	15.
III.	Vid Pilgrimstads källa	22.
IV.	Farhågorna besannas	29.
V.	I Ragunda prästgård	38.
VI.	Fru Karins historia	46.
VII.	Förrädarplanen	57.
VIII.	Guvernör Karl Sparre	68.
IX.	Sveket mot barndomsvännen	79.
X.	Det krossade fönstret	88.
XI.	En underbar räddning	97.
XII.	Igensopade spår	107.
XIII.	De frivillige från Ström	116.
XIV.	Fienden kommer	128.
XV.	Jörgen Urne åter framme	135.
XVI.	De tre hundra fångarne	144.
XVII.	En rymning	158
XVIII.	Stulen lycka	169.
XIX.	Refsunds prästgård brinner	183.
XX.	Bondehöfdingen i prästrock	196.
XXI.	I egen snara	205.
XXII.	Två bragder	217.
XXIII.	En ädel kvinna	231.
XXIV.	Stupstockarne vid Rödö färja	239.
XXV.	I midsommartider	248.

I.

Främlingen från fjällen.

Den yngsta af tjänstepigorna i Refsunds prästgård kom häftigt inrusande i hvardagsstugan, där hon andlös sjönk ner på soffan vid dörren.

»Hvad går åt dig?» utbrast prostinnan Alstadius förvånadt, i det hon tog en brinnande sticka ur den öppna spiseln och lyste på flickan.

»Å... å...», stötte denna fram.

»Kära barn, det har väl icke händt dig något ledsamt?» fortfor prostinnan med deltagande i tonfallet, i det hon gick nedåt dörren, där flickan satt.

»Nej, men det var... det var något så... så besynnerligt där ute».

»Ett djur?»

»Nej, en karlskepnad... en mycket liten en..

Det var bestämdt en vätte... Och jag har aldrig sett någon af jordbyggarfolket förr».

»Hur såg han ut?» frågade prostinnan, hvilkens leende flickan ej märkte i den svaga belysningen från spiseln.

»Jo, han var så liten till växten... Och han hade på sig en så konstig, lång rock, som jag aldrig sett maken till förr... Det alldeles blänkte af den... Och han rörde sig så snabt och tyst som en katt».

»Det var väl någon liten pojke?»

»Nej, han hade skägg».

»Hur kunde du se det? Det är ju skumt ute».

»Han stod här utanför köksfönstret och stirrade in, då jag skulle gå till ladugården».

»Och då vände du om, såsom skulle du aldrig sett folk förr! Gå och se efter, om han står kvar där ute, och bed honom i så fall komma in».

»Goda, snälla prostinnan...», sade flickan med bedjande stämma, i det hon kröp ihop på soffan. »Det... det törs jag icke. Var det ej en af jordbyggarne, så var det åtminstone en bof... Icke behöfver en hederlig människa smyga sig fram på sådant sätt».

»Å, hvad du är barnslig», smålog prostinnan, i det hon gick ut i förstugan, ropande utåt gården: »Är det någon där?»

»Ja», svarade en stämma alldeles bredvid förstugubron.

»Kom då in», sade prostinnan vänligt.

»Jag tackar», svarade stämman, och en yngling steg sakta upp på förstugubron, följande prostinnan in i

köket. Där satte hon en stol framför spiseln, i hvilken hon samtidigt kastade några vedträn, så att elden flammade upp.

Den förskrämda tjänstepigan gaf sig hufvudstupa på dörren.

»Sitt ner», sade prostinnan. »Det har ju fallit rägn, så att du är kanske våt».

»Jag tackar och ber så mycket om ursäkt för att jag kommer smygande så här», svarade den tilltalade med en bugning, i det han blef stående bredvid stolen. »Jag är främling här och visste ej hvar jag skulle gå in, och därför såg jag in genom det fönster, i hvilket det lyste. I detsamma kom en kvinna ut, och hon blef synbarligen förskräckt, då hon fick se mig, och sprang hitin. Jag ville ej öka hennes rädsla med att genast komma efter och dröjde därför ute en stund».

Prostinnan flyttade ytterligare en stol till spiseln och satte sig själf på densamma.

»Sitt ner», upprepade hon, och nu efterkoms uppmaningen. »Du är säkert både trött, våt och hungrig... Hvarifrån kommer du?»

»Från fjällbygden — från Underåker, sänd hit från kyrkoherde Berghemius».

Nu var det prostinnans tur att bli förskräckt.

»Du får väl inga sorgliga tidningar med dig?» utbrast hon.

»Nej, endast goda, Alt står väl till där hemma i prästgården, hvarifrån jag skulle flitigt hälsa. Mitt ärende är att framföra tvänne bref, ett till prosten och ett till pastorn».

»Då är du en välkommen gäst i huset, barn. Jag skall gå och se efter, om far och Karl äro hemma».

Det var ej långt bort att söka dem. Hufvudbygningen i Refsunds prästgård skilde sig föga från en sådan vid en bättre bondgård, med hvardagsstugan eller köket och gästkammaren i ena ändan och storstugan i andra ändan samt, midt emellan dessa båda, förstugukammaren. Hvart och ett af dessa rum hade blott en dörr, och denna ledde ut i förstugan.

Förstugukammaren hade fordom utgjort prostens studierum. Här hade han tillägnat sig vetandets frukter ur sitt rikhaltiga bibliotek — ingen man i hela Jämtland ägde så mycket böcker som han — och här hade han gjort uppkasten till de predikningar, som söndag efter söndag under snart tjugo år fylt Refsunds gamla tempel med åhörare från när och fjärran. Nu när hans son Karl skötte hans ämbete, fick denne äfven råda öfver studiekammaren. Den gamle hade flyttat öfver till storstugan. Därifrån gjorde han dock ofta påhälsningar hos sonen.

Detta var nästan alltid fallet, då Karl skulle bereda sig på sin predikan, hvilket skedde på fredagseftermiddagarne. I likhet med fadern skref han ej sina predikningar utan gjorde endast ett kort uppkast, innehållande hufvudpunkterna. Då satt den gamle i en länstol, under det att den unge mätte golfvet i långa steg, talande för sig själf, görande anteckningar eller ställande frågor till fadern, hvilken var det fullständigaste lexikon i såväl alla sin tids mera kända teologiska skrifter som bibeln. Den stora

ömsesidiga tillgifvenheten mellan far och son tog sig aldrig vackrare uttryck än under dessa stunder.

Det var i ett sådant ögonblick som prostinnan sökte upp sin man och son. Hon viste alt för väl, att de ej ville bli störda och skulle icke af någon ringare orsak än den föreliggande trängt sig på dem.

Ingendera af dem hade hört henne, då hon sakta öppnat dörren och stält sig innanför densamma. Hon märkte genast, att de voro nära färdiga. Karl gjorde några anteckningar å ett papper, som han hade i handen, och gick ett par slag öfver golfvet, hvarpå han stannade framför fadern, tryckte dennes händer och sade:

»Ja, vill nu Gud ge sin välsignelse, så tror jag det blir bra».

Prostinnan knäpte händerna, och hennes läppar rörde sig.

»Du här, mor», utbrast Karl och sprang emot henne.

»Ja, jag fick lof att störa er...»

»Du stör oss icke als, snälla mor. Vi ha slutat», afbröt Karl.

»Det är storfrämmande ute i köket — en yngling från Undersåker med bref till far och dig».

Hon hade knapt talat ut, förr än Karl skyndat till köket. Främlingen reste sig upp, bugade sig och blef stående.

»Du har bref till mig och min far?» sade Karl.

»Ja, ett till prosten Alstadius från kyrkoherden och ett till pastor Alstadius från jungfru Magnil»,

svarade ynglingen medan han trefvade i en innerficka å sin rock.

»Får jag dem!» sade Karl med förväntningsfull otålighet.

Ynglingen räckte bugande fram ett bref, hvarå stod »Pastor Karl Alstadius, Refsund».

»Och brefvet till min far?» sade Karl.

»Pastorn får förlåta mig, men jag hade kyrkoherdens uttryckliga befallning att lemna det endast i prostens egna händer».

»Då bör du göra det, och det är duktigt af dig att uträtta ärendet ordentligt», sade Karl och klappade ynglingen på axeln. »Gå dit in i kammaren!»

Karl hade så brådt att öppna sitt bref, att han ej gjorde sig tid att sätta sig. Elden i spiseln hade nästan slocknat, men han såg godt ändå, hvad brefvet innehöll:

Min alra käraste vän på jorden!

All lycka och glädje tillönskandes dig, sänder jag dessa rader med Rimpi, då han nu af min far skickas i särskildt ärende till din far. Jag är vid god hälsa, önskandes dig samma Guds gåfva; och min glädje saknar alla gränser, enär brefvet från min far just är en anhållan från honom att vi må få vara välkomna till eder i pingst, far och jag. Det gör mig nästan ondt om honom, att han skall nödgas färdas en så lång sträcka till häst, hvilket lär bli mödosamt nog för honom, men å andra sidan ser jag däri en Nemesis, ty i julas, då slädföret var så utmärkt, voro alla mina böner att få hälsa på eder förgäfves. Häruppe är det redan vår; löfvet har slagit ut, och fåglarne sjunga, och med dem gläder jag mig så innerligt i tanken på att snart få träffa dig, mitt

hjärtas efterlängtade vän. Gud skydde dig för alt ondt och skänke dig frid och hälsa!

Din i döden trofasta *Magnil.*

»Mor, kära mor», utbrast Karl med af glädje genombäfvad stämma i det han såg upp från brefvet, »Magnil och farbror Berghemius komma hit i pingst!»

»Jag hörde det af far», svarade prostinnan. »Jag hade ej tid att vänta på dig för att få min nyfikenhet tillfredsställd, utan måste in till far. Du har visst läst brefvet flere gånger, och kärt måtte det vara, ty du har hvarken hört eller sett... Ja, det var då en stor glädje, som den här ynglingen bringade oss, Kom barn och få lite att äta! Vi glömma ju alldeles af dig».

Rimpi satte sig fram till bordet.

»Ät dig nu riktigt mätt, barn. Jag måste ut och taga reda på Gölin, som vardt så rädd för dig och isynnerhet för din långa rägnrock, och nu visst blyges för att gå in».

Karl gick in till fadern.

»Hvad nu?» frågade han förundrad, då han såg de djupa vecken i den gamles panna. »Har du ej fått lika glada underrättelser som jag?»

»Se här», sade den gamle och räckte brefvet åt sonen, som läste:

Käre frände! Frid och hälsa med Gud alsmäktig!

En af mina bästa och mest hedersvärda sockenbor, nämdemannen Kjel Enoksson i Rista, hvilken som i går hemkom från en handelsresa till Trondhjem, har där erfarit något, som jag är så angelägen att meddela dig, att jag utan dröjsmål sänder dig underrättelsen därom med säkert bud. Kjels son har på en ölstuga, dit han

inbjudits att dricka köpskål efter en afslutad handel, blifvit vitne till ett samspråk mellan tvänne dansktalande officerspersoner, de där trodde sig vara ohörda. De talade om rustningar, hästar, kanoner och annat sådant, hvilket alt lyssnaren ej så noga kunde uppfatta. Däremot hörde han alldeles bestämdt den ene af dem yttra: »*Då just skola vi infalla i Jämtland*». Den unge mannen vardt alldeles förskräckt öfver yttrandet, men förrådde sig icke. I hela staden kände han ingen, med hvilken han vågade tala om saken, utan han afslöt sina affärer så fort som möjligt och skyndade hem. Fader och son ilade genast efter sonens hemkomst till mig, berättande det skedda. Vi öfverenskommo då om, att Kjel själf skulle ridandes begifva sig till Trondhjem för att förskaffa sig de noggrannaste underrättelser i denna sak, och i pingst skulle jag komma ned till Refsund och meddela dig dem samt rådgöra med dig hvad som vore att i saken åtgöra. Ingen af oss skulle något härom yppa för någon, icke ens för våra fruntimmer, och mitt besök hos dig skulle ha utseendet af ett vanligt gästbesök, hufvudsakligen anlagdt på att de unga skulle få tillfälle att träffa hvarandra.

Mina bästa hälsningar till din kära hustru och min präktige blifvande måg, till hvilken detta bref naturligen är ställdt lika mycket som till dig.

Din vän och frände
Petrus Berghemius.

»Man kunde ju vänta, att detta skulle komma», sade prosten, »men likväl känner man sig så öfverraskad då det kommer. Det är naturligtvis intet annat att göra än att afvakta vidare underrättelser. Emellertid skrifver du ett svar, tackar för underrättelsen och ber dem vara hjärtligen välkomna hit ... ja, det behöfver jag ju egentligen ej bedja dig att

säga. Svaret bör dock vara så skrifvet, att min frände Berghemius kan visa det för Magnil. Om det undanhölles henne skulle det naturligen väcka misstankar».

»Det är ju god tid att tänka på svaret, ty ynglingen måste väl dröja här åtminstone öfver morgondagen för att hvila upp sig».

»Ja visst», nickade den gamle.

»Och nu bör du far gå till sängs. Jag skall bege mig ut till mor, som, förstår sig, är inbegripen i lifligt samspråk med brefbäraren».

Far och son skildes. I förstugan träffade Karl modern.

»Nu har du icke varit utan sysselsättning, mor», sade han skrattande.

»Nej, det är då sant och visst», svarade hon.

»Du kan naturligtvis hela hans lefnadshistoria och vet alt, som händt sedan i höstas uppe i Undersåker?»

»Nej, så väl är det icke», svarade hon. »Pojkstackaren var så uttröttad, att han somnade ifrån maten vid bordet. Det var bara att få honom i säng i förstugukammaren i lillstugubygningen».

»Då äro vi uppe i god tid i morgon bittida och prässa honom, mor lilla», smålog Karl, i det han smekte modern på kinden. »Godnatt med dig!»

»Godnatt, gossen min!»

* * *

Vid frukostdags påföljande morgon tittade prostinnan in genom dörren till Karls kammare:

»Nå skall du vara med nu?»

Karl, som satt skrifvande vid bordet, reste sig genast och svarade:

»Ja, det var en fråga!»

Frukostbordet stod dukadt inne i storstugan. Rimpi var inbjuden att deltaga i måltiden, naturligtvis för att samtidigt bli ordentligt utfrågad. Det går ju alltid lättare att tala, då man har något »för händer», och detta så mycket mer, om det är mat och dryck, hvilka ha alldeles särskild förmåga att lossa tungans band.

»Du heter Rimpi?» sade Karl sedan de begynt måltiden.

»Ja», svarade ynglingen.

»Märkvärdigt namn», sade prostinnan.

»Det är lappskt», svarade Rimpi.

»Du ser ej ut som en lapp, fastän du är liten till växten. Hur gammal är du?»

»Tjugotvå år».

»Hvilka äro dina föräldrar?»

»De äro döda... Jag är icke mer än halflapp. Min mor vardt gift med en dragon i Undersåkers kyrkoby. Det var många, som hånade honom för att han var gift med en lappska. Han var begifven på att dricka, såsom krigsfolk vanligen är, och då han blef berusad, lät han all den smälek han lidit gå ut öfver mor och mig, isynnerhet mor. Det slutade med att han en gång i sitt berusade tillstånd blef alldeles vild och dödade henne.»

»Hvad säger du, barn, dödade han henne?» ut-

brast prostinnan med förfäran målad i sitt ansikte. »Nå, ville han ej döda dig?»

»Det var nog meningen. Jag var bara sex år och klängde mig fast vid mor, hos hvilken jag var van att finna huld och skydd. Han slog och sparkade omkring sig alldeles vildt, och jag mins blott att han till sist kastade oss båda handlöst i en vrå. Då jag åter kom mig, var han borta och mor så kall. Jag skakade henne och ropade på henne, men hon svarade intet. Jag anade, att detta måste vara döden. Då sprang jag ner till prästgården...»

»Hur kom du att gå just dit?»

»Jag var föraktad för att jag var lapp och hatad för min fars våldsamma lynne. Öfveralt vardt jag utmotad, då jag kom, utom i prästgården. Alla barn voro förbjudna att leka med mig utom kyrkoherdens... Jag fick stanna där medan kyrkoherden gick efter ett par karlar, som följde honom till mitt hem, på samma gång länsmannen efterskickades... Mor var död, och hon vardt begrafven. Far hade rymt, och han har aldrig hörts af sedan. Förmodligen dog han någonstädes i Norge».

»Hvad hette han?»

»Olof Nord. Jag bär mors namn, ty fars var just ingen heder att ärfva. Dessutom ville jag ej gömma min lappska börd».

»Nå, hvad blef det af dig sedan din mor begrafts?»

»Jag fick komma i prästgården och vara där tils på sommaren, då kyrkoherden vidtalade en af mors släktingar att taga hand om mig. Jag har se-

dan dess varit i fjällen utom på somrarna, då jag alltid fått vara i prästgården någon tid ... Den senaste sommaren har jag dock genom kyrkoherdens hjälp fått vara i Hernösand, och där aflade jag examen på hvad jag förut lärt af honom, så att nu skall jag fara omkring i lappbyarne och göra särskildt barnen bekanta med kristendomens grundsanningar».

»Ett nytt bevis för min värdige frändes förutseende och nit», sade prosten liksom för sig själf. Det var första gången han yttrade sig vid bordet. Prostinnan hade hela tiden skött samtalet. Karl hade flere gånger visat synbar lust att gripa in. Nu då det blef en liten stunds uppehåll, passade han på:

»Jag erinrade mig redan i går kväll, att min fästmö många gånger talat om dig. Du är lekkamrat med henne?»

»Ja, jag mins henne ända sedan hon gaf sig själf Magnil-namnet».

Hon var döpt till Magdalena. Som liten flicka kunde hon ej uttala det långa namnet utan kallade sig själf Magnil, hvilket hon sedan fick heta.

»Nå var hon elak vid dig?»

»Elak! O, nej. Hon var densamma som hon är nu: stilla, orädd, godhjärtad och finnande sin största glädje i att lätta sorgerna och lindra lidandet för andra. Jag minnes, huru jag en gång, sedan jag hört berättas en sägen om, att människor kunde bli förvandlade till djur, bad till Gud så innerligt att få bli förvandlad till en hund, så att jag kunde följa henne jämt och ständigt och tjäna henne och glädja henne... Det var ju barnsligt, men det var i alla fall

ett uttryck för min gränslösa tillgifvenhet för henne ... Min enda sorg är, att jag aldrig fått tillfälle att i handling visa denna tillgifvenhet ... En ädlare människa än hon har aldrig trampat jorden, och jag vet bäst hvilken otrolig rikedom ni, pastor, vunnit i henne».

»Tack, min gosse, för hvad du berättat om henne», sade Karl varmt.

»Hvad Magnil angår, har äplet ej fallit långt ifrån trädet», tillade prosten. »Det är ondt om sådana män som hennes far ... Men nu måste vi sända bud till Rahm i Ragunda, så att triumviratet från studietiden blir fulltaligt samladt här under pingsthelgen. Rahm har varit lite besynnerlig på senare tiden, men nog lär han komma nu. Du Karl får skrifva till honom utan dröjsmål».

»Det skall bli gjordt, far, redan i denna dag».

»Jag ville ödmjukt be, att de bref, jag skall medföra hem, iordninggjordes ju förr dess hällre, ty jag önskade att utan dröjsmål återvända», sade Rimpi.

»Är du då icke trött, barn?» frågade prostinnan.

»Nej, jag är sedan barndomen van att raskt tillryggalägga långa vägar».

»Men det är väl i alla fall ingen brådska för dig?»

»Visserligen icke. Men jag vet, huru jungfru Magnil längtar efter bref, och jag vill icke onödigtvis öka denna hennes väntan med ett ögonblick».

»Det var snält af dig, gosse», myste prostinnan belåtet.

»Brefven äro i ordning», sade Karl och läste upp de få raderna, hvilka voro ställda till kyrkoher-

de Berghemius, och hvilka voro affattade i enlighet med faderns önskan.

»Om jag då finge anträda hemfärden genast, vore jag tacksam», bugade sig Rimpi.

»Det är ingenting som hindrar», sade Karl.

»Jo», försäkrade prostinnan, »först skall han då ha en ordentlig matsäck».

»Tack, prostinna, men jag fick så mycket hemma i prästgården, att det visst räcker tils jag kommer åter dit».

»Å, magen blir snart tom, då man springer så där. Och det är självfallet, att du ej får gå från huset, utan att vi lagt mat i säcken».

Om en timme var Rimpi på hemväg med bref och många hälsningar.

II.

Den tredje kom icke.

Från Refsunds kyrkotorn bar helgsmålsklockan bud om, att arbetsveckan var slut.

En härligare pingstafton än den, som nu sänkte sig med sabbatsfrid öfver folk och bygd, mindes knappast någon.

Våren hade kommit ovanligt tidigt. Snön hade gått af redan i februari, och då anlände äfven nordens vårfåglar, kråkorna. Björkskogen blef brun — den började blomma — de första dagarne af maj, och nu var allting grönt. Vid vattubäckarne prunkade kalflekan, och häggarne stodo hvita af blommor.

Solen dalade, och Refsundssjön lyste fyllig och varm, i det han speglade alt hennes guld.

Öfver Refsunds herdatjäll låg utbredd en förväntningsfull stillhet. Alt var putsadt och fejadt, alt var i ordning för gästernas mottagande.

Ett leende af helgdagsro låg också öfver prostens ålderdomsvackra, i snöhvitt hår och skägg inramade

ansikte, där han satt i sin länstol. Den fordom så resliga gestalten var hopsjunken, men blicken vitnade om, att själen ännu var frisk.

Prostinnan hade haft en arbetsam dag, och då hon sjönk ner i länstolen vid sin mans sida, kände hon hvilans njutning dubbel. Hon hade ej blott fått alt färdigt i god tid före helgsmålsdags, utan alt var ock i den bästa ordning. Om nu blott gästerna ville komma!

Karl hade hela eftermiddagen spanat och lyssnat utåt vägen. Nu hade längtan blifvit honom för stark, och han hade gått för att möta dem.

Bäst det var hörde prostinnan hästtramp, och ett hästhufvud stack in genom portgången. Det var kyrkoherde Berghemius, som tedde sig helt ståtlig till häst.

Trots sin fyllighet var prostinnan mycket rörlig och stod snart utanför förstugudörren.

»God afton, god afton, käre Petrus! Och tusenfaldt välkommen i vårt hus! Du har väl Magnil med?»

»Ja, Karl mötte oss vid Skiftesbäcken, och där lemnade de båda mig åt mitt öde, för att gående komma efter».

»Jag kunde förstå det», sade prostinnan.

En dräng hade nu skyndat fram och tagit hand om hästen. Berghemius hoppade med nästan ungdomlig lätthet ned från hästryggen.

Mötet emellan de båda ungdomsvännerna var varmt och hjärtligt.

»Tack för att du kom», sade prosten. »Jag sit-

ter här i länstolen och kan ej förflytta mig öfver golfvet utan stöd».

»Ditt lif har varit så värksamt, att du ej kan vara annat än utsliten nu. Men så har du också något att se tillbaka på».

»Ack, du har ju varit mycket ihärdigare än jag, och än i dag är din styrka oförminskad, fastän du ej är så mycket yngre än jag».

»Tror du», sköt prostinnan in, »att vi snart kunna vänta de unga hem?»

»Det är mer än jag kan säga», svarade Berghemius, »men de ha ju ej sett hvarandra på nära trefjärdedels år, och då ha de nog ett och annat att säga hvarandra».

»Då skola vi kanske ej vänta på Magnil utan börja måltiden strax».

»Det är jag dig tacksam för. Då man sitter och skakar på hästryggen i flere dagar, får man en riktig varghunger... Jag blyges för att tala om det, men gamla Guru sände med mig ett och annat till föräring åt dig, och det har strukit åt så godt som altsammans utom renspickeköttet. Magnil vardt nästan rädd för mig, så åt jag... Jag grälade på Guru för att hon lade i så mycket matsäck — ett halft hästlass ensamt det, påstod jag. Hon lät sig emellertid ingenting bekomma — hon kände mig i detta fall bättre än jag kände mig själf... Ja, jag förgäter ju också att framföra hennes hälsningar. Ni veta bäst, att de äro många».

»Den trogna själen», sade prosten.

»Ja, jag tycker mig riktigt se henne, där hon

står och niger... Men nu går jag att sätta fram maten», sade prostinnan.

»Rahm kom icke?» sporde Berghemius, då han blifvit ensam med prosten.

»Nej».

»Så godt kunde det vara. Kjel Enoksson har ännu ej återkommit från Trondhjem, hvadan jag ingenting mer vet än jag skref till dig om. Emellertid stannar jag här öfver nästa söndag, ifall ni vilja behålla oss så länge — jag har lofvat Magnil att få vara med om en trefaldighetsafton vid Pilgrimstads källa, och det är ju en utmärkt förevändning för att göra uppehållet här så långt. Om Kjel Enoksson får veta något märkligt, så kommer han hit ner medan jag är kvar här, så att vi få rådgöra».

»Det var kärt, att vi få behålla eder så länge», sade prosten, och hans ansikte återspeglade den glädje han kände.

»Då gå vi väl hit in», hördes Karl skratta ute i förstugan.

»De ha varit inne hos mor, och i ifvern med sin mat, skickade hon bort dem, förstår jag», smålog prosten.

Dörren öppnades, och Magnil sprang bort till prosten, fattande båda hans händer, i det hon satte sig på pallen vid hans fötter.

»Välkommen, välkommen, hjärtebarnet mitt», sade prosten och strök henne öfver håret.

Prostinnan, som i detsamma kom in med ett fat i hvardera handen, vardt stående vid dörren en lång stund, försjunken i åskådande af den vackra synen.

Magnils friska fägring blef så förunderligt lefvande med den gamle till bakgrund. Hon var medelstor, ungdomligt smärt men fast bygd och hade något öfver sig, som vitnade om, att hon icke var någon trög stugusitterska, utan härdat sin kropp med stärkande naturlif på fält och i skog Det rosiga ansiktet var redan brynt af solen, och mot detta fick det blå ögat en djupare färgton än eljes. Under ridten hade håret löst sig och låg nu som ett böljesvall kring hennes hufvud.

Prostinnan återkom snart till tanken på sina plikter, och då Gölin och hon åtskilliga gånger vandrat mellan köket och storstugan, klappade hon i händerna:

»Nu sätta vi oss till bords!»

Karl halp sin far till bordet, Magnil flyttade fram hans stol, och så började måltiden med det gamla: »Gud signe maten!»

Då den slutats med det lika gamla: »Gud ske lof och tack för mat!» sade prostinnan:

»Nu får du Magnil låta mig rå om dig en stund, så att jag riktigt kan få reda på, huru ni ha det hemma. Ni karlar ha väl alltid något att säga hvarandra».

Prostinnan tog Magnil med sig ut i köket medan de tre prästerna förflyttade sig till studiekammaren.

»Hur skref du till Rahm?» frågade Berghemius.

»Det var jag, som skref», svarade Karl. »Det var blott ett vanligt inbjudningsbref till ett gästbesök. Jag nämde, att farbror Berghemius skulle kom-

ma, men däremot ingenting om sammankomstens ändamål. Det fick han tids nog veta, då han kom, tänkte jag».

»Det var ju också detsamma. Hade det varit möjligt, nog hade han kommit, när vi kunde träffas alla tre. Det är ju fem år sedan det skedde. Hvad var det som hindrade honom?»

»Det vet jag icke», sade Karl. »Han svarade endast med orden: 'Jag kan icke komma'. Han förebar intet skäl för uteblifvandet — han ej ens beklagade det».

»Det var märkvärdigt».

»Vi ha ju hunnit vänja oss vid, att han blifvit alt underligare i sitt förhållande till oss», sade prosten.

»Må så vara», svarade Berghemius. »Men detta var dock nog så mycket. Han var ju alltid den, som talade högst om vår vänskap, som skulle bli beständande till lifvets slut. Han var ju också den till sinnelaget mjukaste af oss tre».

»Just så, Petrus, och i följd däraf också den lättböjligaste. Mot mig har han blifvit en helt annan sedan han gifte om sig, och jag har tyckt mig finna, att han alldeles beherskas af sin hustru, hvadan jag tillskrifver henne förändringen. Jag har svårt för att fatta hvarför hon skulle vara afvogt sinnad mot mig, men därmed må vara huru som hälst, blott hon ej i andra fall har ett inflytande, som ej är godt, på honom».

»Hur tiden förändrar, Isak. Aldrig trodde jag, att någonting i världen skulle invärka på vänskapsbandet mellan oss tre».

»Hon ser icke ut som en af de våra».

»Nej, det är något af tattarkvinna öfver henne. Jag har ju sett henne vida färre gånger än du, men jag har aldrig kunnat med henne — jag har kommit att tänka på mjukheten och inställsamheten hos katten . . .»

Något af en suck undföll prosten.

Om en stund kom prostinnan in med Magnil.

»Vi glömma, att våra gäster sutit på hästryggen hela dagen och äro trötta. Gästrummen i lillstugubygningen — efter vanligheten kammaren åt Magnil och stugan åt Petrus — äro i ordning, och det är väl bäst, att jag följer er dit med detsamma».

Man tog godnatt af hvarandra, och snart var det tyst öfveralt i Refsunds prästgård.

III.

Vid Pilgrimstads källa.

Ingen gång under hela året företedde Refsunds socken en sådan liflighet som trefaldighetsaftonen, aldrig var socknen så besökt af främlingar som då.

Det var till Pilgrimstads källa man vallfärdade från när och fjärran.

Nästan i hvarje hus hade man någon gäst, och då bland dessa ofta befunno sig släktingar, som man kanske ej sett på åratal, var denna dag efterlängtad i hela bygden.

Ungdomen plägade alltid under dagens lopp smycka källan med löf och blommor. I dag hade man gjort detta omsorgsfullare och rikligare än vanligt, på grund af Magnils närvaro. Hela socknen betraktade henne som sin gäst.

Folket var efter gammal sedvänja samladt vid källan tils helgsmålsringningen. Då denna förtonat,

hölls en kort bön. Denna sed hade prosten Alstadius infört.

Det var Karl, som med på en gång ungdomlig hurtighet och kraft samt prästerlig värdighet i afton trädde upp på stenen vid källan — »predikstolen» kallade man stenen.

Då Karl blottade sitt hufvud, följde alla exemplet. Och så begynte han tala:

»I Guds faders och sons och den helige andes namn, amen.

Sägnen berättar, att en from pilgrim på sin återfärd från det heliga landet — där han besökt Kristi graf — med sin staf berört och sålunda helgat det silfverklara vatten, som här springer fram ur jordens barm, så att det fick en alldeles säreget hälsobringande kraft.

Vi luterske tro icke på denna katolska sägen. Vi tro ej, att en fattig, syndig människa kan göra ett sådant under. Men det oaktadt är källan helgad i våra ögon — helgad genom alla de böner, som ifrån släkte till släkte stigit upp vid hennes brädd.

Vi tro icke, att vattnet i och för sig självt har någon undergörande makt, men — såsom i dopets bad — den helige andes kraft, som är med och när vattnet. Vi veta, att Herren lofvat att göra barmhärtighet med dem, som frukta honom. Han väljer därför medel, som ofta synas oss egendomliga. Så också här. Det är ej underligt, om en och annan förväxlar medel och mål, ej underligt om någon tror, att det är vattnet, som är heligt, att det är vattnet, som värkar. Vi svaga människor äro ju så kort-

synta. Men vill du bli botad, andligt som lekamligt, så fins det intet annat, som kan hjälpa dig än en lefvande tro och förtröstan på Honom, som är stark i de svaga.

Utgjut, Herre, äfven denna afton din nåd öfver de elända, som sucka efter förlossning från plågans marter! Gör barmhärtighet, så att ditt folk får känna sanningen af ditt ord, att du har lust därtill. Men säg framför alt till hvar och en såsom Jesus sade till den kananeiska kvinnan: 'Din tro har frälst dig'. Amen».

Det var en egendomligt mäktig stämning öfver denna egendomliga gudstjänst. Af åhörarne stod ett flertal på knä. Många ofärdiga och värkbrutna voro burna dit på stolar — ja, några lågo på bårar. Kryckor såg man här och där. Allas ögon voro fästa på Karl, hvilken hade något af profet öfver sig där han stod. Hans öppna, regelbundna, utprägladt nordiska ansikte — någon hade sagt, att han såg ut som en kristnad viking — lyste af hänförelse, och hans stämma böjde sig som en orgel för själens alla växlande känslor och gaf det rätta tonfallet åt hvarje ord.

Så snart bönen var ändad, begynte drickningen af vattnet. En flicka hämtade upp vattnet i ett kärl åt de besökande, och de drucko det på stället, alltid under en bön. Någon af kyrkovärdarne i Refsund satt bredvid källan, och alt gick till stilla och tyst. Förr hade de besökande offrat en slant, som de släpt ned i källan, men detta bruk hade prosten Alstadius tagit bort och bedt enhvar, som ville gifva något, att lemna det till sin sockens fattiga.

Då Karl steg ned från stenen, sprang Magnil emot honom.

»Du har tårar i ögonen, Magnil?»

»Ja, jag är så lycklig, Karl. Du var så stor, där du stod däruppe och alla sögo sig fast vid dig. Det gick genom märg och ben på alla, hvad du sade. Och jag tänkte: »Hvad har jag gjort, som skall få äga honom? Jag tyckte mig så ovärdig din kärlek på samma gång var jag så gränslöst lycklig öfver densamma. Karl, Karl, om du visste, huru ofantligt mycket du är för mig!»

»Vännen min», svarade han med ett leende af lycka, »vet du hvarför blommorna slå ut?»

»Ja», svarade hon med en min, som visade, att hon ej förstod frågan, »emedan solen kommer knoppen att svälla».

»Riktigt, min flicka. Du har för mig varit, hvad solen är för blomknoppen. Du har väckt de krafter, som lågo slumrande inom mig, och nu känner jag mig så stark som om jag skulle kunna besegra världen. Tack, vännen, för alt sedan barndomsdagar!»

De hade under samtalet gjort en liten omväg genom löfskogen och nu nått fram till det ställe där hela familjen var samlad. Det var på en kulle, så att de ägde en förträfflig öfverblick öfver den brokiga, rörliga taflan rundt omkring källan.

»Jag har aldrig kommit att fråga, huru källan blifvit så här besökt», sade Berghemius.

»Det är en kvarlefva från katolska tiden», svarade prosten. »Pilgrimer rastade här på väg till och

från Trondhjems domkyrka. Källan fäste deras uppmärksamhet. Redan det gaf ju henne rykte. Så i var kanske någon gång bland dem en, som besökt Kristi graf, och därmed var legenden färdig. Det är r för öfrigt värkligt hälsovatten. Ortens befolkning brukar gå där och dricka hela sommaren, och från aflälägsnare orter brukar man hämta vatten. Många af de besökande taga vatten med sig hem. Men alla t tro, att vattnet just i dag har en särskild kraft. I Den katolicismen har det icke varit mig möjligt att f fördrifva ur deras sinnen».

»Det gör ett egendomligt intryck att se alla a de gamla kryckorna i träden omkring källan».

»Se, se!» utropade Magnil.

Allas ögon riktades ditåt hon pekade.

En ung kvinna från Bräcke hade förts till k källan på en bår. Hon var förlamad, så att honn ej kunde stödja på sina fötter, ej lyfta upp sina armmar. Man förde kärlet med vattnet till hennes mun. HHon drack, och med hvarje klunk tycktes det komma n nytt lif öfver hennes vissnade kropp. Ansiktet fick f färg så fort hennes läppar rört vid vattnet. Så knöto o sig hennes fingrar och hon rörde armarne. Plötslsligt förde hon upp dessa och grep med egna händer v vattenkärlet. Ett par ögonblick därefter steg hon n ned från båren, gick fram till källan, föll på knä och a ropade med hög röst.

»Pris ske Gud, jag är frälst!»

Det intryck händelsen gjorde var utomordentligt. Två personer kastade bort sina kryckor och giningo fram till källan, där de knäföllo bredvid flickan. Sosom-

liga skreko högt, andra knäpte tyst sina händer. Men ingen var oberörd.

»Det är underbart», sade Berghemius.

»Ja, i sanning», svarade prosten. »Och liknande händelser har jag sett upprepade snart sagdt hvarje trefaldighetsafton under de nitton år jag varit här. Det mänskliga förståndet har härvidlag blott att böja sig och erkänna sin oförmåga att begripa och förklara».

Prostinnan, Karl och Magnil hade gått ner för att tala vid de botade.

»Jag börjar finna det märkvärdigt att Kjel Enoksson ej kommer», sade Berghemius, då han blifvit ensam med prosten.

»Han fick säkerligen bevis för, att ingen fara är å färde och hade därför ingen anledning att komma hit».

»Det vore väl, om din förmodan vore riktig. Men det tror du icke själf».

»Jag vågar knapt hoppas det, uppriktigt sagdt. Men skulle du spörja något, så får du väl sända din forne budbärare, Rimpi, till mig. Han tyckes vara lika snabb som tillgifven».

»Icke nog med det — han har en förmåga att hitta som är otrolig. Han tyckes kunna vara utan mat och sömn så länge som hälst, om det gäller. Om oroliga tider skulle inträffa, är en sådan af oskattbart värde».

»Under alla förhållanden inser du vikten af att genast underrätta mig, om något skulle inträffa. Jag bor ju i landets ena ända med vägar åt alla håll,

däribland landets hjärtpunkt, Frösön. Det är så svårt att bestämma sig för något visst handlingssätt, då man icke vet hurudan ställningen är, men vi måste innan du reser i alla fall öfverenskomma något. Då skola vi emellertid ha Karl med, ty han ser skarpare och tänker klarare än vi».

Prostinnan, Karl och Magnil återkommo nu, och man började anträda hemfärden till prästgården.

IV.

Farhågorna besannas.

»Det är en bonde från Undersåker här», sade prostinnan på söndagsmorgonen till Berghemius, då man satt sig till bords.

Berghemius behöfde ej spela öfverraskad. Han kände sig värkligen så. Han hade nämligen blifvit öfvertygad om, att Kjel ej skulle komma, då han ej anländt föregående afton.

»Jo, jag tror att det kännes lite märkvärdigt att få påhälsning af sina sockenbor, då man är så långt borta», skrattade prostinnan.

»Det har väl ej händt något hemma?» sporde Magnil ängsligt.

»Sade han sitt namn?» frågade Berghemius på samma gång.

»Han heter Kjel Enoksson och är ute blott i egna ärenden. Han har varit till Frösön med dragonhästar, och då han var så nära tyckte han sig gärna kunna vara med om en trefaldighetsafton vid

Pilgrimstads källa. Emellertid vardt han hindrad på vägen och kom hit först sent på aftonen i går. Han har legat hos en bekant bonde, och där fick han veta att du och Magnil voro här».

Berghemius och prosten växlade en hastig blick.

»Han har redan varit här en hel timme, och jag har förplägat honom efter bästa förmåga. Det tycks vara en kunnig och bra karl».

»Det är en af mina bästa sockenbor», sade Berghemius. »Tillåter du, att han kommer hit in?»

»Så gärna, om du det vill!» svarade prostinnan och prosten nickade bifall.

Karl gick ut i köket efter honom.

Sedan han hälsat, bjöds han att sitta ned vid bordet, men han tackade för redan erhållen välfägnad och tog plats vid dörren.

»Nu få vi väl ej far i sällskap till kyrkan?» sade Magnil.

»Nej, jag får stanna hemma och förmedla bekantskapen mellan Alstadius och min sockenbo».

»Då föreslår jag, att du, innan gudstjänsten börjar, följer mig till Skepparhällen», sade Magnil vänd till Karl.

»Det hinna vi nog ej», svarade Karl och fäste en frågande blick på fadern.

»Jo, bevars», svarade denne, »om ni taga Ante till roddare». Karl förstod af svaret, att hans närvaro ej var nödvändig för tillfället.

»Hvad är 'Skepparhällen'?» frågade Berghemius.

»I västra Grimnäsfjärden fins en inskärning i en stor häll. Enligt sägnen har denna inskärning gjorts

af Olof den heliges järnskodda skepp, då han seglade fram här på sitt tåg till Norge 1031. Det är naturligtvis blott en sägen, men denna utgör ett bevis för att den store konungens arbete för kristendomens utbredning nådde äfven hit».

»Då fara vi utan dröjsmål», sade Karl till Magnil, »och jag tänker, att jag kan ro den biten utan Antes hjälp, eller hvad tror du?»

»Det tror jag visst», svarade hon leende och glad öfver att den korta stundens samvaro ej skulle störas af tredje man. »Och om du tröttnar, skall jag hjälpa dig».

»Såsom alltid i lifvet», nickade han, i det han reste sig upp. »Det är ingen tid att förlora, om vi skola hinna tillbaka tils gudstjänstdags. Och Refsundsborna äro ej vana att vänta öfver tiden».

»Då går jag till mina grytor», sade prostinnan.

Prosten, Berghemius och Kjel gingo in i förstugukammaren.

»Du har ej kunnat komma förr?» sade Berghemius sedan de satt sig i ro.

»Nej», svarade Kjel stilla. »Det var intet lätt uppdrag, jag åtog mig. Köpmännen voro ogenomträngliga, huru skickligt man än bar sig åt. Den enda antydning, de tilläto sig, var att tillråda större varuinköp, ty tiderna vore osäkra. Så sade dock blott några af de större köpmännen. På min fråga, hvad de menade, svarade de ingenting bestämdt. De hade gjort ett antagande i allmänhet, förklarade de. Jag låtsades tro, att de blott ville bedraga mig att köpa en myckenhet varor. Somliga smålogo, liksom er-

kände de sig ha blifvit genomskådade. Andra läto förstå, att det vore bäst att ej vara för säker».

»Det var i alla fall nog för att stärka våra misstankar», sköt Berghemius in, liksom för att leda Kjels berättelse in på dess fortsättning. Han var nyfiken och ville ej veta mera om den misslyckade delen af beskickningen.

»Så gick jag på ölstugorna. Ett yttrande här, ett annat där gåfvo mig visshet om, att något var i görningen, men något bestämdt gick ej att utleta. Menige man och underbefäl, med hvilka jag sammanträffade, gåfvo sväfvande och hvarandra motsägande uppgifter. De flesta låtsade veta mera än de visste. Dessutom gick det ju ej att få dem att säga något förr än ruset lossat tungans band, och i en rusigs föreställning blir ju alt förstoradt och förändradt».

»Det är så», sade prosten nästan för sig själf. Liksom han nu nästan bekämpade det inträngande tobaksbruket, hade han alltid varit en utpräglad motståndare till bränvinet.

»Så när hade jag gifvit alt förloradt — ty tanken på att hos fästningskommendanten anmäla mig som spion och blifvande vägvisare, för att dymedels få veta något, hade jag alltid tillbakavisat såsom motbjudande, då den kommit för mig. Då träffade jag slutligen hos en köpman på en jämtbonde — Esbjörn Sivertsson från Frösön — som gjorde mycket stora uppköp. När jag uttryckte min förvåning däröfver, svarade han:

»Du skulle göra som jag».

»Hvad menar du med det?»

»Att det snart nog blir afsättning för varor i Jämtland».

»Emedan?...»

»Emedan vi få främmande».

»Du vill väl ej påstå, att ofred är å färde?» frågade jag, som nu ej längre kunde hålla mig.

»Jo, just det».

»Skall det bli snart?»

»I juli eller augusti».

»Hur vet du då alt detta?»

»Det är mer än jag vill säga dig nu. Vore du ej Kjel Enoksson från Undersåker, så hade du ej fått veta, hvad jag nu förtalt dig.»

»Därmed var mitt mål uppnådt, och jag återvände, men fortsatte genast till Frösön, medförande bud till hans hustru. Jag var sålunda i tillfälle att göra honom tacksam genom en visad tjänst. På vägen från Frösön och hit började min häst bli trött, så att färden gick sakta och jag hitkom sent i går kväll. Att jag velat vara med på en trefaldighetsafton här, finner hvarje människa i sin ordning, hvadan min härvaro ej väcker någon uppmärksamhet».

Kjel hade slutat, och det blef tyst en stund.

»Det där infallet i Jämtland är hvad jag fruktat under alla de krigsoroligheter, hvari riket är invecklad», sade prosten. »Detta är den naturliga följden af hvad som händt nere i Götaland. Ack, konungar och adel lefva ännu i den föreställningen, att riken vinnas genom svärdsslag. Om detta vore sant, så behöfde ju ej vårt fattiga utarmade land digna under

de krigets bördor, som nu tynga det... Sverges gränser äro utstakade af Gud själf och utgöras af hafvet i öster och söder och af fjällryggen i väster. Äflandet att utöka vårt område öfver detta har prässat vår svett och vårt blod så, att vi äro fattiga och sakna näringar, vetenskap och konst, under det att vårt land skulle kunna ha blomstrat som en lilja i Saron... Ingenting har gjorts för att värkligen vinna provinserna i söder. Tvärtom, de ha tyngts med skatter och utskrifningar i en sådan grad, att en hvar längtat tillbaka till det danska väldet. Detta veta naturligtvis danskarne, och så få deras härar falla in i dessa landskap, där altså ofredens förhärjande eld brinner. Hur göra danskarne då? Jo, de betala för alt, men svenskarne taga utan pänningar. När så befolkningen sluter sig till danskarne, huru behandlas den? Med en grymhet, som saknar like. Det har ju händt, att nästan hela socknars manliga befolkning spetsats på störar och satts ut efter landsvägarne. Detta sedan de plundrade gårdarne bränts och ej ens kvinnorna skonats till lifvet, ännu mindre från att bli våldförda...»

Han försjönk i begrundande. Ingen ville dock störa honom, och han fortsatte strax:

»Det är ju alldeles gifvet, att Norges ståthållare, den oss allom bekante Gyldenlöwe, ej skall nöja sig med att vinna Halland och Bohuslän, utan äfven rikta sin blickar på Jämtland och Härjedalen. Han har dubbla skäl att anfalla oss. Han föreställer sig nog, att vi äro dansksinnade och att altså äfven här ett snapphanekrig skall kunna åstadkommas. Det är

hans ena skäl. Det andra är, att hans infall här skall föranleda truppsändningar hit och altså försvaga den redan förut klena svenska hären å de öfriga punkterna».

»Uträkningen är ej dålig», inföll Berghemius. »Om den blott slår in så...»

»Det var dig ej möjligt att få reda på hvad slags knektar man skulle sända hit öfver?» frågade prosten, vänd mot Kjel.

»Nej, så långt tänkte jag ej då. Nu inser jag, huru viktigt det varit».

»Ja visst», fortfor prosten. »Blir det norska trupper, så ha vi ingenting att frukta. Ej blott vänskapens utan äfven blodets band förenar oss med de norske. En svensk bär ej hand på en norrman, och en norrman ej på en svensk. Mellan dessa folk är krig omöjligt. Skickas däremot danskar och tyskar hit, då blir det svår tid för oss».

»Ja i sanning svår tid», suckade Berghemius. »Vi få lida under en dubbel fiende. Ty de svenske knektarne bli oss kanske ej mindre farliga än de danske. Lägerlifvet förråar alltid, och nu ha ju svenske krigsmän blifvit vane att inom Sverges egna gränser fara fram som i fiendeland. Gud vare oss nådig!»

«Bedröfliga tider stunda, men vi få ej bli rådlöse för det».

»Hvad är då att göra?»

»Ja, det frågar jag mig själf. Vi få visst lof att invänta Karls råd».

»Det är jag öfverens med dig om», sade Berghemius.

Samtalet gick så öfver på andra ämnen.

Sedan Karl och Magnil återkommit från kyrkan och man ätit middag, sade Berghemius:

»Kjel Enoksson skulle ha fägnad af att se, huru jordbruket bedrifves vid Refsunds prästgård, ty ända upp till Undersåker ha refsundsprästerna blifvit namnkunnige, ej blott som predikare utan också som jordbrukare. Under förmiddagens lopp kunde ju ej Kjel och jag lemna vår vän Alstadius, och äfven om vi det kunnat, hade vi ej haft så stor nytta af ett besök ute på ägorna, då vi ej haft någon att fråga om det, som för oss är nytt eller egendomligt. Nu föreslår jag, att Karl följer på en vändning omkring fälten».

Karl förstod genast meningen, och de tre männen följdes åt.

Under deras vandring var samspråket mycket lifligt, såg Magnil då hon emellanåt genom de blyinfattade rutorna följde deras gång. Karl tycktes dock ej det minsta tänka på jordbruket, ty han såg knappast någonsin nedåt. Han föreföll ha sina tankar på annat håll — Magnil trodde sig förstå hvar, och det gjorde henne så glad.

Lycklig hon, som ej hade någon aning om alt det, som nu bredde vemod öfver hennes trolofvades sinne!

På aftonen, då Berghemius ostörd kunde växla ett ord med prosten, sade han:

»Vi blefvo öfverens om, att Karl skulle fara in till Frösön och tala vid guvernören».

»Hur så?»

»Han vet troligen mer än vi. Och vet han ej det, så kan han få underrättelser, där detta ej är oss möjligt. Karl ansåg det mycket viktigt att få veta hvad slags folk, som skulle gå emot oss. På detta hängde, enligt hans mening, hela försvarsplanen. Kjel Enoksson skall under en förnyad färd till Trondhjem fortsätta efterforskningarna. Nu på hemvägen besöker han Esbjörn Sivertson på Frösön, hvarmed också vinnes, att vi ej komma i sällskap hem».

Prosten satt länge och tänkte efter. Så tryckte han Berghemii hand och sade sakta:

»Jag gillar planen».

Arla påföljande morgon bröto de så kära gästerna upp, och det var liksom hade en sky dragit öfver solen, när Magnils ljusa gestalt försvann vid skogsbrynet.

V.

I Ragunda prästgård.

Om en främling helt oförmodadt kommit in i Ragunda prästgårds helgdagsstuga, skulle han frågat sig, om han ej genom något trollslag förflyttats till ett slottsgemak. Så dyrbart inredt, möbleradt och utstyrdt var rummet.

Och den unga kvinna, som satt bekvämt utsträckt i den mjuka länstolen, skulle icke ryckt honom ur illusionen. Kall och hård såg hon ut, men det var ett omisskänneligt drag af herskarinna i hennes ansikte och i hennes sätt att bära upp den anspråksfulla dräkten.

Taflan fullständigades af, att på en mindre stol framför henne satt en i sammet och siden klädd ung herreman.

»Han dröjer», sade hon, i det hon såg ut genom fönstret åt vägen.

»Ja, lyckligtvis för mig, fru Karin», svarade den unge mannen, som talade danska.

»Lyckligtvis?» svarade hon. I samma sekund som frågan halkade öfver hennes läppar insåg hon, att den var oklok. Den kunde tolkas som en uppfordran till den unge mannen att säga något smickrande. Och så gärna hon än hörde dylikt, ville hon dock icke så öppet framkalla det. Hon bibehöll emellertid godt fattningen och visade blott en förvånad min.

»Just så. Jag prisar alltid min lyckliga stjärna, då er herre och man blir bortkallad i sockenbud».

Nu sade fru Karin ingenting. Hon blott såg ut som om hon icke förstod.

»Ty då får jag njuta af edert angenäma sällskap».

»Mitt sällskap står er väl till buds äfven då min man är hemma, riddar Urne?»

»Det tyckes så, men det är dock ej så... Har ni varit uppe i fjällen om våren någon gång?»

»Ja».

»Nå, då har ni sett, huru björkarnes kronor stått gröna, medan rötterna dolts af snödrifvor. Man har njutit af vårens härlighet, då ögat fästs på trädens ljusa löfskrud, och man har velat kasta sig till deras fot med ett: »Natur, hvad du är härlig!» då snön där kommit en att rysa... Så är det när jag ser er bredvid er man. Mitt öga njuter af att se er ungdomliga skönhet, men njutningen är ej ostörd. Ty så fort mitt öga faller på den gamle, vid hvilken ni, oförklarligt nog, länkat edra öden, skakas mitt hjärta af en köldrysning. Detta kan ej inträffa, då jag har er ensam framför mig, såsom nu. Har ni nu förstått mig, fru Karin?»

Hon ryckte lätt till, då hennes namn nämdes.

»Förlåt mig, riddar Urne. Jag satt och tänkte på något helt annat och edra ord gingo mina öron förbli. Det var kanske något, som det var bäst, att jag icke hörde».

Hon ljög beundransvärdt väl. Det var ej nog med, att hon hört hvarje ord — hon hade också njutit åt dem, njutit som en febersjuk af hvarje droppe vatten.

»Det var en ny värs i min hyllningssång till er, en upprepning af den fråga jag gjort mig sedan första ögonblicket jag såg er: hvarför är ni här, i en omgifning där ni ej hör hemma?»

»Passar jag då ej i denna omgifning?» utbrast hon med en min som skulle hon ha känt hans ord som en förebråelse. »Är jag för glad? Är jag...»

»Missförstå mig icke, fru Karin. Jag menade att en kvinna med eder skönhet...»

»Riddar Urne! Äfven här uppe bland fjällen förstå vi oss på att skilja smickret från sanningen, då det blir så tydligt...»

»Om det vore mitt sista ord, fru Karin, så skulle jag säga, att ni är skön — ja, det är för lite sagdt, men jag skall nöja mig därmed så länge...»

Hon gjorde en afvärjande rörelse.

»Det hjälper icke — nu vill jag ha det sagdt, ty jag vill icke jämnställas med en simpel smickrare. Jag vill ha det förklaradt för er, hvarför ni måste stå så skön i mina ögon... Nej, jag ber er, gå icke utan låt mig tala ut!»

Hon hade gjort min af att resa sig, men satte sig åter till rätta i stolen.

»Mitt svarta hår, min mörka hudfärg, mina mörka ögon och mitt lifliga lynne vitna ju om, att jag är en son af södern. Så är det ock. Min far inkallades från Italien till danska hofvet för att utföra en hel del väggmålningar — han var en framstående konstnär. Han befans snart nödvändig, erhöll statsanställning, öfverhopades med utmärkelser och adlades slutligen. Han bortlade då alldeles sitt italienska namn för att ej behöfva stöta de danska patriotiska känslorna för hufvudet — det var visst för resten på konungens begäran. Men aldrig glömde han sitt Italien, och alla de sagor, som fylde min barndom, voro därifrån ... Nåväl, jag växte upp och gick i krigstjänst, såsom en riddersman ägnar och anstår, och jag skall stiga till de högsta äreställen, ty jag vill det».

En blixt af beundran sköt fram i fru Karins öga. Och den var icke hycklad.

»Jag känner mig öfverlägsen dessa nordbor, och därför skulle jag fram... Ack, förlåt mig, jag blir het och tappar mitt ämne!... Det är ju naturligt, att jag sett mig omkring äfven på kvinnomarknaden i mitt land. Dyrkandet af det sköna är en alt för viktig del af mitt lif, ett altför dyrbart arf från min far för att jag skulle kunna underlåta att dyrka det skönaste af det sköna: kvinnan. Men jag bedyrar er, att jag aldrig beundrat de nordiska kvinnnorna. Jag finner intet vackert i deras genomskinliga hy, deras urvattnade ögon och deras lingula hår. De äro bleka drifhusplantor i mina ögon. Och jag vet, att det rinner fiskblod i deras ådror. Nej, tacka vill

jag barnen af södern. De ha blod i den kind, åt hvilken solen gifvit färg. En svart, böljande lock, som glänser, det vill jag kalla hår. Och ett mörkt öga, som kan stinga likt en dolk eller bränna som vulkan, det vill jag kalla ett öga... Nu förstår ni hvarför jag finner er skön!»

»Nej, det förstår jag icke, riddar Urne, men väl att ni tycker om mörka fruntimmer».

»Å, om ni visste, huru jag kände det, när jag såg er första gången, fru Karin. Naturligtvis trodde jag, att ni var dottern i huset i stället för dess fru. Jag hade velat falla på knä».

»Ni tillåter väl, att jag skrattar?»

»Den första känslan var icke beundran för er skönhet. Nej, det var ett utbrott af glädje öfver att se en kvinna af min egen ras. Jag hade gått mig trött många gånger om i nordens kvinliga blomstergård af bleka liljor, då jag fick ögonen på er, den friska rosen».

»Ni saknar då åtminstone icke ord, riddar Urne», skrattade fru Karin.

»Jag har icke slutat ännu, fru Karin... Snart märkte jag, att ni ej blott tillhörde min egen ras, utan också var ett utmärkt species däraf. Och ej nog med det: inom kort vardt det mig klart, att ni såväl i begåfning som bildning var min jämbörding. Det var detta, som gaf förklaringen åt det hela, glansen åt er skönhet. En vacker kvinna utan begåfning och bildning är en blomma utan doft. Man ser på henne en stund och går vidare».

»Inser ni då icke, hvilken ofantlig grad af en-

fald det skulle förutsätta, att jag trodde på, hvad ni säger. Ni har rört er i den danska hufvudstadens finaste kretsar. Ni har haft tillfälle att beundra alt hvad där fins af börd, bildning, rikedom och skönhet. Och ni tror, att jag ett ögonblick skulle inbilla mig, att ni menar allvar med ert rökvärk för mig?»

»Jag har sett mycket vackra kvinnor, det är sant — däribland äfven kvinnor af min egen ras. Men jag har aldrig sett någon så skön som ni. Nu är det sagdt!»

»Hofmannen och världsmannen Jörgen Urne behöfde fara upp till Lappland för att finna den skönaste. Och hon hade en obetydlig prästhustrus skepelse. Ni är en mycket stor skämtare!»

Hon njöt gränslöst af att höra alt hans smicker, och hon ville icke, att samtalet skulle taga annan riktning. Nog hade hon förut hört sägas, att hon var vacker — ja, hon hade också hört motsatsen — men hon hade icke hört det sägas med så väl lagda, så honungssöta ord som denne man använde. De kommo från en värld, i hvilken hon aldrig ens drömt att få blicka in, än mindre känna strömma emot sig med lifvets hela rikedom och fullhet.

Hon tog emot denna hyllning med värklig hunger, och hennes njutning störes blott af ett: af tanken på, att den ej kunde räcka länge.

»Äfven för min senaste förklaring ligger en naturlig grund. För att fortsätta bilden: den blomstergård af kvinnor, hvari jag hittils rört mig, har varit rik. Blomstren ha varit så många, att jag icke hun-

nit stanna och betrakta någon särskild, än mindre njuta af deras doft. Jag har, såsom ordstäfvet säger, icke sett skogen för bara träd. Det är möjligt att jag, om jag haft tillfälle och lust att stanna vid ett och annat särskildt blomsterstånd, skulle funnit detta vara det skönaste. Men man hinner knappast detta i en stor stad, där umgängeslifvet blott tillåter oss att flyktigt se hvarandra på en bal, ett gästabud o. s. v. Detta är det ena beviset för att jag talat sanning. Det andra kommer nu. Dessa unga kvinnor har jag mött med misstro. I den ena har jag fruktat koketten, som endast önskar eröfra hjärtan; i den andra den egennyttiga, som intresserade sig för mig endast på grund af min samhällsställning».

»Ni...»

»Jag har strax slutat... Med er var förhållandet ett helt annat. Jag fick tid att lära känna er. Och mot er fans ingen anledning till den misstro, hvarmed jag mötte de unga jungfrurna. Ni stod inför mig i en helt annat ställning än dessa, eftersom ni är gift... Vill ni nu tro mig, då jag säger att ni icke blott är skön, utan den skönaste jag sett?»

»Nej», svarade hon leende, »ingendera. Men jag tror värkligen, att ni ej finner mig alldeles afskräckande. Detta dock icke på grund af mitt särskilda utseende, utan på grund af att jag, såsom ni sade, hör till er ras. Edra ord i detta fall ha värklig innebörd, det inser jag. De kasta ett förklarande ljus öfver sympatier och antipatier, som jag själft känt, men hvilkas orsak jag aldrig förstått. För öfrigt tackar

jag er för sådana stunder som denna — icke för hvad ni sagt om mig, utan för att ni kan stå ut med att i timtal sitta och prata med en obetydlig liten kvinna så långt bort från de platser, där lifvet värkligen rör sig. Här står det stilla. Jag förstår, att ni emellanåt måste finna mig gränslöst enfaldig, och er vänlighet att skingra långsamma timmar för mig, är därför så mycket större. Att jag tager emot denna vänlighet är kanske en börda för er. Men ni få förlåta mig för att jag låter er bära den. Jag har sutit ensam så mycket inom dessa fyra väggar...»

Hon sänkte blicken mot golfvet. Jörgen Urne skulle ha velat trycka hennes hvita, mjuka hand, som slapt sjönk ner utmed länstolen. Han vågade det dock icke.

Men om fru Karin någonsin sett bra ut, så gjorde hon det nu, när orediga, vansinniga drömmar kommo hennes hjärta att slå med fördubblad fart.

Så suto de båda tysta och försjunkna i tankar tils bullret af den kärra, hvilken hemförde kyrkoherde Rahm, väckte dem till erinring om världen utanför dem.

VI.

Fru Karins historia.

När kyrkoherde Rahm inträdde i helgdagsstugan, var fru Karin ensam där.

Jörgen Urne förklarade, när kyrkoherden hördes komma, att han för det fängslande samtalets skull glömt ett viktigt bref. Han måste skynda till sitt rum och godtgöra försummelsen.

Med detta hade han försvunnit, vig och smidig som en katt, men också med en ledighet och finhet, som fru Karin aldrig förr funnit hos en man.

Jämförelsen mellan honom och hennes make, som fet och däst och gammal släpade sig in, var snart gjord. Och den utföll ej till den senares fördel.

»Du har varit länge», sade hon.

»Ja, de ville ej, att jag skulle fara förr än han själats, och jag kunde ju knapt säga nej. Han dog i sin hustrus armar».

Fru Karin gjorde en rörelse af otålighet, liksom hade hon velat skaka af sig det af döden, som vid-

lådde hennes man och som denne nu förde med sig in till henne.

»Jag visste nog, att tiden gjordes dig lång, men jag tänkte, att den unge riddaren möjligen skulle förkorta den».

»Den högättade riddersmannen skulle visst göra sig det besväret för en prästfru i en afkrok af världen!» svarade fru Karin med hånfull ton.

»Å, så länge som han är gäst under samma prästfrus tak...»

»Gäst! De legdebref han medför från Norges ståthållare och Trondhjems stifts biskop utgöra naturligtvis i själfva värket en befallning att mottaga honom».

»Ingalunda. Hvarken Norges ståthållare eller Trondhjems stifts biskop kunna befalla mig i något...»

»Å, i oroliga tider som denna är det bäst att ej stå på fiendefot med den starkaste».

»Det var ett skarpt ord, Karin... Du vet intet vidare om riddaren?»

»Jag har ju icke sett honom, hör du. Tjänstepigan trodde, att han sof».

»Men det har han ju gjort nästan oafbrutet i de fyra dagar han varit här. Nog kan jag förstå, att han — såsom han själf sade — behöfver hvila ut, innan han framför sitt ärende, men nu borde han ha återhämtat sig tillräckligt... Du vet icke, om han skrifver bref eller...»

»Jag vet ingenting om honom och vill ingenting veta...»

»Hon är missnöjd, dufvan min, för att hon haft det långsamt».

»Ja, det är förfärligt, att man skall bli lefvande begrafven här i ödemarken, då man är ung och vill se något af världen och uträtta något i världen!»

»Så, så, så. Var ej ledsen, så skall jag söka något pastorat söderut igen».

»Och icke få det, igen. Nej, jag blir nog sittande här, tils det växer mossa på mig».

»Jag måste gå in och hvila mig lite. Jag vardt förfärligt trött af resan», sade kyrkoherden.

Detta var dock blott en förevändning för att komma ifrån fru Karin. Ty då hon var vid dåligt lynne, fann han alltid rådligast att tillämpa den gamla satsen: »Bättre fly än illa fäkta». I dag var han dock nästan belåten öfver hennes lynnesojämnhet. Det var bättre att några yttringar däraf gingo ut öfver honom än att hon läte trösta sig af den unge riddaren!

Då han sagt sig vara trött, måste han naturligen bära syn för sägen, och så sträckte han ut sig på soffan i sin studerkammare. Med tillfället att få hvila kom trötthetten, och snart sof kyrkoherden de rättfärdiges sömn.

Fru Karin fördjupade sig i läsningen af senaste numret af »Svenska Mercurius», rikets enda tidning.

Snart inträdde åter Jörgen Urne.

»Jag ber er om ursäkt, ifall jag stör», sade han.

»För ingen del».

»Det var min mening att begagna tillfället att få tala med kyrkoherden».

»Han var trött och har lagt sig att sofva. Det kan dock ej bli så länge. Det är ju snart kvällsvardsdags».

»Tillåter ni då, att jag sitter ner hos er och väntar tils han kommer? Mitt bref är skrifvet, och då man ej har något för sig, blir vistelsen i den ensamma kammaren lång».

»Det behöfver ni ej säga mig, riddar Urne. Var så god och sitt ner!»

Han satte sig i en af de tunga stolarne på andra sidan bordet midt emot henne.

»Hvad ser jag», utbrast han i det han fäste ögonen på tidningen, som fallit ner i hennes knä, »har ni sinne för politik?

»Ja, hvad skall man göra för att ej förgås af ledsnad?»

»Ni läser värkligen alt det där om krigshändelserna?»

»Hvart enda ord. Och min man har ritat en karta åt mig, så att jag i min föreställning följer truppernas rörelser. Han har dessutom satt mig in i de historiska händelser, som föranledt kriget, gifvit mig upplysningar om de ledande personerna och berättat om småhändelser, som dunstat ut, fastän de ej stått i tidningen. Dessa enskilda underrättelser äro ju det intressantaste. Ty på denna kontrollerade krönika» — han slog med handen på tidningen — »tror jag naturligtvis ej mer än till hälften, vare sig hon skildrar segrar eller nederlag».

»Ni ökar ideligen min förvåning, fru Karin», sade Jörgen Urne. »Och min beundran. Redan däri

att en kvinna läser tidningen ligger något ovanligt. Men ännu ovanligare är det, att en sådan tänker öfver det hon läser... Ni anser mig väl icke ogrannlaga, ifall jag frågar, om ni är född af svenska föräldrar?»

»Min far var kyrkoherde Mikael Eriksson Noræus i Resele i Ångermanland».

»Född svensk?»

»Ja».

»Och er mor?»

»Hon var af finsk börd».

»Där ha vi förklaringen! Ni liknar henne mycket?»

»Det säges så».

»Hur kom ni — jag framställer frågan under anhållan om öfverseende ifall ni skulle anse den otillbörlig och utan alla de tillbehör, som min beundran för er skulle vilja förse henne med — att gifta er med kyrkoherde Rahm?»

»Det är en mycket enkel historia. Min far och Olof voro bekanta, lite släkt t. o. m. Min man är, liksom min far, ångerman, född i Högsjö. Han hälsade på hos min far ibland, och det var riktiga högtider för mig. Förhållandet hemma var ej det bästa. Far var sträng och hård — han tillät ej en gång ett skratt och att ge en smekning skulle han ansett som en tillgjordhet. Jag kände aldrig någon hel glädje. Ty äfven då mitt skratt ljöd ute eller borta någon gång kom tanken på min far mig att förlamas. 'Tänk om han hörde mig', sade jag mig själf. 'Farbror Rahm' var glad, hade alltid något vackert eller godt med

sig, berättade sagor för mig o. s. v. Jag fäste mig ofantligt vid honom... Förut hade jag aldrig hållit af någon annan än min mor, men hennes fruktan för min far gjorde henne viljelös. Hon tillförde mig visserligen ömhet men på samma gång också sin undertryckthet och sin sorg... Samma år som jag konfirmerats friade Olof till mig. Han var då änkling för andra gången. Jag var ett barn, knapt fylda femton år, och förstod icke mycket hvad det ville säga att gifta sig. Min far — till hvilken 'farbror Rahm' vände sig, innan han talade vid mig — upptog giftermålsanbudet med stor tillfredsställelse. Han ville hällre se mig förenad med en äldre, stadgad man än med yngre — det stod ju också i vida fältet, om någon yngre anmälde sig».

»Ert hjärta var altså tritt, då ni gifte er?»

»Ja. Det var en pojke — son till en rik bonde i socknen och lite släkt till mig på min fars sida — hvilken studerade i Hernösand för att bli präst, ehuru han sedan öfvergaf studiebanan. Denne hade något slags pojktycke för mig, men det berörde mig icke als. Jag endast skrattade åt honom och tyckte, att han var dum... Han är för öfrigt nu ett af min mans får, bosatt i Bispgården».

»För att återkomma till vårt ämne: hvad sade er mor om giftermålet med 'farbror Rahm'?»

»Hon tillstyrkte det ifrigt. Det vore tillräckligt sade hon, att hon själf förginges. Jag vore ung och mindre motståndskraftig för en glädjelös tillvaro. Hon kunde falla ifrån när som hälst, och då... Icke vore det väl världens högsta lycka, som stode mig till

buds såsom fru Rahm, men det led intet tvifvel, att han höll af mig. Och det är så få, som beskäras den högsta lyckan. Tag emot det!... Så talade min mor. Och jag tog emot det.

Jag hade tagit emot hvad som hälst för att få komma bort från det fängelse, som kallades mitt hem. På det sättet blef jag gift hit».

»Och flyttade från fängelse till fängelse», sade Jörgen Urne sakta.

Fru Karin svarade icke.

»Jag kan så väl förstå denna historia», fortfor Jörgen Urne. »I början var alt nytt för er här. Ni kände er så fri, och det var så egendomligt att få mottaga den hyllning, som tillkom själasörjarens maka. Detta alt påskyndade hastigt utvecklingen af edert själslif, men i samma mån som detta famnade vidare omkring, insåg ni eder belägenhet. Glädje är icke en visa för en ensamstämma. Hon förutsätter samklang och altså minst två stämmor. Men alla stämmor kunna ej klinga samman. Detta är ej stämmornas fel — ty de kunna hvar på sitt håll vara klara och vackra — utan är att tillskrifva de omständigheter och makter, som satt dem att ljuda bredvid hvarandra».

Icke häller nu svarade fru Karin. Hon kände sig af hans vackra ord liksom lyft och buren bort, högt, högt så att hennes hufvud svindlade.

En tjänstepiga inträdde och frågade, om hon fick duka, hvilket fru Karin bejakade.

Då kvällsvarden var färdig, väcktes kyrkoherden.

»När jag hörde, att ni kommit åter, skyndade

jag hit för att få prata bort en stund», sade Jörgen Urne, i det han gick emot kyrkoherden med framräckt hand.

Fru Karin .sysslade vid bordet, men intet ord, ingen min undgick henne. Hon kände sig så ofantligt liten inför denne man utifrån. Icke för hans höga rang, icke för hans ridderliga later, icke för hans fina dräkt, utan för hans skarpa förstånd och förmåga att lägga sina ord. Hon hade insett, att icke häller Jörgen Urne ville låta hennes man förstå, att de båda träffats under mannens bortovaro. Men huru skickligt hade ej Jörgen Urne löst denna svårighet, blott med ett par ord. Hon själf hade behöft många ord, och hon hade behöft ljuga... Hon kände inga samvetsförebråelser därför, men hon fann lögnen vara en tarflig nödfallsutväg, som blott de oskicklige behöfde tillgripa. Att höra till dessa oskicklige på en gång förödmjukade henne och fylde henne med afund mot den skickligare.

Så gingo de till bords, och under måltiden fick fru Karin för andra gången höra kyrkoherden berätta om sin resa under dagen.

Genast efter måltidens slut drog sig Jörgen Urne tillbaka till sitt rum, där han skref följande bref:

Till Konungens högst betrodde Troman, Ståthållaren öfver Norge, Högvälborne Herren Ulrik Frederik Gyldenlöwe.

Det är lördags afton, och i morgon kommer Torjus Hansen för att — obemärkt bland de gudstjänstbesökande — taga detta och föra det vidare.

Såsom lätt förståeligt är, har jag hittils ej mycket

kunnat uträtta, men så mycket är vunnet, att jag erhållit en utgångspunkt.

Sedan fyra dagar befinner jag mig i Ragunda prästgård i Jämtland, och här skall hufvudkvarteret för vår värksamhet bli. Jag känner att så skall ske, ehuru ingenting därom blifvit taladt eller bestämdt.

Saken är den, att jag haft den lyckan att påträffa en kvinna, som skall bli oss en utmärkt bundsförvandt. Det är värdinnan i detta hus, fru Karin Rahm, som har alla betingelser för att bli oss, hvad jag nyss sade. Jag skall här tillåta mig att säga hvarför. Ty jag var naturligtvis så klok, att jag förskaffade mig kännedom om hennes lifsförhållanden, innan jag kom hit. Mitt förutseende i detta fall har redan visat nyttigt. Ty just i dag har hon för mig berättat sin lefnadshistoria på ett sätt, som har så lite gemenskap som möjligt med sanningen.

Hennes far var präst i Ångermanland. Han hade olyckan att bli förälskad i en finska — en vacker kvinna, men häftig, behagsjuk, ärelysten — och gifte sig med henne. Han var en stark man och lät sig ej böjas för hennes vilja och infall, men det kostade honom också hans husfred. De fingo ett enda barn, en dotter, moderns afbild. I samma mån som hon växte till, blef hon moderns bundsförvandt, och den gamle prästen fick det alt hetare.

Han hade en bekant präst, Olof Rahm, som ibland hälsade på, en begåfvad man — fastän osjälfständig — mycket rik och kär i gods och guld. Ragunda är ett fett pastorat, och han hade genom två giften ökat sin förmögenhet. När nu denne blef änkling för andra gången, beslöto mor och dotter att fånga honom, hvilket också lyckades. Fadern gaf efter för att få en plågoande mindre, och så blef den gamle Olof Rahm och den unga Karin ett par.

Hvad utgjorde hennes skäl för att gifta sig med honom? Jo, han var rik, och hon fick sålunda tillfälle att

omgifva sig med den prakt och det öfverflöd, hvarefter hon trånade med behagsjukans hela kraft. Prästgården här är inredd som en bättre herremansboning i en storstad. Och hon har också smak. Hon kläder sig förträffligt och bär upp dräkten så, att hon skulle göra heder åt hvilket sällskap som hälst. Icke mer än några och tjugo år gammal, står hon ock i sin bästa fägring. Och hon ser bra ut.

Jag är fullt säker på, att hon tog i beräkning hans ålder och utsikten att snart bli änka samt sålunda arftagare till förmögenheten. Hittils har hennes man dock krossat alla hennes förhoppningar i den vägen, ty i trots af sina år är han riktigt kry.

Ett annat skäl för henne att gifta sig med honom var hans ansedda ställning. Det tillfredsställde hennes ärelystnad att vara gift med en så framstående prästman. Hon har arbetat ej så litet för att få honom nedåt södra Sverge. Han har sökt, men ej haft någon lycka med sig. Han har egentligen ej velat härifrån, och hennes bearbetningar på vederbörande ha ej haft några framgångar. Man har tyckt henne vara för ung.

Nu förstår Eders nåde, att hon är en kvinna för oss. Hon beherskar sin man fullständigt, och i hennes hand skall han bli det mjuka vax, som vi forma efter vårt behag.

I Bispgården, som ej är så långt härifrån, bor en ung bonde vid namn Isak Ingemarsson. Han är sockenbarn med fru Karin, och det var barndomskärlek dem emellan. Han skulle bli präst, men afbröt sina studier, då hon svek sitt ord till honom och gifte sig med Rahm — han sörjde så, att man fruktade för hans förstånd. Det säger sig själft, att han ej glömt henne utan när som hälst är beredd att gå i döden för henne. Jag skall draga försorg om, att han skall få försöka sig. Jag vill ju dock icke söka upp vare sig honom eller någon annan förr än jag talat vid fru Karin och kyrkoherden och uppgjort om fältplanen.

I morgon efter gudstjänstens slut skall jag göra första stormningen af fästet. Omständigheterna få afgöra huru stark stormningen skall bli. Nu har jag emellertid sett mig för så mycket, att jag vet, att första försöket kan göras.

Det vill jag dock säga: jag har den bästa utsikt att lyckas.

Eders nådes tropliktigste och ödmjukaste tjänare

Jörgen Urne.

VII.

Förrädarplanen.

Folket strömmade ut ur Ragunda kyrka. Bland besökarne voro tvänne främlingar. De väckte dock ej synnerlig uppmärksamhet, ty kyrkoherde Rahms rykte som predikant hade nått vida, hvadan främlingar ofta kommo till Ragunda för att höra honom.

Den ene främlingen — Jörgen Urnes Torjus — var iförd bondekläder. Han följde med skaran ut och gick uppåt Pålgård. Vid en liten biväg in i skogen vek han af och blef stående tils alla kyrkobesökarne gått förbi.

Då gick han åter ut på vägen, som han fortsatte framåt, räknande stegen. Då han räknat till femtio, stannade han.

Där låg en liten granbuske, tydligen afskuren med en slidknif.

Han spanade försiktigt omkring sig, hvarpå han sparkade till busken, så denne flög in i skogen.

På den plats, där busken legat syntes några röda stenar. Han böjde sig ner och räknade.

»Ett, två, tre, fyra, fem, sex, sju... Riktigt!»

Och så gick han tjugo steg rakt in i skogen, stannade vid en större flat, röd sten, som låg där liksom händelsevis ditkastad.

»Här skall det altså vara», sade han och böjde sig ner, tagande upp stenen.

Under densamma låg det bref, som på aftonen föregående dag skrifvits af Jörgen Urne.

Det ingick icke i dennes planer att någon — icke ens fru Karin — skulle veta om detta bref och därför fick Torjus afhämta det på detta ställe.

Den andre främlingen bland kyrkobesökarne var Jörgen Urne själf. Hans närvaro väckte ännu mindre uppmärksamhet, ty det var ofta gäster i prästgården.

»Ni måtte icke vara mycket för att fästa uppmärksamhet vid er person, riddar Urne», sade fru Karin, då de satt sig ned vid middagsbordet.

»Hur så, fru Karin?»

»Jo, under det att ni på sökendagarne går klädd i den vackra, färgrika dräkt, som brukas af finare herremän, ser ni i dag på helgdagen nästan ut som en bonde».

»Min hustru har ungdomens oförskräckthet att säga alt, som kommer för henne», smålog kyrkoherden urskuldande.

»Funnes ej det ungdomliga modet, skulle världen stå stilla», svarade Jörgen Urne. »För öfrigt var fru Karins fråga mycket naturlig... Då jag är ute i min konungs ärenden och icke önskar väcka uppmärksamhet, är det gifvet att jag icke genom

klädseln vill skilja mig från mängden. För öfrigt har jag alltid ansett, att prål och grannlåt icke passa i Guds hus».

»Det är rätt», sade kyrkoherden.

Fru Karin hostade bort ett leende.

»Hvad är det som gör, att kyrkoherden så länge stannat på en så ringa plats som denna?» frågade Jörgen Urne om en stund.

»Detta är ingen ringa plats. Det är ett af Jämtlands alra bästa pastorat, och ingen församling i provinsen består sin herde en sådan prästgård. Jag har varit bosatt här i tjugotvå år och lefvat mig in i förhållandena».

»Men önskar ni ingen större värkningskrets?»

»Icke just».

»Ni anser icke som en plikt att bruka edra gåfvor på ett fält, där de komme till rikare användning?»

»Jag tror ej, att mina gåfvor betinga större fält än det de nu ha».

»Sedan jag var barn har jag ingen söndag utan trängande skäl uteblifvit från gudstjänsten. Jag har altså haft tillfälle att höra lite af hvarje. Och jag må säga, att jag blott sällan hört en predikan, som haft en sådan värkan på mig som eder i dag, kyrkoherde Rahm».

Det for en ljusning öfver kyrkoherdens drag, och Jörgen Urne tänkte: Vi äro alla svaga människor, och beröm fägnar sinnet. Så fortsatte han:

»Ni är vältalare. Och det, ni säger, ej blott klingar godt för örat. Det har sin djupa invärkan på

förståndet och — hvad ännu mera är — på hjärtat. Alt detta är ju framstående egenskaper hos en präst. Men med alla dessa förenar ni ytterligare en, hvilkens befintlighet tillsammans med de öfriga skulle ge er en biskopstol, om ni vore dansk».

Fru Karin ryckte till, och blodet rusade henne åt hufvudet.

Kyrkoherden satt i ett tillstånd mellan förundran och glädje och kom sig ej för att säga något.

»Fru Karin vet, hvad jag menar med denna alldeles särskilda egenskap?»

Hon skakade på hufvudet.

»Jag måste altså säga det själf, kyrkoherde Rahm. Jo, ni ser bra ut».

»Det har jag också alltid tyckt», tillade fru Karin.

»Å, ni borde blygas, båda två», skrattade kyrkoherden smickrad, »att så drifva gyckel med en gammal man!»

»Jag yttrar mig endast om eder såsom prästman», sade Jörgen Urne. »Tänkom oss en ung, spinkig man på predikstolen. Han ger intet intryck af stadga. Hans ord få ingen auktoritet. Lika litet blir detta fallet, om en skröplig, darrande gubbe kommer. En äldre man med sura ögon eller kal panna värkar afskräckande. Man skall se ut som ni, herr kyrkoherde: kraftigt hull utan fetma, rent ansikte med hälsofärg och snöhvitt hår och skägg».

»Det är också min åsikt», fylde fru Karin i. »Det mins du nog, Olof, att jag många gånger redan

innan vi gifte oss sade, att jag tyckte om dig äfven därför, att du såg bättre ut än de yngre männen».

»Det är skada, att jag ej är dansk präst, så att mina egenskaper kunna bringa mig den framgång de betinga», skämtade Rahm.

»Det kunde väl gå att bli», sade Jörgen Urne.

Fru Karin borrade ögonen i honom för att se, om han skämtade eller menade allvar. Men han var ogenomtränglig. Hon förstod icke hvart han ville komma, denne märkvärdige främling, men det var något stort öfver honom.

»Ni har väl icke kommit för att värfva mig till dansk tjänst?» sade kyrkoherden i samma ton som förut.

»Nej, men mitt ärende kan i alla fall få vidtgående följder nog, äfven för er», svarade Jörgen Urne nu helt plötsligt allvarlig.

Prosten lade bort solskensminen, och fru Karin satt i spänd förväntan, färdig att i sitt minne inprägla hvarje ord, hvarje min, hvarje ögonkast af Jörgen Urne.

»Innan jag går vidare, vill jag framför alt betona, att min uppgift endast är att inhämta framstående jämtske prästmäns åsikter i det föreliggande fallet. Och så skall jag lemna en öfverblick för att bli bättre förstådd».

Han satte sig tillrätta i stolen och fortsatte:

»Det är numera ingen, som tviflar på, att Skåne och Blekinge skola återgå till det förutvarande moderlandet, Danmark, sedan befolkningen själf ställt sig på danskarnes sida. Huru det skall gå med Halland

och Bohuslän är mera oafgjordt, men för närvarande lutar segern åt Danmarks sida. Det är gifvet att dessa framgångar skola öka segrarens mod».

Kyrkoherden nickade, och en halfkväfd suck undföll honom.

»Tillfölje däraf har det af kung Kristian förts på på tal att sända trupper in i Jämtland för att lägga äfven detta under danska kronan».

Rahm satte sig häftigt tillbaka i stolen och skulle säga något, men Jörgen Urne gaf honom icke tid därtill.

»Ståthållare Gyldenlöwe sträfvar, som allmänt bekant torde vara, mycket för näringarnas uppblomstring, isynnerhet bergsbruket. Han vill följaktligen icke kriget, om det kan undgås, och är detsamma oundvikligt, vill han göra det så lindrigt som möjligt. Hans förslag är, att föreslå Sverges konung fred på det vilkor, att Halland och Bohuslän — hvilka dock äro så godt som eröfrade — återlemnas obestridt till Sverge mot att till Danmark lika obestridt lemna Skåne, Blekinge och Jämtland med Härjedalen. Ifall att Karl XI inginge därpå, skulle de sistnämda provinserna, som ej varit svenska mer än i 30 år, altså bli återlagda till Danmark utan svärdsslag. Huru skulle Jämtlands präster ställa sig till en sådan anordning?»

»Det är ej godt att säga», svarade kyrkoherde Rahm. »Alt hvad ni förtäljer är för öfrigt så nytt och öfverraskande, att jag icke kan tänka redigt öfver det».

»Jag skall svara i min mans ställe, ty för mig kommer det, ni säger, icke öfverraskande... De fleste

jämtske präster skulle med stort lugn finna sig i en sådan nödvändighet».

»Det vill säga», sporde Jörgen Urne, som tydligen väntat något mer, »att de skulle stanna vid sina ämbeten?»

»Just så — i alt fall de förnämligare prästerna. De ha vuxit fast i sin ställning. De ha vant sig att känna sig hemma här, ifall de ej äro födda här. De ha sina flesta släktskaps- och vänskapsförbindelser just här. De ha här jordagods, jaktmarker och fiskevatten. Ha de några pänningar mer än de behöfva, så ha de dem utlånade här. Alt sådant kastar man icke gärna bort, i all synnerhet då man kan vara ganska viss om att få blott sämre i stället. Svenska kronan skulle naturligtvis skaffa anställning åt de präster, hvilka, såsom det heter, blefve henne trogna. Det blefve att inrätta nya lärdomsskolor — men man tager väl vida hällre en jämförelsevis dålig komministratur än en kollegabefattning — och att dela på större pastorat i de svenska landskapen. Den senare anordningen är emellertid ej genast genomförd — väntetiden kan nog på sina ställen bli rätt lång — och det blir ej så roligt att sålunda anställas. Den präst, på hvilkens bekostnad man fått sin anställning mottager en med fiendtlighet, och stort bättre lär det väl ofta ej bli med den församling, man blifvit påtvingad. Därtill kommer att inkomsterna bli mindre. Ty det är gifvetvis också en del präster i de södra provinserna, som står i samma belägenhet».

»Min hustru har alldeles rätt», sade kyrkoherden med en blick af beundran på henne.

»Jag böjer mig djupt för styrkan och klarheten i edra ord, fru Karin», sade Jörgen Urne. »Ingen statsman behöfde blygas för ett sådant yttrande. Jag vill blott till dem lägga det, att om jag icke hade något annat skäl att önska framgång åt ståthållarens plan, skulle jag göra det ensamt därför att den möjliggör förflyttningen till en fullt värdig plats af det snillrika och ädelt tänkande par, i hvars hus jag nu har förmånen att gästa».

Kyrkoherden förmådde ej dölja sin belåtenhet, men fru Karin bibehöll lugnet.

»Jag har», fortfor Jörgen Urne, »af biskopen först hänvisats till eder, kyrkoherde Rahm, ty eder förmåga och edert inflytande äro kända äfven hos oss. Det var edert omdöme man i första hand ville höra. Jag är ålagd att vända mig till äfven andre jämtske prästmän. Min bön är, att kyrkoherden vid tillfälle ville gifva mig uppgift på och rekommendation till lämpliga sådane, om kyrkoherden därtill skulle finna anledning. Men den saken brådskar det ju dock icke. Mina resa får taga den tid, som för henne är nödvändig».

En tjänsteflicka inträdde.

»Lars Ersson i Krångede är ute i köket och önskar att kyrkoherden måtte följa honom hem. Hans mor ligger för döden».

»Har han kommit nu?»

»Nej, han har bevistat gudstjänsten, men han ville ej besvära kyrkoherden för än nu».

»Jag skall taga mig en liten stunds hvila och sedan följa honom».

»Då skall jag begagna tillfället att draga mig tillbaka, både för att få följa kyrkoherdens föredöme och för att få tid till skrifning», sade Jörgen Urne.

Han bugade sig och gick.

Länge hade dock icke kyrkoherden varit borta förr än Jörgen Urne knackade på dörren till helgdagsstugan, där fru Karin tronade i länstolen såsom om hon väntat honom.

»Det var mig omöjligt att sofva, och icke häller ville det gå att samla tankarne till brefskrifning. Det är därför som jag ber om tillåtelse att få tillbringa någon stund hos er, fru Karin».

»Mycket gärna, om det roar er».

Han tog en stol och satte sig midt emot henne.

Det hade varit hans hopp, att hon skulle börja samtalet, men hon var honom för klok, och efter en nästan besvärande tystnad började han:

»Jag önskar tala öppet med er, fru Karin».

»Intet är mig kärare».

»Vi måste från början ha klart för oss, att det är mellan oss båda som den föreliggande saken skall afgöras. Det förenklar densamma och lättar underhandlingen».

»Som ni vill».

»Ert yttrande vid middagsbordet var, antager jag, i själfva värket afsedt för er man och icke mig».

»Ni misstager er icke».

»Men skulle det vara så svårt att bringa jämtlandsprästerna till den öfvertygelsen?»

»Det beror på hvad man gör för att ernå ett sådant mål».

»Se här att börja med», svarade Jörgen Urne och räckte henne ett papper, som hon tog och läste:

»Ståthållarens förtroendeman riddar Jörgen Urne befullmäktigas härmed att utlofva domprostbefattningen vid Trondhjems domkyrkoförsamling åt den präst i Jämtland, hvilken kan vinna ett flertal kyrkoherdar inom provinsen för densammas återgång till danska kronan».

Skrifvelsen var försedd med biskopens öfver Trondhjems stift underskrift och sigill.

Fru Karins ansikte var orörligt under läsningen af papperet. I det hon återlemnade detsamma frågade hon:

»När skulle infallet ske?»

»Infallet?»

»Ja, jag förstår ju, att ett sådant måste äga rum».

»Ifall så skulle vara, få omständigheterna bestämma tiden. Det första, som måste vara färdigt, är min beskickning: att vinna kärnan bland Jämtlands präster»

»Och ju förr detta sker, dess bättre?»

»Det faller af sig självt».

»Ni skall redan i morgon bli försedd med nödiga papper till dem, som kunna besökas af er. Resten få min man och jag på lämpligt sätt söka nå och få.

»Med eder benägna tillåtelse kommer jag hit ibland».

»Ni har naturligtvis edert hufvuduppehåll här, hvarest ni, alldeles oafsedt eder beskickning, alltid är välkommen».

»Tack fru Karin! Jag ser en alldeles särskild försynens skickelse i att jag mött er och i er vunnit den bundsförvandt jag sökte. Jag hade aldrig föreställt mig att få böja mig så djupt inför kunnigheten och skarpsinnet som jag gör nu. Och om än detta varit tänkbart, kunde jag dock aldrig drömt mig att finna alt detta hos en ung, härlig kvinna».

»Se så, riddar Urne, börjar ni nu igen! Vi måste från början vara öfverens om, att ej förslösa tiden med att säga hvarandra artigheter».

Någon sådan har jag icke sagt ännu. Mitt hjärta har dikterat hvarje ord, som flutit öfver mina läppar. Mitt hufvud svindlar...»

»Det får det ej, riddar Urne. Alla segrar förutsätta kallt blod».

»Det är jag icke säker på, fru Karin. Jag tror att hjärtat vunnit lika många segrar som hufvudet».

Han ville se henne in i ögonen, men hon sänkte dem, och han frågade sig förgäfves hvad som rörde sig i denna kvinnas inre.

VIII.

Guvernör Karl Sparre.

Då det beslöts, att Karl Alstadius skulle uppsöka guvernören, var det allmänt bekant, att denne uppehöll sig på ett besök å Frösö kungsgård.

Emellertid kunde icke Karl fara genast. Ty då hade han kommit i sällskap med Undersåkersgästerna och det hade kunnat väcka ett uppseende, som ej varit nyttigt för saken.

I slutet på veckan var det ej möjligt för Karl att fara. Det var nämligen gudstjänst i Bräcke söndagen efter pingst, och denna gudstjänst kunde ingen annan än han förrätta.

Sålunda anträdde Karl sin resa först på påföljande dag.

Framkommen tog han in hos sin ämbetsbroder och fick snart företräde hos guvernören.

»Jag känner er far och skattar honom högt», sade guvernören med ett förbindligt leende, sedan

han hälsat och bedt Karl sitta ner i en stol midt för honom. »Hur står det till med honom?»

» Kroppshyddan vacklar, men själen är ännu frisk».

»Han har varit en trägen arbetare i sin Herres vingård, så att det är ej att undra på, om han tränger till hvila. Ni sköter hans ämbete?»

»Ja».

»Det skall ju vara honom en stor lättnad att så stödjas af sin egen son... Det är mig dessutom bekant, att ni i alla afseenden värdigt trädt i er fars fotspår».

»Ni är altför god, nådige herre».

» Å, jag har bra reda på mitt folk. Jag känner också er blifvande svärfar, som jag gästat många gånger, och jag skall hälsa på honom, då jag inom kort far upp för att se om Hjärpe skans. Också jungfru Magnil, er trolofvade, har jag i godt minne. Det är en af de präktigaste unga kvinnor jag lärt känna, och jag lyckönskar er att ha vunnit en sådan skatt».

Karl blef varm om hjärtat och röd om kinden.

Sparre hade rest sig upp och gått ett slag omkring på golfvet.

»Blif sittande, för all del. Och förlåt mig för att jag är så orolig. Jag har så mycket i mitt hufvud. Det gläder mig emellertid mycket att se er. Det är unga, handlingslystna och handlingsdugliga män som ni, vi behöfva».

»Jag är mycket glad öfver att höra eder tala så, nådige herre, ehuru jag ej kan tillräkna mig de egenskaper ni haft godheten tillskrifva mig. Mitt ärende

är nämligen att erbjuda eder min tjänst, om jag på något sätt kan varda eder nyttig».

»Jo, visst kan ni bli det. Men jag förstår er icke. Ni tyckes syfta på något särskildt...»

»Ja, på det väntade danska öfverfallet».

Sparre ryckte till.

»Vet ni då om det?»

»Ja, något».

»Och hvad vet ni?»

»Att det planeras för att bli utfördt i sommar».

»Hur har ni fått veta det?»

Karl berättade utförligt hela historien. Guvernören var en mycket uppmärksam åhörare. Då Karl slutat, sade Sparre med rörelse:

»Jag är djupt gripen öfver det nit, som utvecklats af de personer, ni omnämt Vare detta ett förebud till enig samvärkan mellan provinsens präster och dannemän!... Hvad själfva saken beträffar, så är det där inbrottet i Jämtland afgjord sak. När det kan komma att ske, är ännu ovisst, men det är bäst att vara beredd därpå till början af juli, så snart det kan gå an för den danska härstyrkan, att någorlunda lätt komma öfver fjällen äfven med packning och kanoner. Det är med anledning däraf som jag är här nu för att i tysthet förbereda försvarsåtgärder. Ni kommer altså mycket lägligt. I hvad afseende ville ni bistå mig?»

»Tillåt mig först att fråga: kommer den här, som går emot oss, att bestå af norrmän eller danskar?»

»Med stor visshet af — åtminstone i all hufvudsak — norrmän. Garnisonen på Munkholmen

i Trondhjem blir naturligtvis kärntruppen och för öfrigt gör man utskrifningar i Tröndelagen. Att taga folk söderifrån skulle kräfva tid och ansträngning, som vore bortkastad, då alla krafter där nere äro fullt behöfliga».

»Nå, då är då olyckan icke så förfärlig», sade Karl.

»Hvad menar ni?»

»Svenskar och norrmän vilja ej slåss».

»Jag tror icke häller, att detta är meningen med detta krig».

Karl blef så förvånad, att han blott stirrade på Sparre utan att komma sig för att säga något.

»Hvad... hvad är då meningen?»

»Att intaga Jämtland genom mutor, list, stora löften o. s. v. Hvarje befäl i hären blir en partigängare och manskapet blott till för att besätta skansarne och plantera danska flaggan därpå, sålunda betecknande segern».

»Hvad föranleder eder, nådige herre, till ett sådant antagande?»

»Mitt medvetande om, att de listige danskarne räknat med det jämtska folklynnet, då de beslutat sig för anfall mot oss. Danskarne veta mer än väl, att jämtarne skulle strida som lejon för hem och härd, om främmande inkräktare komme med vapen i hand och hotade dem. Och danskarne veta lika väl, att man genom att tala i godo med jämten kan komma långt med honom — alldeles för långt. I affärer är jämten både skarpsynt och misstänksam, men i många andra fall saknar han dessa egenskaper. Jag har

sällan sett ett folk, som så godtroget låter draga sig vid näsan af förste bäste, blott han uppträder med stora later och ser säker ut».

»Hvad ni, nådige herre, säger om jämtarnes skarplynne är fullkomligt riktigt, men ...

»Jag ville tillägga det, att denna stridsplan är farlig just nu. De gamle här minnas mer än väl, att skatterna voro mindre, då Jämtland låg under danska väldet. Säkerheten var större då, ty det var ej svårt att genom ett ilbud till Trondhjem få hjälp, om infall från svenska sidan skedde. Varubyte mellan jämtar och norrmän var då fritt — nu skall det väl snart bli tull. Och till på köpet hotas Jämtland, såsom alla andra svenska provinser, af nya utskrifningar. Ställningen är sålunda bekymmersam nog».

»Nej, den är icke farlig als, ifall att hären blir sammansatt af norrmän. Alt är vunnet, blott vi undgå det öppna kriget, blott vi undgå mördandet, brännandet, plundringen ...»

»Jag förstår er icke nu».

»Om vårt land förödes, är det intet värdt. Ett härjadt Jämtland har hundra gånger svårare att blomstra upp igen än andra trakter, där naturen ej är så karg ... De skogar, som gå högst upp på fjället, kalla bönderna skyddsskogar. Om man hugger bort en sådan, behöfver den flere hundra år för att växa upp igen. I den nedanför liggande dalen är odling omöjlig sedan stormen, frosten, fjällfloden och snön ohämmade tränga på. Befolkningen får flytta, och när skyddsskogen ånyo är färdig, har så lång tid förflu-

tit, att de ödelagda hemmanen äro blott en sägen i folkets mun...»

»Bilden är slående, men jag inser ej dess tillämpning på förevarande fall. Ty om undgåendet af härjning är detsamma som danskt herravälde...»

»Om vi ej hotas till lif och egendom, så återstår ju blott att skydda oss för en enda fara — att icke låta öfverlista oss af danskarne».

Sparre log belåtet.

»Det låter värkligen bra enkelt det där, och jag skall uppriktigt bekänna, att jag aldrig tänkt på den utvägen. Krigaren hänger i mig alldeles för mycket — när det ej gäller att mötas med vapen i hand, står hjärnans urvärk ofta stilla. Men hur har ni tänkt er genomförandet af er plan?»

»Någon plan har jag icke. En sådan har jag just tänkt bedja eder, nådige herre, uppgöra, om mitt förslag annars gillades. Jag har blott velat påpeka vikten af att i denna strid begagna prästerna».

»Ett förträffligt råd, unge vän. Prästerna ha kunskaper, talgåfva och — hvad ännu bättre är — folkets förtroende».

»Det sistnämda är lyckligtvis oomtvistadt, hur det sedan kan vara med det öfriga».

»Men hvad förtroendet angår, så kan dettas befintlighet utgöra en fara, därhos danskarne skulle lyckas vinna någon prä...»

Sparre fick ej tala ut förr än Karl sprang upp som träffad af en blixt, och en harmens rodnad färgade hans ansikte. Han ångrade ögonblickligen sin häftighet och framstammade ett: »Förlåt!»

»Ingen orsak! Denna häftighet hedrar blott ert redliga hjärta. Måtte ingen bringa dettas höga tanke om Jämtlands prästerskap på skam!»

Karl bugade sig.

»Prästernas ställning är gifven. De äro ju bland annat satta till att värka för, att krig och blodig klädnad må kunna undvikas. De ha dessutom all timlig fördel af, att ej krig utbryter. I ett krig kunna de icke allenast mista hvad de äga, utan tionden blir också dålig i ett skövladt land».

»Det är riktigt. Dock — ni får förlåta, att jag ånyo nämner det, men man måste taga äfven det värsta tänkbara i betraktande då man planlägger något — hvad tillförsäkrar oss, att icke prästerna just för dessa fördelars skull kunna frestas att bli Sverge otrogne?»

»De ha gifvit konung Karl sin ed, och den skola de ej svika, just därför att det är prästerna, som — genom att lära Jämtlands befolkning att tala svenska — gjort denna provins till svensk, långt innan detta beseglades i Brömsebro 1645».

»Både mitt hjärta och mitt förstånd ge er rätt, och jag vill slå bort alla mina farhågor och tro er. Hur skall jag vinna och huru skall jag använda dessa mäktiga bundsförvanter?»

»Framför alt genom att hindra att en svensk försvarsstyrka blir hitkommenderad».

Karl hade talat ytterst långsamt med eftertryck på hvarje ord.

»Nu sätter ni mig ånyo i förvåning. Ni måste förklara er tydligare».

»Svenska knektar äro farligare för Jämtland än norska. Grannprovinsernas befolkning har i århundraden kallat oss 'norskarne som tala svenska'. Jämtarne äro fintlige i handel, och deras köpenskap med medelpadingar, ångermän och helsingar har mycket sällan varit till förlust för jämtarne. Detta har väckt ilska mot oss. Vid kraftprof ha de reslige jämtarne oftast afgått med segern. Detta har skapat hämdlust. Jorden här är bördigare än åtminstone i Medelpad, där de äro fattigare. Det ena med det andra har väckt afund mot våra företräden, och detta tog fordom ofta utslag i fiendtliga infall hos oss — små hämdetåg, som fördes med stor råhet och besvarades med hänsynslös bitterhet. Mestadels är detta till all lycka blott sägner i folkmunnen, men det fins i alla fall kvar, och jag är viss på att svenske krigsmän öfveralt i Jämtland skulle mottagas med köld eller illa dold fiendtlighet — kanske ofta öppen sådan. Det ena gåfve det andra, och nu förelåge fara för, att ett danskt lismareutsäde skulle kunna bära frukt».

»Hvad vill ni då, att vi skola göra?»

»Göra alt tänktbart för att undvika strid, men, om sådan skulle bli oundviklig, utkämpa den med egna krafter».

»Min hand på, att det är min högsta önskan, unge vän», sade Sparre i det han tog Karls hand och kraftigt skakade den. »Det är också min timliga fördel, att landet skonas — det är hvarken gifvande eller ärofullt att vara guvernör öfver ödemar-

ker. Och efter krigareära trånar jag ej... Huru nu nå prästerna?»

»Genom att sända pålitliga ombud till dem, som för dem förklara, hvad de böra göra och hvarför de böra göra så».

»Jag skall, med ledning af vårt samtal, sätta upp en cirkulärskrifvelse till alla kyrkoherdar i Jämtland och skall, då konceptet till denna blir färdig, rådgöra med eder om densamma och om lämpliga ombud. Jag får väl räkna på eder som ett sådant?».

»Så långt mitt kall det tillåter, står jag till eder tjänst».

»Som vanligt utgår nu uppbåd till vapenöfning. Med de förut tillgängliga, som vid behof kunna utskrifvas, uppgår hela den här befintliga krigsstyrkan till ungefär trettonhundra man. Det är ej mycket. Kanonerna äro få och små».

»Om -- det Gud förbjude — mera manskap skulle behöfvas, så går folket hällre man ur huse än det utsätter sig för de faror, som äro förbundna med inkvarterandet af en söderifrån kommande krigshär. Och nästan hvarje man i Jämtland har en bössa och kan handtera densamma».

»Då därtill kommer, att befolkningen är van, vid att tillryggalägga långa vägsträckor, så ha vi egentligen ett ganska dugande krigaremateriel inom våra egna gränser. Ty i krig är skjutskickligheten och marschdugligheten hufvudsaken. Det öfriga, såsom hälsning och parader o. dyl. hvarvid, isynnerhet i fredstid, lägges alt för mycken vikt, är af underordnad betydelse. Men vi befäl skola ju ha nå-

got att roa furstarne med... Emellertid bör befolkningen icke på något sätt kallas till vapenöfning nu. Det får ej häller tillåtas, att den fosterländska ifvern tillställer frivilliga sådana. Blefve det kändt, komme danskarne att rätta sig därefter. Vi skola blott vara fullt beredda på allting men icke låtsas om det... Blir ni kvar här länge?»

»Så länge som ni befaller, nådige herre. Dock vore det icke nyttigt, att jag vore borta från hemmet öfver söndagen».

»Ja, det skall ni för all del icke vara. Det vore ju också alldeles öfverflödigt. Kanske kan jag vara färdig redan i morgon. Jag sänder bud efter er, ifall jag skulle behöfva tala vid er om något. Ni bor i prästgården, förstås?»

»Ja».

»Tack då för i dag. Jag är mycket glad öfver, att ni kom och öfver alt det, ni sagt mig. Alt hos er tilltalar mig, och jag hoppas att i fosterlandets namn kunna tacka eder en gång».

Karl hade gärna velat uttrycka sin glädje öfver att ha fått se och tala vid guvernören. Men vördnaden tillät det ej, och han skulle nu saknat ord — hvad just ej ofta hände honom — för hvad han kände.

Då nu Sparre reste sig och sträckte ut handen till afsked, gaf han en tilltalande bild af konungens högste troman inom provinsen. Ståtlig till utseendet, förbindlig i sitt uppträdande och tal samt med något förtroendeingifvande i hela sitt väsen, hade han en ovanlig förmåga att vinna alla.

»Ett ord, innan vi skiljas», sade Sparre. »Esbjörn

Sivertsson är en duktig man, men det är ej skäl, att ni uppsöker honom. Ingen har sagt honom något. Han har på grund af obetydligheter slutit sig till, hvad han berättat för undersåkersbonden. Det är skarpsynt af honom, men det är därför ej skäl i att inviga honom i något förtroende förr än det visar sig behöfligt»

»Naturligtvis hade jag ej tänkt tala vid någon om hvad här förekommit».

Guvernören nickade fryntligt och Karl bugade sig djupt, i det han aflägsnade sig.

IX.

Sveket mot barndomsvännen.

Då Jörgen Urne lemnat Ragunda prästgård, sökte fru Karin upp sin kammare.

Hon ville reda sina tankar, sina känslor och alt det som händt henne under föga mer än en veckas lopp.

Var det värklighet och icke en saga?

Hon hade gått häruppe i långa år och sett det ena hoppet brista efter det andra, så att hon till slut ibland begynt tro, att hon skulle tvingas att lefva hela sitt lif i sådana småförhållanden som de, i hvilka hon befann sig. Och annat hade hon drömt en gång!

Då lyser plötsligt ett stjärnskott till i hennes hopplöshets mörker — ett stjärnskott af så utpräglad ljusvärkan, att hennes ögon bländas och hennes hufvud svindlar.

Det kommer henne till mötes en man ur samtidens högsta kretsar. Han kläder sig, han rör sig, han talar på ett sätt, som är fullständigt olikt alt,

hon hittils träffat. Det är som toge hennes obestämda drömmar form och gestalt, som sade henne något: du har alltid längtat dit, hvarest han och hans likar höra hemma.

Och det är ej blott hans sätt att tala, som tjusar henne. Han säger henne också ord, som hon hungrat och törstat efter, äfven om hon på förhand skulle ha vetat, att de varit hyckleri från början till slut.

Och han hycklade dock förvisso icke. Det kom så oförberedt, så enkelt, så naturligt fram, hvad han hade att säga om henne och det intryck hon gjort på honom.

Hvarför skulle han för resten ljuga för henne?

Älskade hon honom? Ville hon icke känna brännande kyssar på sina läppar? Ville hon ej se in i ögon, som glödde? Ville hon ej tryckas till ett manligt bröst af armar med ungdomlig styrka och häftighet?...

Och så bäras bort på mjuka drömmars vingar...

Hon sprang upp.

Nej, här gälde det att — såsom hon själf sagt till Jörgen Urne — vara kallblodig. Miste hon självbeherskningen, kunde spelet vara förloradt. Och det gälde alt för mycket. Domprostinna i Trondhjem... en hög och aktad ställning i Norges finaste stad. Då målet nåtts kunde det vara tid att tänka på att hängifva sig åt njutningen att smekas af söta ord och brusande känslor...

Då kriget vore slut, skulle Jörgen Urne söka kommendantsbefattningen vid Munkholmen, hade han sagt. Man hade lofvat honom, att han finge välja

lön för sina tjänster. Han hade förut ej tänkt på något bestämdt. Men nu visste han, att han ville bo i Trondhjem, hade han sagt...

Det hade, när alt kom omkring, visat sig, att det var ytterst få ämbetsbröder, som kyrkoherde Rahm kunde lita så fullt ut på, att han i bref öppet sade dem, hvad Jörgen Urne ville.

Närmast skulle emellertid denne sträcka sin färd uppåt norra Jämtland, och han försågs altså med bref till kyrkoherdarne i Lit och Hammerdal.

Under tiden skulle fru Karin till Fors och upptaga resterande tionde samt då tala vid sin släkting Isak Ingemarsson, hos hvilken hon skulle taga in under vistelsen i socknen.

Att det varit något kärleksförhållande mellan denne och fru Karin, visste kyrkoherden ej. Han skulle ej ha kunnat tro, att denne vågat lyfta sina ögon så högt och hade altså ingen anledning till svartsjuka tankar. Tvärtom fann han det alldeles naturligt, att hon ej gick förbi sin släktings hus.

Den vackra junidag, då fru Karin, skjutsad af en dräng, anlände till Bispgården, var Isak Ingemarsson icke hemma. Han hade gått ned till Indalsälfven för att fiska.

Det var just i »mellantiden», såsom bönderna kallade det. Vårbruket var öfver och säden i jorden. Innan höskörden begynte, inträdde altså en le-

dighet. Här i orten begagnade man denna tid till fiske, isynnerhet laxfiske, hvilket räckte ända intill hösten och var mycket gifvande. Detta bidrog också till, att Fors sockenbor i bygnadssätt som klädedräkt och mathållning stodo öfver de andra socknarna i pastoratet.

Emfred — den tjänstepiga, som förestod Isak Ingemarssons hus — tog med djup ödmjukhet emot den oväntade gästen, förde henne in i helgdagsstugan, och frågade, om hon önskade mat eller hvila.

Fru Karin var dock hvarken trött eller hungrig. Hon önskade endast tala med husbonden.

»Till honom sändes bud så fort eder vagn syntes», svarade Emfred. »Han är nog också snart här».

Det dröjde icke häller länge förr än han kom. Karin öppnade dörren mot honom.

»Du här!» utbrast han med liflig förvåning.

Det var nämligen ej mindre än tre år sedan hon sist gästade hans hus.

»Ja, du känner min obenägenhet för att fara ut, sedan fängelset där i Ragunda gjort mig folkskygg», sade fru Karin med en suck.

Isak nickade. Han tyckte det var bäst att tiga, då han ej visste hvad han skulle säga.

»Nu har min man, hvilken — såsom du vet — är mycket mån om sig, sändt mig hit för att taga upp restetionde. Min förlägenhet och skamsenhet öfver ett dylikt uppdrag känner inga gränser, men jag hade endast att lyda».

Isak kände också något, som liknade förlägenhet.

Det föll honom ej in att betvifla hvarken fängelset, folkskyggheten eller kyrkoherde Rahms hårdhet, ehuru han icke hört talas om någondera. Han endast kände sig förbryllad öfver, att han så oförbehållsamt och hastigt fick hennes förtroende.

»Men jag ber dig om öfverseende för att jag ser ut så här», sade han och kastade en blick på sin dräkt.

»Man kan väl ej vara kyrkklädd, då man går på fiske», undskylde fru Karin.

»Visserligen icke, men man kunde byta om, innan man visade sig för sådant storfrämmande».

»Tackar så mycket för artigheten», sade fru Karin i det hon med ett förtjusande leende reste på sig och neg. »Det är emellertid lite svårt att göra det, som 'storfrämmandet' hindrar en ifrån. Jag skall emellertid nu släppa dig lös med förbehåll, att du skyndar dig».

Isak begagnade sig genast af tillåtelsen.

Då han kom tillbaka, föreslog fru Karin, att de skulle gå ut en stund. Hon hade sutit i kärran så länge, att hon behöfde sträcka på sina lemmar, sade hon. I värkligheten ville hon emellertid ut, emedan hon förstod, att Emfred snart skulle komma och duka. Hon visste ej hvilka känslor denna hyste för husbonden, men förnam instinktlikt, att denna stilla, tysta kvinna hade en fråga i sina stora, allvarliga, nästan sorgmodiga ögon, då hon fäste dessa på sin husbondes gäst. Och ägde hon något inflytande öfver denne, var det bäst, insåg fru Karin, att så mycket som möjligt undandraga honom detta.

Då fru Karin fyra dagar därefter lemnade Bispgården hade hon fullständigt vunnit sitt mål: att i Isak förvärfva en bundsförvandt, som skulle värka bland bönderna.

Isak var ingen djup natur, men strängt hederlig och mycket ansedd såväl på grund af sin vandel som sin välbärgade ställning.

I huru hög grad hon lyckats öfvertyga honom om, att såväl deras enskilda som det allmännas väl fordrade Jämtlands öfvergång till danskt välde, visste han icke själf. Men det visste han, att han ville lefva och dö för den sak, som fru Karin gjort till sin.

Kvällen före sin afresa hade hon biktat sig för honom, såsom hon själf kallade det.

Hon skildrade sin glädjelösa ungdom, däri hennes barndomsväns kärlek varit den enda ljuspunkten, utan hvilken hon icke skulle ha kunnat lefva. Då hennes far tvingat henne att gifta sig med en gubbe, som redan jordat två hustrur, hade hon varit viss om, att hon skulle dö. Men lifvet flyr icke så lätt som man tror i ungdomen.

Hon hade sökt fylla ut sin tomma tillvaro med att pryda prästgården hemma, så att den stod såsom ett dockskåp — han hade ju vid sina besök sett det — men det var en klen tröst.

Hon hade sökt förströelse genom att deltaga i gästabuden i orten. Ack, munterheten där kom henne blott att så mycket lifligare påminna sig, huru glädjelöst hennes eget lif var.

Hon hade klädt sig själf i siden och sammet — hon ville se, om det kunde ge någon lisa. O nej, det

föreföll henne som om hon prydde sig för den man, hon afskydde.

Så hade hon blifvit led åt och hatfull mot allting.

»Du mins väl, huru jag plägade mottaga dig, när du kom och hälsade på?» sade hon.

»Ja, Karin. Jag hade ofta förtviflan i hjärtat, då jag vände ut genom din dörr. Jag hade ju icke några kraf på välvilja af dig, men jag förstod icke hvarför du skulle vara ovänlig mot mig, då jag intet förbrutit... Stackars Karin, nu förstår jag dig!»

Han smekte sakta hennes kind, och hon tog hans stora arbetsvalkiga hand i sina små mjuka fingrar.

Då så — berättade hon vidare — den danske legdebrefsdragaren kommit med sitt erbjudande, hade hon mottagit det ungefär som en lifstidsfånge mottager tillfället att rymma och på samma gång som ett tillfälle att hämnas på den, som inspärrat henne. Det kunde icke gå värre än illa, och för öfrigt hade hon just ingenting att frukta. Hennes man vore ju den ende synlige handlande personen och den, som stode i ansvar för alt, som åtgjordes.

Sedan hon fattat sitt beslut att mottaga danskens erbjudande, hade hon känt sig så underbart fri och lätt. Hon tyckte sig ha brutit med det gamla och börjat något nytt. Hon hade kastat om seglen och lagt ut mot okända kuster, som lockade med det oseddas hela makt.

Då hade det också kommit öfver henne att söka upp sin barndoms älskade. Icke för något annat än för att få öppna sitt hjärta för någon i den stund,

som det hotade att sprängas under trycket af alt det, som stormade på henne. Hon hade kommit till honom just emedan hon i hela vida världen icke ägde någon mer, som hon kunde gifva sitt förtroende.

»Och när du ej blott förstod mig och tillgaf mig för att jag gjorde det, som i så mångas ögon måste se så vanvettigt ut, eftersom det ej fans något synbart skäl därtill» — det hägrande domprosteriet hade hon ej låtit honom veta om — »utan äfven frågade om du fick vara med på seglatsen, då var min lycka fullständig».

Så hade hon talat.

Hans lif hade förflutit så lugnt och jämt. Det hade ärrat öfver hjärtesåret. Hon stod framför honom i barndomsminnenas dager, ren och skär som ett högre väsen. Han hade försonat sig med tanken på, att han ej fick äga henne. Hon hade stått för högt för honom. Han lefde i minnet af det förflutna medan dagarne gingo, den ena lik den andra, i idog sträfvan. Han märkte sällan, huru stenarne röjdes bort från hans väg af Emfreds trogna händer, och när han märkte det, kunde han dock aldrig komma att tänka på, att hon, utan att han begärt det, gifvit honom sitt hjärta.

Så kom hans ungdoms Karin igen. Hon var sig så lik — samma djärfva drömmar. Nu voro de dock icke flyktiga hugskott som förr. Han kände, att hon visste, hvad hon ville. Och nu skulle han ej släppa henne. Han visste icke hvart det bar — det visste ju ej hon häller — och det gjorde

egentligen också detsamma. Stilla, enformiga dagar hade han fått nog af. Nu skulle han lefva!

Emfred satt ensam ute i köket. Och det var tårar i hennes stora, sorgmodiga ögon, som stirrade ut i skymningen.

X.

Det krossade fönstret.

Utanför Stugu gästgifvaregård stod ett i denna ort mycket ovanligt fordon. Det var en fyrhjulig vagn, hvars öfverrede hade lock, hvilket var tillåst.

Det hade från socknens alla delar varit formlig folkvandring till Stugubyn för att beskåda detta underting, som också af de förbifarande tilldragit sig liflig uppmärksamhet.

Vagnskorgens innehåll vardt, då locket öppnades, ingalunda mindre begapadt och beundradt. Det bestod af finare tyger, dukar och andra smärre klädes- och prydnadspersedlar för män och kvinnor — isynnerhet för kvinnor — samt smärre bohagsting. För mången var detta det skönaste de drömt: sammet som skiftade, siden som frasade, färger som lyste och metall som speglade.

Innehafvaren af all denna härlighet var ingen mer och ingen mindre än ståthållare Gyldenlöwes sändebud riddar Jörgen Urne, som iklädt sig en gårdfarihandlandes skepelse.

Jörgen Urnes blygsamma uppträdande i Ragunda kyrka var intet undantagsfall. Han trifs hälst i många former, alla lämpade efter omständigheterna, och vagnskorgen innehöll ej blott det, som falbjöds, utan ock ägarens växlande samling dräkter för eget behof.

Då han åtog sig den beskickning, hvari han nu var stadd, undrade han mycket, huru han bäst skulle dölja, hvilken han värkligen var, men på samma gång nå in hvart han önskade komma. Förslagen voro många, men han återkom alltid till det, som han i första rummet tänkt på — att uppträda som gårdfarihandlande — och detta hade också visat sig som det mest antagliga.

Sålunda fick han tillfälle att medföra en packning, som eljes skulle ha väckt uppseende. Han hade tillfälle att anlägga den förklädnad, som bäst passade sig för hvarje särskildt tillfälle. Han hade häst att tillgå till ridt, då så behöfdes — i sådant fall kvarlemnades Torjus och den ene hästen på lämpligt vänteställe. Han hade en tjänare till sitt förfogande. Han kunde, om han så önskade, samla nyfikna och fick sålunda lätt tillfälle att sammanträffa med befolkningen, på samma gång ståndspersonernas dörrar stodo öppna för honom. En prydnadspersedel lossade mången tungas band. Alt gynnade hans företag.

Då Jörgen Urne själf var borta, fick Torjus uppträda som krämare och som partigängare eller spion på egen hand. Torjus var vald ej blott med hänsyn till sin vapenduglighet — han var i värkligheten dragonkorporal — och styrka utan äfven med hänsyn till sin förslagenhet.

Jörgen Urne föregaf sig vara skåning, hvilket lätteligen gick för sig. Häruppe kunde man ej skilja skånska och danska åt. Han sade, att han i hela sitt lif idkat handel i hembygden, men då ofreden utbrutit, hade han dragit sig uppåt. I samma mån som han såg nya landskap, hade vandringslusten fallit på honom, och så hade han kommit ända hit.

Här hade han ett hufvudkvarter. Vagnen hade stått här medan han vistades i Ragunda. Därunder gjorde Torjus små utflykter, bärande en låda med kramvaror å ryggen. Torjus sade sig då skola besöka afsides belägna byar, dit man ej kunde köra, men afsikten var att träffa husbonden och af denne mottaga befallningar eller bref, hvilka senare befordrades med lämpliga bud.

Då Jörgen Urne kom från Ragunda, fick Torjus tillsägelse att hålla sig hemma i Stugun under fyra dagar. Finge han ej bud efter sig, skulle han efter denna tid begifva sig till Lits prästgård, hvarest husbonden uppehölle sig.

Visserligen hade gästgifvaremor i Stugun riklig tillgång på starkt öl, något som Torjus mycket älskade, men dagarne blefvo dock långa.

På fjärde dagens eftermiddag väcktes plötsligen Torjus, där han satt och dåsade i kammaren innanför skänkstugan, af raska steg.

Han for upp, och sedan hans ögon genom den öppna dörren spanande irrat kring skänkstugan och öfvertygat honom om, att denna var tom, utbrast han:

»Tusenfaldt välkommen hem, nådig herre! Jag har hållit på att jäspa käkarne ur led af brist på sysselsättning och längtan efter er».

»Du skall snart få fullt upp att göra».

»I Lit?»

»Äfven där».

»Är det något rörande ställningen där som jag behöfver veta på förhand?»

»Prästen där — han heter Hans Klockhovius — är en man för oss. Han är född i Mecklenburg och har studerat i Köbenhavn. Hans aflidna hustru — som han lärde känna under studietiden — var danska, och gubben grät som ett barn, då han hörde mig tala. Alt, som för honom var kärt och vänligt, hade dansk prägel och dansk tunga, sade han. Beklagligtvis är han gammal, sjuttiosex år, så att han kan ju ej bli oss till så stor nytta genom personligt arbete, men hans erfarenhet och anseende betyda så mycket mer».

»Han hade godt rykte i sin socken?»

»Mycket. Hans son är komminister i pastoratet, bosatt i Häggenås. Denne har försvenskat sitt namn till Klockhoff, men torde ej vara vidare svensksinnad för det. Han är ende sonen och stod altså modern nära. Det torde ej vara svårt att vinna honom».

»Var ni äfven i Häggenås, nådig herre?»

»Nej, jag hann ej ens rycka fram med mitt egentliga ärende till gubben. Det kom bref från fru Karin».

En fråga sväfvade på Torjus läppar.

»Hon skrifver, att hon värfvat en klok och för-

ståndig bonde, som skall hjälpa oss att uträtta något bland bönderna».

»Ändtligen!» utbrast Torjus med liflig tillfredsställelse. »Då få vi slå in på den väg, som — jag säger det än en gång, och ni skall få sanna mina ord, nådig herre — är den enda säkra. Och så får jag något att göra... Skall jag fara och tala vid honom?»

»Nej, han kommer hit».

»Hit?»

»Ja. Han plägar, som alla andra välstående bönder i Jämtland, göra handelsresor. Komme vi hem till honom, skulle det väcka uppseende. Nu gör han en resa och träffar oss händelsevis här, där han är okänd».

»Bra uträknadt. Det märkes, att fru Karin är med i spelet. Hvad heter han?»

»Isak Ingemarsson från Bispgården».

»Och när skall han komma?»

»Redan i afton skulle han vara här. Kanske han redan är kommen».

»Jag skall göra ett slag utomkring».

»Gör det, Torjus. Men var försiktig!»

»Var lugn, nådig herre!»

Isak kom först i skymningen. Han medförde ett bref från fru Karin, men detta innehöll endast ett bestyrkande af, att han var den han var, så att Jörgen Urne skulle veta, att något misstag på person icke kunde äga rum.

Snart suto de i förtroligt samspråk i kammaren bredvid skänkstugan: riddaren, dragonkorporalen och

bonden. Isak utvecklade sina tankar om vikten af att vinna bönderna och sättet att ernå detta syfte. Torjus nickade bifall, samtidigt med att han sköt in en och annan fråga. Samtalet gick så, att Jörgen Urne slutligen började undra på, om det icke vore minst lika viktigt, att ej säga viktigare, att vinna bönderna som prästerna — ja, att man i nödfall kunde afstå de senare, om man hade de förre. Under alla betingelser insåg han hvilket fynd han gjort i denne bonde, som genom sina handels- och vänskapsförbindelser ägde ett betydligt inflytande Jämtland rundt.

Då Jörgen Urne, efter det de intagit en stark gemensam måltid med mycket dryckjom, lemnade Isak och Torjus — hvilka skulle dela bädd i det rum, hvari de uppehållit sig — var belåtenheten allmän.

Någon öfverenskommelse var dock icke uppgjord. Därtill hade under aftonens senare del ölkannorna och bränvinstumlarne väl flitigt anlitats. För öfrigt var det ingenting, som bråskade.

Bäst Torjus låg i sin goda sömn på natten, vaknade han vid det att ett klingande ljud nådde hans öra.

Blixtsnabt reste han sig upp ur sängen, där han nu fann sig ligga fullt påklädd.

Hvad var det? Icke var det Isak, ty denne låg raklång under bordet och sof som en stock.

»Det gick hett till i går afton», tänkte Torjus.

»Kanske är det blott mina egna drömmar, som väckt mig. Jag låg visst mycket illa».

Men hur kunde han se midt i natten? Hans blick följde riktningen af månskenets strimma från golfvet upp till fönstret...

Fönstret var borta!

Han störtade till fönstergluggen, genom hvilken nattluften fläktade in. Utanför gluggen låg fönstret nedkastadt, delvis krossadt. Borta på vägen åt Ragunda tyckte han sig höra steg.

Ifrån Torjus' uppvaknande till denna upptäckt hade blott några ögonblick förgått. Det var ej tid att grubbla mycket. Han slog sig ett slag på sidan, sålunda öfvertygande sig om att han hade sin pistol på sig, ryckte till sig sin mössa och rusade ut. Han tog dock ej vägen genom fönstret, hvilken syntes honom både tidsödande och vågsam, utan genom förstugan.

Han hade ingen föreställning om hvilken tid på dygnet det var och altså icke häller om, huru länge han sofvit. Därpå hade han icke tid att tänka — det var också mindre viktigt. Hufvudsaken var att hinna upp den flyende.

Hvem kunde denne vara? En tjuf eller en spion? Hade han varit inne i rummet eller blott misslyckats i sitt försök att bryta från fönstret och sprungit, då detta fallit och krossats? Det senare föll sig angenämast för Torjus att tro. Men om så icke var fallet? Huru länge hade mannen varit inne?... Med visshet så länge, att han hört hela samtalet med Isak Ingemarsson... Torjus kände sitt blod isas. Den

mannen vore farlig, äfven om han vore aldrig så dum, endast och allenast han hade goda öron... Han finge icke lefva — han måste rödjas ur vägen.

Torjus hade sålunda beslutit sig för ingenting mer och ingenting mindre än ett mord, där han störtade fram å vägen. Han hade pistolen i hand, färdig att bränna till, så fort han kom inom håll.

Plötsligt såg han en manlig skepnad i halfdunklet ett stycke framför sig. Mannen gick raskt, men märkte tydligen icke, att han var förföljd. Torjus fördubblade farten, på samma gång han sökte göra sina steg så lätta som möjligt.

Slutligen blefvo dock dessa förnimbara för den förföljde, som vände sig om. De båda männen voro då endast några få steg från hvarandra.

»Försök ej att fly», sade Torjus och höjde pistolen. »Jag släpper dig ej ett ögonblick ur sikte, och vid minsta rörelse, du gör, smäller det. Att du ej redan är död, beror därpå att jag vill pina dig en smula i gengäld för den ångest jag fått utstå sedan jag upptäckte dig, din eländige tjufstryk och spion».

»Ni talar underliga ord, hvilkas mening jag icke förstår», svarade den tilltalade.

»Men denne skall tala ett språk, som skall bli dig begripligt», svarade Torjus och hötte med pistolen. »Mig lyster dock först att höra, hvad du fick med dig».

»Hvarifrån?»

»Gästgifvaregården, förstås».

»Där har jag icke varit».

»Jaså, du vill påstå, att du icke varit inne där?»

»Jag har icke varit inne å gästgifvaregården».

»Hvad skulle du då dit att göra?»

»Jag har icke ämnat mig dit».

»Hvarför skulle du då ut med fönstret där?»

»Jag har icke tagit ut något fönster».

»Såå, du nekar alldeles. Det skall emellertid föga hjälpa dig. Gör nu upp ditt testamente, men raska tag skall det vara, ty jag börjar tröttna att hålla den här tingesten på rak arm».

»Här föreligger något förfärligt misstag...»

»Tig, usling!» skrek Torjus och stampade i marken.

»Jag är...»

»Vid första ord, du yttrar, skjuter jag. Men om du tiger alldeles still, skall jag räkna till tjugo. Jag vill icke neka mig nöjet att se, hur du skall taga det».

Den fasta, öppna blick, som riktades mot Torjus, kunde denne knapt möta, ehuru han lärt sig att icke rygga tillbaka för någonting.

För hvarje ord, som gick, blef den hotade blekare, men blicken var altjämt lika fast och klar. Torjus började nästan känna sig hemsk till mods öfver att möta en sådan själsstyrka.

Det var också en så egendomlig färg öfver detta den nordiska sommarnattens hårda, darrande ljus...

Han skulle just till att säga »aderton», då han kände sig träffad af ett hårdt slag i bakre delen af hufvudet och medvetslös störtade till marken.

XI.

En underbar räddning.

Den så underbart räddade stod en stund som förlamad. Innan han visste ordet af, hade räddaren bundit hans vederdeloman till händer och fötter samt lyft ner honom i landsvägsdiket.

»Rimpi!» utbrast den räddade med liflig förvåning.

»Pastor Alstadius!» svarade Rimpi i ej mindre förvånad ton.

»Hur har du kommit hit?» frågade Karl.

»Det är en lång historia, som jag får tala om sedan. Vi få ej stanna här. Dennes medhjälpare» — Rimpi pekade på den fortfarande medvetslöse Torjus — »kunna vara efter oss när som hälst. Jag känner en hederlig bonde här i byn — han heter Hemming Nilsson — och ber er, pastor, att vi skynda dit, berätta för honom hvad som händt och begära hans råd och hjälp, ifall så skulle behöfvas».

»Du är fullt säker på honom?»

»Ja».

»Hur känner du honom?»

»Det är också för långt att tala om nu, men jag vet med fullkomlig visshet, att han är att lita på».

»Låt oss då gå dit».

Rimpi förde Karl genom skogen ofvanför landsvägen till den midt emot kyrkan liggande gården. Där gingo de in.

En flicka kom och öppnade. Till henne sade Karl:

»Hälsa husbonden här och bed honom, att pastor Alstadius från Refsund får tala med honom. Bed honom om ursäkt för att jag faller till besvär just nu, men besöket kunde ej uppskjutas till lämpligare tid».

Flickan visade Karl och Rimpi in i förstugukammaren, tände ett bloss i spiseln och gick efter husbonden i gården.

Det dröjde icke länge för än denne kom.

»Förlåt att jag kommer så här oförberedt och midt i natten...»

»Ingen orsak, pastor Alstadius. Ni är mig icke obekant. Jag hör till de många, som mer än en gång ärendes farit till Refsunds kyrka för att höra eder far och eder själf... Får jag bjuda eder på något, mat eller dryck?»

»Nej, tack...»

»Önskar ni en bädd och att gå till hvila?»

»Tack för er omtanke, icke häller det. I stället ber jag er — som blifvit mig anvisad som en redlig man — att lyssna till det märkvärdiga, som denne

yngling och jag ha att berätta samt sedan bistå oss i råd och dåd».

»Jag är tacksam för det förtroende ni skänker mig och skulle vara mycket glad, om jag kunde vara eder till någon nytta. För att kunna vara det, vill jag icke lemna något ospardt. Och berätta nu».

»Jag förrättade i går gudstjänsten i Sundsjö. Därifrån skulle jag i dag till fots fortsätta till Ragunda. Emellertid vardt jag af åtskilliga orsaker kvarhållen i Sundsjö till fram på aftonen. Ifall jag stannat öfver natten befarar jag, att jag icke häller påföljande dag kommit iväg. Mitt ärende brådskade och jag beslöt att använda natten för att nå fram till min bestämmelseort. Jag gick med raska steg — vädret var behagligt och väglaget var godt — och ingenting hände mig. Ingen mötte eller körde förbi mig. Öfver Stugusundet rodde jag mig själf i en af nattbåtarna och väckte altså ej färjemannen. Öfveralt i hela Stugubyn var det mörkt och tyst. Då jag hunnit ett stycke öster om byn fick jag höra, att någon kom springande efter mig. Jag vände mig om och därpå följde några de underbaraste ögonblick jag upplefvat i mitt lif».

Han berättade, hvad den för honom okände pistolmannen sagt och gjort.

»Det enda, som var mig bittert», slöt han, »var att jag icke låtit min fästmö veta i hvad ärenden jag var ute. Hon skulle kanske betrakta det som brist på förtroende. Jag kände mig eljes förundransvärdt lugn, och ju närmare han kom tjugo under sitt räknande, dess mindre häftigt slog mitt hjärta. Jag var

dock alldeles öfvertygad om, att min sista stund var inne och hade befalt min själ i Guds hand, då räddningen så plötsligt kom. Denna däremot nästan bedöfvade mig för en kort stund».

Han berättade vidare om hvad som händt intill dess de kommit dit de nu voro och tillade:

»Det är mig sålunda i denna stund en gåta, icke blott hvarför jag blifvit öfverfallen utan ock huru jag kunnat bli räddad och räddad af denne unge man, hvilken jag minst af alla väntade att få se här. Nu må du berätta, Rimpi».

»Jag är sänd af jungfru Magnil...

»... min trolofvade, kyrkoherde Berghemius' i Undersåker dotter», sköt Karl in med en blick på Hemming Nilsson.

»... med ett bud, som rör endast och allenast pastor Alstadius. Det är mig bekant hvad underrättelse brefvet innehåller, ty hvad jungfru Magnil meddelar har hon fått veta af mig. Då jag förtalde detta för henne, skedde det med anhållan att få bära bud till eder, pastor, därom. Detta säger jag icke för att berömma mig, utan af en annan orsak. Om ni skulle känna missnöje med brefvet och att detta sändts till eder, ber jag nämligen att samma missnöje må gå ut öfver mig, som varit orsaken till bådadera».

»Du är en präktig gosse, Rimpi, och jag skall lika litet bli missnöjd på dig som på min fästmö, hvad brefvet än må innehålla».

Han mottog brefvet ur Rimpis hand, öppnade det och läste:

Min egen hjärtans vän och outsägligt älskade!

Rimpi har på ett egendomligt sätt fått veta något mycket märkvärdigt.

En natt, då han låg på en höskulle i en bondgård i Dufed, komma två forbönder, som hade härbärge i gården, också dit upp. De skulle ligga där öfver natten. De voro ganska druckna och märkte ej Rimpi, som låg inkrupen i ett hörn, och talade utan fruktan.

Den ene, som sedermera befans vara från Stugun, berättade att han af en skånsk gårdfarihandlande, hvilken uppehöll sig inom samma socken, mottagit ett bref, som han förbundit sig att egenhändigt öfverlemna till kommendanten på Munkholmen i Trondhjem. »De ville icke släppa in mig, men då hviskade jag i örat på vakten ett ord, som skåningen lärt mig säga, och då blef jag genast mottagen», sade han.

Han hade fått en vacker pänning af skåningen och löfte om mer, då han kom till Munkholmen, hvilket löfte också frikostigt infriats. Kommendanten hade skrifvit ett svar — han visade detta för kamraten — och skåningen skulle ge honom riklig lön, då han öfverlemnade detta.

»Det är naturligt, att jag lofvat hålla tyst med alt det här, men då jag talar om det för dig, vet jag, att det ej kommer längre», sade han till kamraten.

Så småningom blefvo de alt enstafvigare, och till sist somnade de. Det dröjde ej länge förr än Rimpi steg upp och smög sig fram till de båda männen. Han hade sett hvar brefdragaren stoppat sin skatt. Det dröjde ej häller länge förr än brefvet ömsat plats och befann sig hos Rimpi.

Nu blef Rimpi, som du lätt förstår, icke gammal i gården. Han begaf sig genast på väg mot Undersåker.

Så fort han kom för sig själf, tog han fram brefvet — han har detta med, så att du kan läsa urskriften.

Karl begärde det af Rimpi, som var beredd på att aflemna det. Han höll det nämligen i handen.

Detta brefs utanskrift lydde: »Gårdfarihandlande Torjus Hansen». Innehållet bestod endast af några rader:

»Hälsa din herre, att hans bref skall befordras med ilbud till ståthållaren redan denna dag. Säg honom, att de bästa välönskningar om en lycklig utgång af hans viktiga uppdrag följa honom.

von Baumgarten.

Omedvetet stoppade Karl detta bref i sin ficka och fortsatte brefvet från Magnil:

Rimpi hade genast förstått — det var just detta, som kom honom att handla som han gjorde — att denne forbonde gjorde något olofligt, kanske något ofärdsbringande. Rimpi säger, att han hört folk tala om, att det vore fara för krig och tänkte, att detta bref kunde ha något slags sammanhang med den saken.

I alla fall gjorde ju också Rimpi något olofligt, då han tog brefvet från bonden. Efter att ha tänkt både hit och dit, beslöt jag mig för att delgifva dig altsammans, innan jag sade något åt far. Han är så benägen för att anse alt som obetydligheter och kunde underskatta värdet af Rimpis fynd. Å andra sidan: om detta skulle vara värdelöst och Rimpi och jag gjort något orätt, ville jag be dig att lägga ett godt ord för mig hos far, då jag talar om det för honom.

Min egen hjärtans kär! Jag önskade så innerligt, att jag vore hos dig och finge tala vid dig. Det kom för mig så många sällsamma tankar, när jag hörde Rimpi tala om krig. Du må icke tro, att jag blef rädd för att något skulle hända mig. Nej, jag blef full af ängslan för att du kunde komma i någon fara. O, min hjärtans kär, om jag då kunde var när dig och skydda dig,

vore det så med min egen kropp!... Tusende hälsningar till dig från din in i döden trogna

Magnil».

»Det är», sade Karl till sin värd, »ett meddelande från min fästmö, hvilket ej kan ha något sammanhang med nattens händelser».

»Då vet jag bättre», sade Rimpi. »Och om ni, pastor, vill för Hemming Nilsson redogöra för brefvets innehåll, skall han lättare förstå, hvad jag sedan kommer att berätta».

Karl följde uppmaningen, hvarpå Rimpi fortsatte:

»Då jag kom till Pilgrimstad, fick jag höra att pastor Alstadius var i Sundsjö. Och väl kommen dit, berättades det mig, att pastorn fortsatt till Stugun. Altså gjorde jag detsamma. Färjemannen vid Stugusundet omtalade, att pastorn ej farit öfver detta — jag hade sålunda kommit före, hvilket ej förvånade mig. Ty jag har ju lättare om fjäten, och dessutom kunde pastorn ha blifvit uppehållen hos någon känning utmed vägen. Jag frågade färjemannen, hvar jag skulle bedja om husly för natten, och han visade mig till eder, Hemming Nilsson, sägandes mycket godt om edert redliga sinnelag och den gifmildhet, hvarmed ni af det myckna, som blifvit eder beskärdt, delade med er åt de behöfvande».

»Det är hela saken, att han är alldeles för tacksam för en ringa hjälp, som han en gång fått af mig», inflikade Hemming Nilsson. »Hvarför kom du då icke till mig?»

»Jag kom att gå ända till gästgifvaregården.

Min nyfikenhet fästes nämligen af ett där stående fordon, hvars make jag aldrig skådat. Bäst jag gick där, kom gästgifvaremor ut och tilltalade mig vänligt. Då hon fick veta, att jag färdats långt, bjöd hon mig aftonmåltid och att ligga i sängen uppe vid taket i kammaren bredvid skänkstugan. Jag tog emot och tackade, föga anande att jag nu skulle upplefva en så märkvärdig fortsättning på mitt äfventyr i Dufed».

»Fortsättning?» sporde Karl.

»Just det... Bäst jag låg där, kommo tre män in. Två af dem talade ett egendomligt skorrande, språk, som jag aldrig förr hört. Men det kom för mig, att det måste vara skånska. Dömen då om min otroliga förundran, när jag får höra, att den ene af desse kallas Torjus och att han tilltalar sin landsman 'nådig herre'. Detta sammanlagdt med vagnen gaf mig anledning att förmoda, att denne Torjus just var den, hvilkens bref jag bar och att hans herre var den, som omtalades i brefvet. De voro mycket druckna och talade oredigt, men hvad de sade, gaf efterhand visshet åt min förmodan. Af samtalet förstod jag fullt ut, att det gälde en sammansvärjning, för hvilken den tredje — en bonde, som talade vårt mål med någon brytning — skulle stå i spetsen. Jag kan icke säga, om den redan förefans eller om den skulle bringas till stånd. Bonden, som de kallade Isak, försäkrade att Jämtlands bönder hällre stode sammanslutna i statsförbund med sina fränder på andra sidan fjället än de lydde under svenska kronan, som aldrig gifvit dem annat än tunga pålagor. I detta sammanhang talade Torjus illa om eder, Hem-

ming Nilsson, sägande att man finge vakta sig för eder. Ni måtte i något samtal med honom uttryckt eder belåtenhet med vår konung».

»Det har sin riktighet», svarade Hemming Nilsson. »Jag fick en gång anledning att säga, att Karl var en kung just för bönderna — jag tänkte då närmast på indragningen af hvad adeln roffat åt sig».

»Den 'nådige herren' och bonden talade ofta om en fru Karin, som syntes ha mycket att göra med sammansvärjningen — ja, det föreföll mig som om hon skulle utgöra något sammanhållningsband för densamma. Men i detta senare fick jag dock ingen klarhet. Den 'nådige herren' gick slutligen ifrån dem. De fortsatte att dricka och prata. Efter en stund tumlade dock bonden under bordet och begynte ljudligt snarka. Torjus gick nu och lade sig i sängen under mig. Det dröjde icke länge förr än äfven han sof».

Rimpi gjorde ett uppehåll, hämtande andan, och fortsatte strax:

»Nu var det tid för mig att handla. Jag måste komma ut, söka rätt på eder, pastor, och berätta hvad jag hört. Men huru komma ut? Skulle jag gå vanliga vägar, befarade jag, att förstugudörren kunde vara stängd. Altså beslöt jag att taga vägen genom fönstret. Jag smög mig ner på golfvet, satte en stol till fönstret och lösgjorde detta. Alt gick förträffligt tils jag skulle taga in fönstret i kammaren. Det slant då ur min hand och föll i marken med ett ganska ljudligt krasande. I en blink var jag ute och uppe i skogen för att fortast möjligt osedd kom-

ma från gården... Så får jag plötsligt höra högljudt talande. Jag styrde så ljudlöst som möjligt mina steg däråt, och jag trodde knapt mina ögon, då jag såg Torjus stå med en pistol, siktande på er, pastor. Jag fick tag i en stör och dängde med denna till honom i hufvudet».

»Förklaringen är mycket enkel», inföll Karl. »Då fönstret krossades, vaknade Torjus. Han gaf sig genast ut efter den förmente tjufven — ty af hans ord framgick, att han endast misstänkte en sådan — och då jag händelsevis befann mig på vägen, trodde han mig vara den sökte. Tydligen är han också af den sorten, som det ej bekymrar särdeles mycket, om han skulle bringa en oskyldig om lifvet.

»Att tänka sig, att ni varit död, om jag kommit några ögonblick senare!» utbrast Rimpi.

»Det, som skett, är ingen slump, och Gud har nog haft sin särskilda mening med att skydda edert lif», sade Hemming Nilsson allvarligt.

»Det står i hans hand att taga det när det behagar honom. Må jag blott kunna använda det så, att jag lugnt kan återlemna det, då stunden är kommen».

»Må vi hoppas, att den är långt borta», sade Rimpi nästan för sig själf.

»Nu gäller frågan, hvad som är att göra», återtog Karl, »och det är edert råd därom, Hemming Nilsson, jag ville be att få höra».

En stunds tystnad inträdde.

XII.

Igensopade spår.

»Mig tyckes», sade Hemming Nilsson, som bröt tystnaden, »att vi först böra tala vid Per Simonsson».

»Hvem är Per Simonsson?»

»Det är just gästgifvaren».

»Kan man då lita på honom?»

»O, ja! Han är en ärans man af första ordningen. Och dessutom ser han längre än mången annan. Mig har det aldrig kommit för, att den där gårdfarihandlaren och hans dräng voro sådana ljusa fåglar, som det nu visar sig, att de äro. Jag var för dum att kunna tänka längre än näsan räckte. Per Simonsson däremot har nog haft både ögon och öron öppna».

»Man måste på något sätt se om mannen däruppe i landsvägsdiket», sade Karl.

»Kanske är det fördelaktigast för oss, att han

ligger däruppe så länge. I den saken vill jag ingenting åtgöra förr än jag talat med Per Simonsson».

»Det går ingen nöd på honom», skrattade Rimpi. »Han ligger både torrt och rent, och af slaget dog han icke... En annan sak är: kan det vara lämpligt att de bofvarna få veta, att jag hört hvad de sagt? Om så icke är, måste gästgifvaremor förtiga, att jag låg inne kammaren».

»Bra att du nämde det, min gosse», nickade Hemming Nilsson. »Nu går jag till gästgifvaregården och tager med Per Simonsson hit».

»Går det an, midt i natten? Jag menar: kan det icke röja oss?» sade Karl.

»Ifall någon märker mig eller att Per Simonsson följer mig, skola de blott tro, att jag fått någon häst sjuk. Han är nämligen en mycket anlitad djurläkare. Nu ber jag eder att taga en blund i hvar sin af dessa sängar medan jag är borta. Man kan ju vaka nästan huru mycket som hälst vid edra år, och vaka är ju också nödvändigt nu, men en stunds hvila är alltid bättre än ingenting».

»Jag skulle omöjligt kunna få ihop mina ögon nu», sade Karl.

»Jag lika litet», tillade Rimpi.

»Nå, så har väl ynglingen några muntliga hälsningar att medföra från eder käresta, pastor. Jag skall icke vara borta mer än nödigt är».

Mycket förr än Karl tänkt sig, var Hemming Nilsson tillbaka med Per Simonsson.

Den senares utseende tilltalade Karl högeligen. Det var längesedan han sett ett ansikte, som så otve-

tydigt vitnade om begåfning. Han var också i sin krafts bästa dagar — ett par och fyratio år gammal.

»Ni är mig icke obekant, pastor», sade Per Simonsson. »Jag har mer än en gång befunnit mig bland edra åhörare, och jag är mycket glad öfver, att det blef mig förunnadt att få trycka eder hand. Kan jag vara eder till någon nytta, ber jag eder förfoga öfver mig efter behag... Först ber jag eder att omtala, hvad ni anser nödigt och lämpligt att meddela mig om nattens händelser, hvilka Hemming Nilsson i alra största knapphändighet antydt för mig. Jag har sett ett och annat, som förefallit mig konstigt. Då däraf ej kunnat dragas någon bestämd slutsats, har jag behållit det för mig själf, i afvaktan på framtida händelser. Om emellertid edra erfarenheter och mina läggas tillsammans kan måhända däraf bli någonting redan nu».

Karl berättade hvad han och Rimpi upplefvat, utan att utelemna någon viktigare omständighet. Han upplyste ock om, hur det i värkligheten stod till med krigsfaran.

»Det lider, efter hvad ni nu berättat, intet tvifvel, att Torjus och hans herre äro här i brottsliga afsikter, ehuru det synes oafgjordt af hvad slag», sade Per Simonsson. »Troligast är väl, att de skola utspionera någonting — om det nu kan vara landets försvarsanstalter och försvarsförmåga i öfrigt eller något annat. För oss är det nog att veta, att de äro fiendevärktyg».

»Vore det icke så godt att fara efter länsmannen och häkta alla tre?» frågade Hemming Nilsson.

»Ingalunda», smålog Per Simonsson. »Härvidlag är det bäst att fara sakta fram i backarna. Eller hur?»

»Ja, visst», svarade Karl.

»Om vi häktade dem, så varnade vi alla de medbrottslingar de till äfventyrs kunna ha, så att desamma endera kunde igensopa spåren af sin värksamhet eller försvinna. Och de häktade talade säkerligen icke mycken sanning inför rätta. Deras bekännelse vore ju liktydig med deras dom. Och sedan de utstått lagens straff, väntade kanske ett mycket värre sådant dem från deras sida, som de förrådt».

»Kanske de dessutom äro danska undersåtar», sade Karl. »Om man häktade dem utan att kunna visa värkliga skäl därför, skulle detta kunna ge danskarne ett sken af berättigande för väpnadt öfverfall på oss. I ömtåliga tider kan man aldrig vara nog försiktig».

»Det är riktigt», betygade Per Simonsson.

Hemming Nilsson nickade bifall.

»Jag går hem och ser efter, huru det står till där. Är det tyst och stilla, 'nådig herrn' i sin säng i gästkammaren och Isak — det var ju så han hette? — fortfarande under bordet, så ha de hvarken hört fönstret klinga eller sett Torjus bege sig efter tjufven. I sådant fall kommer jag strax tillbaka hit, och då få pastorn och Rimpi genast öfver skogarne fotledes anträda färden till Refsund. Hästar går ej an att bruka. Det skulle alltid spörjas och väcka uppmärksamhet, att två af Hemming Nilssons hästar voro borta. Att

fortsätta till Ragunda nu är väl icke lämpligt, då vi icke veta hvad fru Karin — som ingen annan kan vara än kyrkoherde Rahms hustru — har med denna sak att göra».

»Jag har alldeles öfvergifvit tanken på att fortsätta dit nu», inskött Karl.

»Godt! Sedan vi satt eder båda i säkerhet, skola vi göra vårt bästa för att komma till klarhet om, hvad dessa personer föra i skölden samt befordra dem till bestraffning, om detta sig göra låter».

»Men Torjus däruppe i skogen?» frågade Karl.

»Han bör ha galit sig hes nu», skrattade Rimpi.

»Han har nog icke gifvit ett ljud ifrån sig», sade Per Simonsson.

»Hur så?»

»Är han illa slagen, förmår han ej. Är han lätt sårad, skriker han ej ut för hela socknen något, som han ej kan bedöma. Han är en listig krabat».

»Farligt träffades han ej. Han hade ej ens ett hål i hufvudet», förklarade Rimpi. »Han endast bedöfvades».

Per Simonsson sträckte ut handen till afsked.

»Förhållandena skulle», sade Karl, »kunna vara sådana, att ni icke kunde komma hit upp, men Rimpis och mitt aflägsnande ändå önskvärdt eller nödvändigt. Jag föreslår, att ni i sådant fall tänder upp i skänkstugan, så att det lyser genom dess fönster, som vi se hit».

»Ett godt förslag, som skall efterkommas».

»I fall ej detta eldsken synes», fortfor Karl, »så sitta vi trygga här, tils ni kommer åter. Men om vi ej

mer skulle träffas denna gång, viljen I båda göra ett besök i Refsunds prästgård så snart endera af eder erfarit något?»

»Det faller af sig själft, att vi skola underrätta».

»Det är mig särskildt angeläget att få veta något om fru Karin. Kyrkoherde Rahm är min fars studiekamrat och ungdomsvän och bör på lämpligt sätt underrättas om hvad hans hustru företager sig bakom hans rygg».

»Intet skall glömmas».

»Och nu tack för all eder välvilja mot oss! I bekymmersamma tider måste emellertid alla rättsinsinniga medborgare vara beredda på att göra offer för det allmännas bästa. Tack ännu en gång!»

Karl skakade kraftigt Per Simonssons hand.

»Tack själf», svarade Per Simonsson. »Det är egentligen jag som skall vara tacksam — både öfver att få tillfälle att lära känna er och öfver att kunna få bli nyttig. Träffas vi ej mer i dag, ber jag om min vördnadsfulla hälsning till er far».

Det vardt intet ljus tändt skänkstugan, och om en kort stund var Per Simonsson åter.

»Alt är tyst där hemma. Uppbrott bör altså ske utan dröjsmål».

»Jag vågar sålunda ej bedja eder intaga en måltid i mitt hus», sade Hemming Nilsson. »Min dotter — det var hon, som öppnade — har hängt en väska öfver Rimpis axel, och jag ber er att ej försmå anrättningen».

»Tack, jag skall tvärtom låta den mig väl smaka, då jag kommer på vederbörligt afstånd från detta grannskap. Ännu en gång tack, farväl och välkommen till Refsund!»

Snart voro Karl och Rimpi på väg, följda af en säker vägvisare, en ung son till Hemming Nilsson.

»Nå hvad ha vi nu att göra?» sade Hemming Nilsson, då han blifvit ensam med Per Simonsson.

»Du får utrusta ett kvarnlass till Fagerstrandsbäcken, och detta utgör då också förklaringen till, att det lyst här på natten — ifall någon skulle ha lagt märke till det. Då du far förbi där, får du helt naturligt sikte på Torjus. Du stannar, löser honom, vänder med lasset och skjutsar honom hem».

»Och sedan?»

»Ja, sedan få vi handla efter omständigheterna. Berätta de något om nattens händelser, skall jag noga lägga på minnet, hvad de säga. Själf för jag emellertid icke ämnet på tal».

»Nej, det faller af sig självt... Ha de sett Rimpi?»

»Det tager jag för afgjordt».

»Aj, aj!»

»Å, ingen skada skedd med det, Hemming. Det skall — ty man har naturligtvis icke någon skyldighet att springa dem på näsan med, att Rimpi legat i skänkstugukammaren — blott vara oss till nytta».

»Hur så?»

»Det skall komma dem att tro, att här blott varit fråga om ett inbrott».

»Säger du det?»

»Ingen förklaring ligger närmare till hands. Då de få se det krossade fönstret, förstå de altsammans: lappojken har illa lönat min hustrus gästfrihet. Han har sett, att tumlarne och annat silfver fans där i kammaren. Han tog afsked, men höll sig gömd i närheten tils det blef mörkt, då han smög fram för att fråntaga fönstret, krypa in genom detsamma och bortstjäla silfret. Uträkningen slog emellertid fel, ty han tappade fönstret, och med detta var Torjus på benen».

»Men det var olyckligtvis pastor Alstadius och icke 'tjufven' han påträffade», invände Hemming Nilsson med ett leende.

»Också denna omständighet låter sig lätt förklaras», sade Per Simonsson. »Tjufvarne voro två. Den mindre och smidigare var egentligen endast värktyget. Den andre höll sig utanför i närheten för att mottaga bytet. Att denne gick så trygg berodde endera därpå, att Torjus skickligt kunde dölja sig eller också på, att tjufven trodde det vara kamraten, som kom tillbaka efter välförrättadt ärende».

»Men slaget som Torjus fick?»

»I första förskräckelsen sprang inbrottstjufven naturligtvis upp i skogen för att gömma sig. Först i andra hand tänkte han på kamraten som för resten var en stor, kraftig karl och altså kunde försvara sig själf. Då han hunnit sansa sig, beslöt han söka upp kamraten — det kan ju också vara möj-

ligt, att han hörde Torjus och altså skyndade till sin kamrats försvar. I hvilket fall som hälst, fick han tillfälle att gifva denne bistånd just i det ögonblick, då Torjus stod redo att minska tjufvarnes på jorden antal med en...»

»Tror du värkligen, att de skola föreställa sig sakens gång på det sättet?»

»Det är omöjligt, att de för sig kunna uppgöra någon annan förklaring».

»Må din profetia gå i fullbordan», sade Hemming Nilsson. »Nu måste jag fram och hämta Torjus, ifall han ligger kvar däruppe skogen».

De skildes med ett handslag.

XIII.

De frivillige från Ström.

Några veckor hade gått, och det var en af de första dagarne i augusti.

Sommaren stod ännu i härligt flor. Men ingenstädes doftade och prunkade den högre än vid herdatjället i Undersåker, som var alldeles inbäddadt i ett fält af dessa markens små, om hvilka så vackert sagts, att Salomo i all sin härlighet icke var klädd som en af dem.

Ingenstädes trefs kyrkoherde Berghemius bättre än i sin kryddgård, och dottern hade trädt i faderns fotspår — ja, i många fall öfverträffat honom i iakttagelser om köks- och prydnadsplantors skötsel och lifsvilkor.

De stora skogseldarne hade tvungit den jämtska befolkningen att ha en fri plan för gården. Ty stod denna midt i skogen, fick den, ifall af brand, dela skogens öde. Stor jordbit hade ju ej häller varit odlad så länge jakt, fiske och boskapsskötsel

utgjorde de viktigaste näringsfången. Men så småningom hade sädesodlingen fått alt större betydelse, såsom alltid fallet är då ett folk är i uppsving, så i andligt som lekamligt afseende. Ty det ena afhänger af det andra.

Seden att »hålla skogen från husen» höll emellertid i sig, hvilket också var lätt förklarligt. Den jämtske bonden kunde ej plantera fruktträd omkring sin gård, ty sådana gingo ej till i detta klimat och han hade altså ingen praktisk anledning att frångå urgammal, nedärfd sed. Att plantera rönn och björk och asp och hägg och alm endast för prydnads skull — så långt var han icke kommen ännu.

Icke häller var han kommen så långt, att han börjat odla kökträdgårdsväxter, hvilket alltid tyder på högre kultur: att befolkningen höjt sig öfver fiskarens, jägarens och herdelifvets ringare utvecklingsgrader, nått en mera utpräglad form af bofasthet och förstått att aflocka naturen nya utvecklingsmöjligheter.

Det var följaktligen icke så märkligt, att bönderna blefvo smått misslynta på Berghemius, då det vardt fråga om att bygga ny prästgård. Han ville nämligen ej als ha den på gamla platsen, utan önskade den uppflyttad till skogsbrynet, till en löfbacke, där grönt gräs bredde en mjuk matta under bladrika kronor. Och träden skulle ej få huggas ner! Bönderna tyckte, att de sålunda fingo skämmas för andra socknar. Det skulle se ut, som de ej förmått rödja rent kring sin prästgård.

»Gören I blott som jag önskar», svarade han.

»Skammen skall jag taga på mig. Men hedern för att I unnat er präst att njuta af gröna träd och att lyssna på sången af himmelens fåglar, den skall jag ge åt er. Då Gud skapade människan, satte han henne i en lustgård; då I skaffat hem åt er präst, gjorden I sammanledes. I ha'n följt ett högt föredöme för min räkning, hvilket snart skall lära er att göra det för er egen!»

Undersåker blef också ryktbart för sin prästgård, och man for dit långa vägar för att se den och beundra den.

Där fans en mängd bär, rotfrukter och löksorter, som man förut knapt hört talas om. Gångarne voro omgifna med sibiriska ärtbuskar, syréner eller hallonbuskar. De alra skönaste blomster voro planterade, såsom ringblommor, vallmo, sammetsrosor, människans olikhet, tusenskönor, solblommor, studentblommor, jungfrun i det gröna o. s. v. Men Magnil hade ej nöjt sig därmed. Hon hade hemfört blågull, myrkung, gökskor, granärter m. fl. vilda växter, hvilka icke understego de planterade i skönhet.

En dag, då Magnil gick ensam och pysslade ute i trädgården medan fadern satt och skref på söndagens predikan, stannade hon plötsligt, ifrigt lyssnande.

Var det icke hästtramp, som hördes? Jo, bestämdt!

Hon begynte gå med skyndsamma steg nedåt vägen.

Där långt borta kom en ryttare i starkt traf,

omgifven af ett dammoln. Hon skyggade med handen för ögonen. Åjo, visst var det han!

Hon fick upp sin näsduk och viftade mot honom. Han svarade med att svänga sin hatt i luften. Och så skyndade hon emot honom.

Till och med Brunte — som också många gånger gästat Undersåkers prästgård — igenkände henne och hälsade henne med en gnäggning.

Det var en fröjd att se henne, där hon kom springande, röd och varm och glad.

»Välkommen, välkommen!» ropade hon honom till mötes så fort hon trodde, att han skulle höra henne.

Han nickade. Och så hoppade han af hästen och lopp emot henne, ledande hästen vid betslet!

»Välkommen, Karl! Å, hvad jag är glad öfver att ha dig här!» utbrast hon och flög honom om halsen.

»Tack, vännen min!» svarade han, i det han fast omslöt henne med den arm, som ej af hästen togs i anspråk.

»Jag behöfver icke säga dig, Karl, att det var jubel, när far i går omtalade, att du kanske komme i dag. Jag har knapt kunnat sofva i natt. Också var jag uppe arla. Nästan hela dagen har jag gått i trädgården och lyssnat och lyssnat. Och nu är du här!»

»Egentligen borde ej jag, som ser ut så här, få omfamna en så fin jungfru», skrattade Karl och såg på sina dammiga kläder.

»Det tror jag — siden och sammet blott», svarade Magnil i samma ton.

»Nej, icke sådant skräp, utan finaste sommarljusa tyg, som bärarinnan själf väft.»

Nu tyckte Brunte, att de unga fått säga så mycket åt hvarandra, att det kunde vara tid att räkna äfven med hans tillvaro. Och så sökte hans nos upp Magnils hand. Han hade ej misstagit sig. Hennes ena hand bjöd honom snart något godt, medan den andra klappade honom.

»Det är riktigt synd om dig, Karl, ty du får alt dålig middag. Jag har tänkt för mycket på dig själf för att kunna vara med i köket, och gamla Guru har också haft en så märkvärdig oro öfver sig».

»Hur är det med farbror då?»

»Å, han är lugn och trygg som vanligt. Han stängde in sig med sin predikan, bara för att slippa se mig», sade han.

»Och Rimpi?»

»Är rörlig och rask som alltid».

»Det har ej varit något bud från Norge?»

»Nej, och jag hoppas, att det må dröja så länge som möjligt».

»Hur så?»

»På det att jag må få ha dig här så länge som möjligt... Sedan är det ovisst när vi träffas. Ja, det kunde ju till och med hända...»

Hennes ögon blefvo fuktiga.

»Du vet, huru lätt jag har för det», sade hon urskuldande, i det hon torkade bort de tårar, som kvält fram i ögonblickets känsla.

»Nog kan det dröja, innan vi träffas. Men någon anledning till oro för mig fins ej. Jag går ju ej ut i striden, och om jag än gjorde det, så stode jag ju alltid omgifven af sådana, som ville skydda mig».

»Vi skola ej tala om det nu. Förlåt att jag väckte frågan».

De hade nått till uppkörsvägen. En dräng kom emot dem och mottog hästen. Och uppe vid byggningen stod kyrkoherde Berghemius och skrek något — de hörde ej hvad. De påskyndade emellertid sina steg.

»Där gå ni och kuttra, obekymrade om att jag fördärfvar mina lungor», skämtade han då de kommit närmare och i det han räckte Karl handen. »Det är väl egentligen öfverflödigt att säga dig, huru välkommen du är? Den saken har väl Magnil ombesörjt?»

»Till fullo», svarade Karl leende.

»Men på något så tarfligt som mat har hon ej förmått tänka i dag. Jag har bestämt anrättningarna och Guru har tillagat dem efter behag. Få se, hurudant det blifvit.»

På förstugubron stod Guru och neg. Äfven hos den gamla trotjänarinnan var Karl en stor gunstling.

Karl behöfde ej lång tid för att befria sig från vägdammet, och snart suto de till bords.

»Alra först måste du berätta om ditt äfventyr i Stugun», sade Magnil. »Riktigt fullständigt. Jag har gjort en och annan gissning på grund af Rimpis

skildring samt vissa uttryck i ditt bref, och det skall bli roligt att se, om de slå in».

Karl berättade, och båda lyssnade ifrigt. Magnil glömde af maten långa stunder, och hon var så lifligt inne i stämningen, att färgen vek från hennes kinder och tårarne kommo henne i ögonen, då Karl skildrade händelsen mellan honom och Torjus uppe i skogen.

»Något sådant får icke en hvar upplefva», sade kyrkoherden, då Karl slutat. »Du ser där betydelsen af att utveckla lugn».

»Tänk om jag varit så lugn och ej sändt Rimpi», sköt Magnil in.

»Lugn är ej slöhet, min unge, och det där snilledraget af dig var så bra och slog så väl ut, att det bestämdt icke går an att — berömma dig mera därför», sade kyrkoherden med ett småleende till Magnil.

Efter middagen förflyttade de sig ut i trädgården, där Karl beså̊g alt.

»Trädgården hemma i Refsund befinner sig i år i dåligt skick», sade han.

»Naturligtvis, då trädgårdsmästaren är borta».

»Far har sutit på en stol och haft uppsikt öfver pigorna, som fått arbeta efter hans befallningar. Men jag är en klen fördräng», klagar gubben.

»Växterna måste känna, att de handteras af en som älskar dem, eljes gå de aldrig till med någon ordning», sade kyrkoherden.

»Nu sätta vi oss därinne i syrénrundeln, och där

berättar du Karl mera om hvad som händt dig under din resa, icke sant?» sporde Magnil.

»Gärna».

»Det blir så helt annorlunda då du berättar själf och så där fullständigt mot hvad det är i brefven», fortfor hon.

»Rimpi och jag», började Karl, »kommo utan äfventyr tillbaka till Refsund. Hvad som händt oss väckte hos dem där hemma stor uppståndelse. Far betecknade utan tvekan Torjus och hans herre såsom danska spioner och tillrådde mig att endast påskynda det uppdrag, som guvernören pålagt mig: att fara till Jämtlands kyrkoherdar och tala vid dem. Såsom jag väl nämt i något bref, hade han öfvergifvit tanken att skicka flere ombud och lemnat altsammans åt mig. Det var naturligt, att jag först velat tala med min fars barndomsvän, och därför hade jag först vändt mig åt Ragunda... Nåväl, jag fick altså vända mig åt annat håll. Alt har gått utmärkt. Hvarje kyrkoherde har fått ställningen klargjord för sig och har i sin tur talat med sina komministrar. Hela Jämtland är ett enda sammhängande nät, där det på en gifven order handlas ögonblickligt och likformigt».

»Storartadt!» utbrast Berghemius. »Men äro alla präster värkligen att lita på?»

»Med undantag af farbror Rahm vågar jag ansvara för åtminstone alla kyrkoherdar. En och annan är måhända ljum, mindre hågad för att göra något, rädd för förföljelse o. s. v., men i sitt hjärta är en hvar på Sverges sida. Motsatsen hade ju också va-

rit skamlig, framför alt därför att det är vi, som gjort Jämtland till en svensk provins».

»Du har icke erfarit något mer om, att Jörgen Urne vändt sig till präster?»

»Han har icke ens gifvit sig tillkänna för någon mer kyrkoherde, ännu mindre sökt värfva någon sådan. På ett par, tre ställen hade en dansk gårdfarihandlande visat sig, men man hade ej lagt något särskildt märke därtill, eftersom dylika ej äro så alldeles sällsynta. Ifall det ursprungligen varit Jörgen Urnes mening att vända sig till prästerne — något som jag knapt vill tro — har detta af någon orsak öfvergifvits».

»Du har ej hört af dem sedan?»

»Nej, icke sedan vi träffades i Stugun. Men icke lära de ha upphört med sitt arbete, ehuru de nog ej kunnat uträtta mycket. Ty hvar de farit fram ha de haft någon af Per Simonssons utskickade efter sig. Den mannen var en stor eröfring för oss».

»Bara han farit fram med tillbörlig klokhet. Danskarne äro så listiga. Det hade varit så godt att häkta dem på en gång och fört dem till Gefle», sade Berghemius.

»Och retat danskarne till hämd, då hären kommit hit! Nej, det hade ej varit klokt. Bättre då att, som skett, ställa dem under Per Simonssons uppsikt. För öfrigt torde farbror Rahm vara väckt till besinning. Far lät mig till honom skrifva ett bref, som både med bevis och känsloskäl klargjorde honom det ovärdiga och farliga i hans ställning samt besvor honom att vända om».

»Det var ett hårdt slag för din far att erfara Rahms handlingssätt?»

»Mycket hårdt».

»Han har gjort färre förluster än jag», sade Berghemius allvarligt.

Det var nio år sedan han förlorade sin hustru och ändå hade det knapt ärrat öfver såret. »Och dock har jag haft dig», brukade han säga och stryka handen öfver Magnils ljusa hår.

»Då jag återkommer till Refsund, får jag närmare reda på hvad Per Simonsson haft att förmäla och hvad som kan vara att företaga på grund däraf. Nu är intet annat att göra än att afvakta härens tåg öfver gränsen... Har farbror fått tag i några lämpliga budbärare?»

»Förträffliga. Du skall få se och tala vid dem i eftermiddag. Rimpi är just nu ute och budar dem».

Frampå eftermiddagen kom Rimpi med sin skara. Rimpi hälsade Karl med den mest oförställda glädje.

Budbärarne utgjordes af ett tiotal unge män. De voro alla starka och friska, och deras dräkt gaf vid handen, att de voro välbärgade bönders söner.

»Dessa unge män utgöra ett tilltalande prof på sin sockens ungdomliga kraft», sade Karl.

»Mycket säkert», svarade kyrkoherden med något af skalk i mungipan.

»Hvarifrån är du?» frågade Karl den närmaste.

»Från Bredgård», löd svaret.

Karl såg en smula fundersam ut, men sade ingenting.

»Och du?» frågade han näste man.

»Från Tullingsås».

»Och du?»

»Från Strand».

»Man hvad vill detta säga?» frågade han, vänd mot Berghemius. »De här bynamnen har jag aldrig hört här uppe i Undersåker».

»Icke jag häller», skrattade Berghemius.

»Pojkarne äro altså ej härifrån?«

»Nej, det äro de icke. De äro ifrån Ström».

»Ja, där finnas alla de där bynamnen. Hur hänger det då ihop, att...»

»Per Simonsson, som icke varit sysslolös sedan ni sist sågo hvarandra, har bland annat besökt Ström och talat vid framstående bönder om ställningen. En af desses söner — det är just han», sade Berghemius och pekade på en af de unge männen, »erbjöd sig då att åtaga sig den omtalade budbäraretjänsten samt att anskaffa nödigt antal kamrater. Detta gillades högeligen af hans far, och så många anmälde sig, att man fick lof att draga lott om hvilka skulle få medfölja. Eftersom det är just här som vi först skola få bud om fiendens antågande, så ha de kommit hit och här inkvarterats».

»Det var präktigt gjordt af er, gossar», sade Karl. »Nå, hur står det till där uppe i bygderna?»

»Folket är vid godt mod», svarade den af Berghemius utpekade ynglingen, »och de anbefalda åtgärderna äro vidtagna».

»Med ett sådant folk är det ingen fara», utbrast Karl hänfördt. »De älska sin bygd och älska den så högt, att de ej vilja äfventyra dess väl för en simpel slagsmålsäras skull. De äro förståndige och inse vikten af att uppträda enigt. Men de äro tillika offervillige, vare sig det gäller gods eller krafter — ja, vore det så lifvet».

De unge männen kvarstannade i prästgården hela aftonen, och i samma mån som deras blyghet vek vid den närmare bekantskapen, insåg Karl, att han här hade framför sig en samling som mer än väl förtjänade det omdöme han gifvit Jämtlands befolkning i gemen.

Med Berghemius och Magnil syntes de vara väl bekanta.

XIV.

Fienden kommer!

Strax efter middag två dagar därefter kom en man sprängande på en löddrig häst upp emot Undersåkers prästgård.

Han var ej oväntad. Ty man hade i flere dagar, timme efter timme gått och spanat, om han icke komme. Och dock ingaf redan hans åsyn på långt afstånd en nästan förlamande känsla. Förut hade det funnits möjlighet till hopp. Nu var alt sådant uteslutet. Den fiendtliga styrkan kunde vara här, man visste icke när — kanske om några timmar. Och här på landsvägen skulle den komma, led efter led ...

Detta varade dock endast ett par ögonblick. Det hade varit så som när det blixtrar: man kan ej låta bli att rysa till i det ögonblick då blixten flammar, äfven om man på förhand förvissat sig om, att åskan är långt borta.

Den förste, som fick ljud, var Karl.

»Så är det då öfver oss. Gud vare oss alla nådig!»

»Amen», hviskade Magnil för sig själf i det hon klängde sig fast vid honom.

»Det tyckes som om de vore nära eftersom han rider så fort», sade Karl.

»Mycket möjligt, men ej säkert. Vi ha ifrigt och troget folk på utkik, och de äro ålagda att utan något som hälst dröjsmål meddela sorgebudet».

»Jag vardt så rädd», utbrast Magnil. »Men endast för ett ögonblick. Nu är jag åter lugn».

»Vi ha också mycket säkert upplefvat den ängsligaste stunden på hela detta krig, mina barn. Faran värkar alltid mest skrämmande på afstånd och så länge hon är ett obestämbart något. Då man kan se henne in i hvitögat, blir man alltid lugnare, ty då vet man åtminstone, hvad hon är».

Äfven på gården hade de varsnat ryttaren, och alt gårdsfolket hade samlats.

Berghemius, Magnil och Karl gingo ut på förstugubron.

Då ryttaren kastade sig af hästen, tog en dräng emot densamma.

»Äro de långt borta?» frågade Berghemius, innan ryttaren hann hälsa.

»Drygt en dagsresa härifrån», ljöd svaret.

»Är den jakttagelsen att lita på?»

»Fullkomligt. Utkiken har gynnats af det klaraste väder».

»Gå och buda hit Strömsgossarne», sade Berg-

hemius till Rimpi, som hade åtlydt befallningen lika fort som den gjorts.

»Detta är alt du vet?» fortfor Berghemius till ryttaren.

»Alt».

»Skall du återvända dit upp?»

»Så fort jag hunnit få en kort stunds hvila och en annan häst».

»Gå in i köket här, så får du mat och blir anvisad ett hviloläger. Vi skola så under tiden skicka bud till ditt hem, ifall någon där vill tala vid dig, och medföra hästen dit samt få en ny i stället».

Ryttaren tackade, och Berghemius, Magnil och Karl gingo in i helgdagsstugan.

»Det är tid för mig också att tänka på affärd», sade Karl.

»Ja», svarade Berghemius, »och nu vill jag än en gång spörja dig Magnil, om du ej vill be Karl att få följa honom till Refsunds prästgård och vara där tils fiendtligheterna äro öfver».

»Nej, far, det vill jag ej be Karl om. Han vet, utan att jag behöfver säga det, huru ofantligt jag håller af honom och huru glad jag under andra förhållanden skulle vara öfver att få vistas i hans hem. Men nu ville jag icke följa honom. Du vet, far, att när mor dog, gjorde jag mig själf det löftet att så långt i min kraft stod söka bli dig en ersättning för henne, och i det löftet ingick också, att jag aldrig skulle skiljas vid dig».

Det var uppgjordt så, att Karl skulle vara i sitt hem tils hans yngre bror, som nu låg nere i Upsala

och studerade, aflagt prästexamen. Denne skulle då bli fadrens adjunkt i stället för Karl, och Karl skulle bli Berghemius' adjunkt samt gifta sig med Magnil.

»Här gälde det ju blott ett tillfälle», sade Berghemius.

»Och ett tillfälle, då du bäst behöfde mig. Hvem vet hvad som kunde komma att inträffa».

»Jag har icke sagt något förr än nu», föll Karl in, »för att ej beröfva mig nöjet att höra Magnil tala som hon gör. Så talar en god dotter, och den, som det är, blir också en god maka».

»Edra ord fylla mig med glädje, barn», sade Berghemius rörd. »Ty de göra mig så stolt öfver eder båda två, att jag blott väntar som fågeln efter dagen på att få ha eder bägge hos mig... Hvad faran angår, så är den nog ej så stor, men oron, ängslan — det var denna jag ville bespara dig, Magnil».

»Den, som gör sin plikt, den är i Guds hand, och den, som är i Guds hand, kan alltid vara trygg», sade Karl, smekande Magnils kind.

»Pojkarne från Ström äro här», meddelade Guru i det hon såg in genom dörren.

»Jag skall tala vid dem», nickade Berghemius åt Karl, som gjorde min af att resa sig, i det han gick ut.

»Det är något, som jag velat säga dig alla dagarne», hviskade Magnil till Karl, då de blifvit ensamme, »men som jag haft så svårt att komma fram med. Nu är det emellertid ingen råd — nu måste det ske».

Hon sprang in i sin kammare, lemnade honom ensam i liflig undran.

Det dröjde ej länge förr än hon kom tillbaka. Hon höll framför sig ett standar af hvitt siden. På detsamma var ett stort blodrödt kors broderadt, och under korset stodo i guldskimrande bokstäfver salmistens ord: »I vår Guds namn resa vi baneret upp».

»Detta har du gjort», utbrast Karl, i detta ögonblick så fyld af beundran öfver standarets skönhet och den sällsynta skicklighet, hvarmed konstsömnaden var utförd, att han ej tänkte på att fråga efter meningen med detsamma.

»Ja, Karl, och...»

Hon fick ej fortsätta, ty nu tog hans beundran form i ord.

»Det var roligt, att du tycker om det, Karl, ty det är åt dig jag gjort det».

«Åt mig?»

»Ja».

»Men jag skall icke ut i strid!»

»Du vet, huru jag afskyr blodsutgjutelse af hvarje slag och hvarför jag gör det. Du vet, att jag däri ser orsaken till all mänsklighetens lastbarhet och råhet. Du vet, att jag icke tror på någon synnerlig framgång i arbetet för sedernas mildrande och tänkesättens höjande så länge våra ädlaste icke förstått det värsta hindret i deras väg — så länge människorna mörda och låta mörda».

»Ja, jag vet det, älskade, som gifvit mitt lif en fullkomlig annan färg, ett fullkomligt annat innehåll genom att lära mig detsamma. Jag vet det, eftersom

det ytterst är din anda, som utgör den lefvande kraften i Jämtlands försvarsrörelse mot inkräktarne».

»Min?...»

»Just din. Såsom min fars som och din fars blifvande måg blef jag sänd till guvernören, och väl ditkommen fick jag bli hans förtroendeman. Slutligen kom jag genom förunderliga händelsers makt att bli ett slags hjälpreda åt framstående bönder. Alt, hvad jag hade att säga och råda dessa, hade till A och O, hvad du lärt mig: undvik att utgjuta blod! Gå våra planer genom, så är det ytterst hos dig deras upphof är att söka. Så mycket betyder du i dessa dagar, som på det djupaste ingripa i en hel provins' närvarande och framtida öde. Och det är därför, som jag ej förstår meningen med standaret, som...»

»... ju är ett krigstecken. Standar i allmänhet pläga vara det. Men detta skall vara ett fredstecken. Ni, som vilja rädda oss från blodsutgjutelse och förstörelse, kunna ju också behöfva ett samlingstecken».

»Älskade, älskade Magni! min, hvad kärlekens ögon se långt! Den skall ge mig en alldeles ny kraft, denna hvita duk med sitt röda kors och sin härliga inskrift. Den skall vara mig en maning från dig om att gå fram i Hans makt, som mig sändt och söka elda dem, som fylka däromkring att tro på dessa ord i samma salm, hvarur du hämtat din inskrift, nämligen: 'De andre förlita sig på vagnar och hästar, men vi tro på Herren vår Guds namn'».

Berghemius kom åter.

»De frivillige från Ström äro redan på väg!»

»För mig är intet annat att göra än att följa deras föredöme», sade Karl. »Och då jag far, glömmer jag afskedets bitterhet genom den resekost Magnil sänder med mig på vägen».

Han pekade på standaret, som Magnil varsamt lade ihop.

Tillrustningarna för Karls afresa undangjordes nu med skyndsamhet. Och snart stod Magnil nere vid trädgårdsgrinden, viftande med sin hvita näsduk efter den bortilande.

XV.

Jörgen Urne åter framme.

I en skogsbacke alldeles bredvid vägen, ej så långt från en bondgård i Nylands by, Undersåker, lågo två män utsträckta i grön-gräset. De hade nyss slutat en stark målid ur sin medförda väska och hvilade sig nu efter ätandets ansträngning. Deras hästar, som voro bundna i närheten, fortsatte sin måltid så långt bindslena tillåto.

Den ene af männen hade slumrat in. Den andre vakade åtminstone med ena ögat.

Bäst det var, hördes hästtramp från vägen. Den slumrande vaknade dock ej däraf, och den andre öppnade visserligen båda ögonen, men rörde ej ens ett finger.

I detsamma som ryttaren kom midt för och han fick sikte på honom, rusade han dock upp som träftad af blixten. Inom ett ögonblick hade han ryckt till sig sin karbin och afskjutit ett skott.

Nu vaknade kamraten, och instinktmässigt grep

han efter sitt vapen. Han skulle just till att säga något, men hann icke. Den andre hväste nämligen:

»Skjut, nådig herre, skjut!»

I detsamma small skottet.

Ryttaren hade icke träffats af någondera, men hästen hade synbarligen blifvit svårt skrämd däraf, ty han satte af i vildaste fart, obekymrad om ryttarens försök att tygla honom.

De båda skyttarne hade liksom af en tyst öfverenskommelse skyndat att lösa sina hästar, kasta sig i sadeln och spränga af åt det motsatta hållet.

Först då de kommit förbi Romo by saktades farten, som varit så stark, att de ej kunnat säga ett ord till hvarandra.

»Hvad hvar det för vanvett att skjuta, Torjus?» frågade då den ene. »Hvad hvar det, som kunde komma dig att glömma order: att skott ej får lossas annat än till självförsvar?»

»Haf misskund med mig, nådig herre, men blodet brann i mig, då jag fick se hvilken det var, och dessutom gick ju alt så fort, att jag icke hann att tänka mig om».

»Hvem var det då?»

»Å, det var den, som vi förgäfves spanat efter under alla våra resor — den hemlighetsfulle från Stugun».

Det lyste till i Jörgen Urnes ögon.

»Sannerligen skulle det icke ha varit en fet stek», mumlade han nästan för sig själf.

»Å, att jag kunde tro, att han var en simpel

tjuf! Det antagandet var värdigt en dum gästgifvare, som just ingenting annat tänker på än sjuka hästar».

»Men sådana förstår han sig på, det måste erkännas», skrattade Jörgen Urne. »I sommar tyckes han ha farit kring hela Jämtland och öfvat sin läkarevärksamhet. På huru många ställen ha vi spanat honom?»

»Det har jag ej hållit räkning på, nådig herre.. Men var det ej en dum historia, det där att den hemlighetsfulle skulle vara en tjuf?»

»Nej, den lät mycket antaglig. Hvarken färjemannen eller någon annan i byn hade sett honom. Om han velat spionera, så skulle han väl sökt att få tala vid någon människa».

»Han hade ju lappojken, nådig herre».

»Om denne spionerade, hvarför skulle han då behöfva gå själf?»

»Ja, det är mycket konstigt altsammans det där. Och det är dubbelt förargligt, att man skall stå inför en gåta — att man ej skall veta hvarken hvad eller hvem man kämpar emot. Om man såge fienden eller visste hvar man skulle söka upp honom! Den vore då ej så fruktansvärd. Nu är det som att strida med lyktgubbar. Det hemlighetsfulla är alltid det starkaste».

»Dina filosofiska spekulationer äro riktigt skarpsinniga, min käre Torjus», smålog Jörgen Urne.

»Jag förstod icke alt hvad ni nu sade, nådig herre; men ett förstår jag, att altsedan vi träffade den där hemlighetsfulle i Stugun, har det ej gått oss som förut. Det har mer än väl kunnat märkas, att

man varnat för oss i hvarenda prästgård, och vi ha sedan dess ej ens vågat försöket att tala med en präst».

Vi ha nog af Rahm och fru Karin».

»Ni är lycklig, som kan se alt så ljust, nådig herre. Kyrkoherde Rahm och fru Karin äro ovärderliga, men af det goda får man aldrig för mycket. Det hade ej skadat att äga en sådan bundsförvandt här och hvar i bygden».

»Visserligen, visserligen, men då det nu ej kunnat ske... Och vi ha i alla fall gjort vårt bästa».

»Det skall ingen bestrida. Men nu ha vi fått smyga oss fram och nöjt oss med bönder. Och hvart hade vi tagit vägen med detta utan Isak Ingemarsson? En elemenskad otur ha vi haft, och denna söker sig ytterst tillbaka till den där hemlighetsfulle i Stugun. Är det en människa eller ett troll? Har ni någonsin förr skjutit bom på tjugo stegs håll, nådig herre?»

»Aldrig, såvidt jag kan minnas».

»Och mins ni er ha sett mig bomma på liknande håll?»

»Du! Den skickligaste skytten i danska armén!»

»Och ändå träffade ingen af oss!»

»Det var värkligen otur, min käre Torjus».

»Otur? Nej, det är trolleri. Han är naturligtvis skottfri. Förmodligen kan han också göra sig osynlig. Död och pina! Ställ fram tio man, och jag skall slåss med dem — men med spöken!...»

Jörgen Urne skrattade, men inom sig kände han

dock något af samma vidskepliga rädsla som bemäktigat sig hans tjänare.

»I alla fall kunna vi tacka vår lycka, att händelsen aflopp så lindrigt. Tänk om han besvarat skotten och träffat bättre än vi! Eller om han fått förstärkning i närmaste gård och satt efter oss. Det skulle just ha varit vackert, om vi ej kunnat möta hären vid gränsen».

»Förlåt mig, nådig herre. Jag skall bättre bibehålla fattningen en annan gång».

»Det var ingen förebråelse mot dig, Torjus. Det är bättre att vara för nitisk än för slö... Nu öka vi farten igen!»

De kommo utan äfventyr fram till Stalltjärnsstugetrakten. De hade gärna velat närma sig gästgifvaregården, men tiderna voro osäkra, och det skadade ej att vara försiktig. Jörgen Urne mindes hvad han blifvit utsatt för på Frösön för ej så länge sedan, och framför alt gälde det att vara försiktig just nu. De slogo altså läger uppe i skogen, bundo hästarna på en saftig grön plan, intogo aftonmåltid ur sin matsäcksväska och lade sig att sofva med hvar sin tufva till hufvudgärd.

Jörgen Urne hade väl väntat sig både stora ansträngningar och frånvaron af bekvämligheter, då han åtog sig sin beskickning. Men han hade dock icke drömt om hundradedelen af hvad han fått utstå, alra hälst sedan 'den hemlighetsfulle i Stugun' kommit i hans väg. Men han var ung och stark, och belöningen skulle ej utebli!

Tidigt följande morgon voro de uppe och på

hästryggen. Själfva hästarne syntes medvetna om att något ovanligt väntade. Det var en ridt utan like.

Vid gränsen slogo de halt. Hvarje fjälltopp hade lockat dem — de hade velat upp och se, om ej häären syntes. Men tiden hade ej medgifvit det.

Nu voro de framme och i god tid. Ej ett ljud störde stillheten häruppe, om ej någon ripa, som förskrämd flög upp ur ripgräset.

»Hurra!» skrek Jörgen Urne, som först nått upp på höjden.

»Hurra!» instämde Torjus, ehuru han ej nått upp. Han förstod emellertid, hvad det gälde.

»Är det icke en syn?» utbrast Jörgen Urne hänryckt.

»Jo, det vill jag lofva», svarade Torjus, som nu hunnit efter.

En fjärdingsväg borta syntes ett ändlöst tåg af ryttare och fotfolk sträfva uppför höjden. Fanor fladdrade, och vapen och uniformer lyste i solskenet. Så långt borta som de voro, föreföllo de som en enda sammanhängande massa. Intrycket förhöjdes af att ej ett ljud nådde fram till åskådarne.

Jörgen Urne och Torjus hade vid afsittningen försett sig med en lång stör, vid hvilken de fäst en medhafd dansk flagga. Denna nedsattes nu på högsta höjden, och ett litet stenrös upplades omkring stången, så att den skulle stå säkert.

Tecknet var på förhand öfverenskommet, på det att det ej skulle väcka någon oro hos häären. Knapt hade duken fladdrat ut förr än rörelse förmärktes där

nere. Snart ljöd ett tusenstämmigt jubel, hvaraf sorlet nådde ända fram till de två åskådarne.

I desses ögon skred tåget sakta. Men ju närmare det kom, dess mäktigare blef det. Det var som en drake, hvars hufvud och främre kropp var stor och som sedan afsmalnade till en stjärt, som man knappast kunde se slut på.

Då tåget kom fram, gjorde Jörgen Urne och Torjus honnör. Detta besvarade befälhafvaren general Heinrich von Hoven med att vinka dem till sig.

»Du stannar, Torjus, och tager vara på fanan, som skall sitta tils hela styrkan gått förbi. Så följer du i sista ledet och söker i kväll upp mig hos generalen».

Sedan Jörgen Urne utdelat denna befallning, skyndade han ner, tog vara på sin häst, svingade sig upp på densamma och skyndade fram till generalen.

»En tilltalande välkomsthälsning, i hvilken jag vill se ett godt järtecken», sade generalen. »Jag är anbefald att fara fram med mildhet. Ginge det blott så lätt att få se Danmarks flagga planterad på de viktigaste punkterna i Jämtland!»

»Ers nåde skall finna, att detta blir vida lättare än någon kunnat tänka sig», svarade Jörgen Urne.

»Jag är er högeligen bevågen för edra goda anstalter, om hvilka jag senare och mera enskildt önskar erfara så mycket som möjligt», sade generalen i låg ton i det han lutade sig mot Jörgen Urne. Därpå fortfor han högre: »Hvad ha de vidtagit för slags försvarsanstalter vid Hjärpe skans?»

»Inga als».

»Hvad säger ni?»

»Rena sanningen».

»Inga försvarsanstalter vid det första försvarsvärket inom gränsen! Det låter som en saga».

»Men är icke desto mindre den renaste värklighet. I går eftermiddag fans ej så mycket som en katt inom skansen».

»Ni vill väl ej påstå, att vi komma och öfverraska dem?»

»Jo, ingenting mindre».

»De skulle icke haft ute några spejare på oss?»

»Med fullkomlig visshet icke. Nog veta de, att en dansk här skulle komma öfver fjället under sommaren, ty guvernör Sparre har ju iordningstält sin styrka. Men endera ha de ej reda när ers nåde kunde vara att vänta eller ock ha de blifvit missledda om tiden».

»Säg mig, hvar håller då guvernören till?»

»I går vid middagstiden låg han i Mörsil».

»I någon af skansarne vid kyrkan?»

»Det var folk i båda».

»Hur stor är hans styrka?»

»Tretton hundra man».

»Var det stor rörelse i lägret?»

»Jag talade med flere personer, men alla hade för sig, att det var ovanligt stilla där».

»Det kan väl ej vara möjligt, att vi kunna hinna till Hjärpe skans före dem?»

»Jag skulle till och med finna det mycket troligt».

»Det vill säga, att de skulle låta sig öfverraskas af oss?»

»Just det».

»Detta måste bli ett lustigt krig», skrattade generalen med full hals.

»Det lider intet tvifvel», svarade Jörgen Urne med ett leende.

Då hela hären tågat genom passet, tog en officer emot danska flaggan samt sprängde, omgifven af en fanvakt, i sporrsträck fram till generalen med henne.

Hon höjdes, och nu ljöd åter ett hurra. Men det var dock många, som icke deltogo i detta jubel på kommando.

XVI.

De tre hundra fångarne.

Icke många dagar härefter uppträdde Rimpi helt plötsligt i Refsunds prästgårds hvardagsstuga.

Nu blef Gölin, tjänstepigan, icke längre rädd för honom utan syntes till och med betrakta honom med ett visst välbehag. Åtminstone begagnade hon tillfället att tillfredsställa sin nyfikenhet om lapparne, deras seder och bruk, så långt tiden och Rimpis meddelsamhet det medgåfvo.

Och de hade ganska god tid. Det var fredags eftermiddag, och Karl — hvilken Rimpis ärende gälde — höll på med sin predikan, då Gölin ej vågade störa honom, ehuru Rimpi sagt, att hans ärende vore ganska angeläget. Prostinnan hade gått bort, Gölin visste icke hvart.

Solen sjönk ett godt stycke ned mot Sundsberget, innan prostinnans tunga steg och pustande andedräkt hördes ute i förstugan.

Rimpi sprang och öppade. Gölin var nämligen bunden vid grötgrytan, i hvilken hon rörde alt ifrigare i samma mån som husmodern närmade sig.

»Å!» skrek prostinnan till, i det hon fick se Rimpi.

Rimpi bugade sig djupt i det prostinnan räckte honom sin hand.

»Jag blir alltid både glad och rädd, när du kommer, pojke — glad för att du kommer däruppifrån, rädd för att du skall ha något ledsamt att berätta. Och nu äro ju tiderna sådana, att man kan vänta att få höra hvad som hälst från de där trakterna».

»Å, det är icke så farligt som man tror nere i bygderna. Och äfven i dag bär jag endast goda och glada underrättelser».

»Det är Karl du vill tala med, förstår jag».

»Ja, det är pastorn, men Gölin ville ej störa honom, och det jag har att säga gäller ju ej lifvet, ehuru han nog gärna vill höra det».

»Är det hemligheter du för med dig nu igen?»

»Nej».

»Jag skall gå in och höra efter, om han snart är färdig».

Prostinnan gick och ställde sig lyssnande vid dörren. Hennes man och son talade om, hvad alla andra människor i Jämtland talade om: kriget. Predikan var altså i ordning.

Hon öppnade dörren och gick in.

»Rimpi är här», sade hon.

»Rimpi!» utropade Karl glad, medan den gam-

les anlete fick ett eftertänksamt uttryck, där han satt i sin länstol.

»Han medför endast goda underrättelser, säger han».

»Låt honom komma in!»

»Han har inga hemligheter denna gång, säger han också».

»Sitt ner här och hör på, mor lilla, ifall det roar dig. Jag skall gå efter honom».

Det syntes, att prostinnan med stor beredvillighet efterkom uppmaningen.

Detta berodde dock icke endast på, att hon skulle få tillfredsställa sin nyfikenhet. Nej, orsaken låg djupare. Ty hon anade Rimpis ärende.

Hela den tid, som gått sedan ryktena om kriget började flyga omkring, hade varit en ängslans tid för kvinnorna och barnen. Männen hade haft sammankomster och hviskat och mumlat sins emellan, farit bort utan att säga hvart o. s. v. »Hvad skall det bli af alt detta?» frågade kvinnorna sig med växande oro. Nu när krigsbudet kom, kändes det dem nästan som en lättnad. Nu skulle de åtminstone få veta, hvad detta okända var.

»Hvem är det, som skickat dig?» frågade Karl sedan Rimpi hälsat. »Jag menar: hvilken har gifvit dig de meddelanden, du för med dig?»

»Kjel Enoksson».

»Utmärkt!» sade Karl.

»Kjel Enoksson kom naturligtvis strax upp till kyrkoherden och förtalde alt. Jag fick vara närvarande under tiden för att kunna med muntlig berät-

telse fylla ut, hvad kyrkoherden ärnade skrifva. Jungfru Magnil var borta hos en sjuk kvinna då. När hon kom tillbaka, fick jag för henne upprepa, hvad Kjel Enoksson sagt. Kyrkoherden hörde på. Och när jag slutat, var han så god att säga, att jag uppfattat Kjel Enokssons ord så bra, att det var onödigt att nedskrifva dem. Därför har jag endast dessa små breflappar».

Han öfverräckte ett bref till prosten och ett till Karl. Båda innehöllo endast korta hälsningar, det förra naturligen från kyrkoherden, det senare från Magnil.

»Nå berätta nu, Rimpi», sade Karl sedan breven voro lästa. Denne var ej sen att efterkomma uppmaningen.

»Så fort budet om, att danskarne voro i antågande, nått bygden, begåfvo sig Kjel Enoksson och de andra bönderna, som enligt öfverenskommelse skulle ligga i Mörsils västra skans, i väg. I öfrigt var, enligt öfverenskommelse, alt i Undersåker som om ingenting skulle ha händt».

»Förlåt mig att jag afbryter er», föll prostinnan in, »men jag har en smula svårt att följa med. Här talar Rimpi redan om två öfverenskommelser, om hvilkas innebörd jag ej har någon föreställning».

»Den första kommer själfva berättelsen att förklara. Den senare trodde vi, att vi talat om för dig eftersom du sett följderna rundt omkring dig i dessa dagar... Vi ha ej lemnat oss någon åtgärd osparad för att lära känna danskarnes anfallsplaner, så att vi därefter kunde rätta våra försvarsplaner, och vi ha lyckats

riktigt bra. När våra kunskapare på gränsen spanade hären, gick genast med de frivillige från Ström bud därom till alla präster i provinsen. Dessa fortskaffade budet till byarne. Vid min rundresa till prästerna tillsades dessa bl. a. att, i enlighet med guvernörens önskningar, söka förmå bönderna att gräfva ner sitt silfver och att med alt sitt hus begifva sig upp till fäbodarna och vistas där till sommarens slut. Ty innan snö föll i fjällen, måste danskarne draga sig tillbaka. Detta bud har nu nått fram öfveralt, och det är bland annat orsaken till att Refsunds socken är folktom».

»Jag tror, att jag förstår meningen med den där allmänna flyttningen till fäbodarna. Därom kan jag emellertid fråga vidare sedan. Men Rimpi säger, att Undersåker var sig likt, och detta strider ju alldeles mot öfverenskommelsen».

»Nej, ser du mor, för Undersåkers vidkommande bestämdes det, att ingen flyttning till fjällen skulle ske förr än danskarne kommit. Ty om danskarne funnit denna bygd tom, då skulle de ha insett, att de varit väntade».

»Nu förstår jag. Mycket bra uttänkt. Fortsätt nu, Rimpi!»

»Då danskarne kommo på vägen, stod folket i fönstren, i härbärgesgluggar o. s. v. och såg efter dem. De voro förfärligt dammiga och sågo trötta ut».

»Huru många kanoner hade de med sig?» frågade prosten.

»Åtta».

»Jaså, icke mer»

»Det mest öfverraskande var emellertid att i spetsen för hären och bredvid den, som tydligen hade befälet, se — den 'nådige herren' från Stugun».

»Jörgen Urne?»

»Just han».

»Hur har han kunnat rymma från Frösön?»

»Det är mer än jag vet. Men det är icke något tvifvel om, att det var han. Torjus var också med. De båda mötte danskarne vid gränsen och planterade dannebrogen på svenska sidan af densamma».

»En ledsam historia», sade Karl nästan för sig själf. Det for också för honom, att det var dessa båda, som skjutit efter honom, då han befann sig på hemväg från Undersåkers prästgård. Därom hade han ingenting sagt i hemmet för att ej skrämma upp modern. Hon var tillräckligt ängslig för hans skull ändå.

»Då hären kom i närheten af Hjärpe skans, skickades en förtrupp jägare ut emot densamma. Denna nalkades mycket försiktigt. Kommen inom skotthåll aflossade denna förtrupp en salva. Intet svar afhördes. Nu uppstod liflig rådplägning. Så laddade man, gick närmare och sköt ånyo. Detta upprepades tredje gången, men då ändå ej svar afhördes, sprungo skyttarne öfver den höga vallen. Det faller af sig själft, att de insett, att skansen var folktom. De voro borta en stund, förmodligen för att spränga dörren till förrådshuset, något som de nog ej förmådde, utan värktyg som de voro, och det kunde ju också göra detsamma, eftersom där ingenting fans

att taga. Så kommo de tillbaka upp på vallens krön och afsköto några skott i egendomlig följd — säkerligen en signal, ty nu ryckte hela styrkan fram. Här slogs nu läger, och vi som höllo utkik trodde länge att det var meningen att besätta skansen och stanna».

»Jag är väl dum», afbröt prostinnan, »men mig förefaller det alldeles oerhördt, att den närmast gränsen varande skansen, som tillika är den svårintagligaste och bäst iordningställda, icke är besatt af de våra».

»Innan Rimpi slutat skall du förstå också detta, mor».

»Det åts middag», begynte Rimpi igen.

»Köpte de något i bygden?»

»Nej, det var ingen, som gick ur lägret någon gång. De hade med sig stora mängder förrådssäckar, som de klöfjat öfver fjället... Efter maten lade de sig att sofva. Vakter syntes under tiden öfveralt. Om ett par timmar gick trumman. Kommandorop började ljuda, och det dröjde ej så länge förr än de marscherade i väg. Jörgen Urne red fortfarande framme bland det högre befälet. Snart voro de ur synhåll för oss».

»Och där sluta dina erfarenheter och börja Kjel Enokssons?»

»Ja».

»Hur länge var han borta i lägret?»

»Han kom igen andra dagen».

»Innan vi fortsätta skall jag inviga dig, mor, en smula i ställningen. I Mörsil finnas två skansar. I den västra, som danskarne först skulle komma till,

lågo tre hundra bönder; i den östra låg guvernören med sin egen styrka, ungefär tretton hundra man. Mor vet ju, att det är jämtarnes mening att ej slåss i detta krig?»

Hon nickade.

»Det var bestämdt, att guvernören skulle vända till Frösön med sin styrka så snart det spordes, att danskarne voro i antågande. De tre hundra bönderna i västra skansen skulle emellertid bli kvar — du skall strax få höra hvarför. Nu tager Rimpi vid igen!»

»Danskarne kommo i morgongryningen. De trodde självklart att hela styrkan fans kvar och att denna låg i västra skansen. Danskarne sände äfven här ut en förtrupp, som afsköt en salva. Så fort detta var gjordt sköto svenskarne ett signalskott med sin enda kanon i riktning mot den andra skansen men visade sig dock icke för angriparne, som hastigt drogo sig ur skotthåll. Om en stund sköto svenskarne ännu ett signalskott, och om en stund åter ett tredje. Detta väckte synbarligen stor undran hos danskarnes förtrupp, som i sin tur gaf en signalsalva, och snart framryckte mycket folk. Nu sprungo ett par tjog svenska bönder upp på vallen, borrande bösspiporna i marken och fallande på knä, sålunda antydande att de gåfvo sig. En befälsperson vinkade med handen, hvarpå tre bönder, bland hvilka Kjel Enoksson var en, skyndade utför slutningen. Komna i närheten af den befälsperson, som vinkat, föllo de på knä och blottade sina hufvuden».

»Hvad viljen I?» frågade han, som snart befans vara generalen.

»Nåd!» ropade de.

»Huru många ären I?»

»Vid pass tre hundra bönder», svarade Kjel Enoksson å de öfriges vägnar.

»Icke knektar?»

»Nej, bönder».

»Hvad är då hufvudstyrkan?»

»Det veta vi icke».

»Å, nog veta ni det».

»Nej, beklagligtvis veta vi icke det, ers nåde. Visste vi det, så vore vi ej här».

»Nå, hvarför äro då ni här?»

»Det är två skansar här, ers nåde. En där borta».

Kjel Enoksson pekade mot östra skansen.

»Jag vet det», svarade generalen.

I den andra skansen låg ännu i går kväll guvernören med hufvudstyrkan. Ers nåde hörde, att det sköts tre kanonskott från denna skans. Det var den öfverenskomna signalen, som skulle bringa oss undsättning, ifall vi blefve anfallna först. Vi lågo alla i djup sömn, då detta inträffade. I stället för att besvara anfallet, gåfvo vi vår signal. Till vår fasa få vi intet svar. Vi upprepa signalen en andra och en tredje gång. Vårt blod isas. En förfärlig aning genomfar oss: guvernören, som fått veta, att den danska styrkan till öfverlägset antal antågade, hade flytt, i brådskan förgätande oss och lemnade oss åt vårt öde».

»Kan det vara någon slags krigslist?» frågade generalen sakta, vänd mot Jörgen Urne. »Jag menar, att hufvudstyrkan ligger där nere och tiger still».

»Omöjligt», svarade den tilltalade. »Det vore en alt för dålig krigslist att låta oss taga en skans och 300 försvarslöse man innan drabbningen komme till stånd. Bondens farhåga däremot är med all säkerket riktig. Han känner sin herre, tyckes det, och vet att han ej är någon hjälte».

»Låt besätta denna skans på alla sidor och sänd en förtrupp ner till den andra!» befalde generalen.

Snart ljödo kommandorop till höger och vänster, och det vardt lif och rörelse öfveralt. Kring de tre bönderna ställdes en liten vakt.

Den ner till östra skansken skickade skaran kom snart igen. Där var alldeles tomt. Tydligen hade ett förtvifladt, hastigt uppbrott ägt rum.

»Ni äro då våra fångar», förklarade generalen. »Jag får sedermera besluta, hvad jag skall göra med eder. Nu vill jag blott säga eder, att ni ej behöfva hysa någon fruktan för edra lif».

Kjel Enoksson log invärtes åt denna öfversvallande nåd.

Den gamla kanonen, som var mest lifsfarlig för dem, som sköto, och de gamla utskjutna bössor bönderna hade för syns skull, fråntogos dem såsom segrarens byte. Något nämvärdt förråd af lifsmedel fans däremot ej. Bönderna afgåfvo den förklaringen, att detta fans hos hufvudstyrkan.

Fångarne fingo hålla sig inom skansen och kom-

mo ej i omedelbar beröring med den danska styrkan. De höllo emellertid både ögon och öron öppna. Det var rätt mycket danskar och tyskar med, särskildt de beridna. Desse skrattade högt åt 'de svenske backhararne, hvilkas styrka låge i bakbenen'. Norrmännen höllo sig lugna.

Frampå förmiddagen blefvo de tre bönderna kallade till generalen.

»Jag har beslutat att gifva eder fritt aftåg på tre vilkor», sade han. »Det första är, att I förbinden eder, alle och enhvar, att ej under detta krig bära vapen emot danska hären i dess helhet eller enskild man däraf».

»Det skall, ers nåde, bli lofvadt vid Gud och våra själars eviga salighet».

»Det andra vilkoret är, att I alle och enhvar, i mån af tillgång och mot skälig betalning i reda pänningar skola tillhandahålla oss lifsmedel, om vi därpå skulle göra anspråk».

»Det skall, ers nåde, bli lika heligt lofvadt».

»Det tredje är, att I skolen betala en lösepänning af in summa 18,000 mark för eder alle och enhvar».

»Ers nåde förkrossar oss», svarade Kjel Enoksdjupt bugande, »men om det gälde våra lif så kunde ej detta vilkor bli fyldt. Detta är en fattig fjällbygd, ers nåde. Pänningar äro en så godt som okänd vara här. Den köpenskap vi drifva med Norge sker mest — det kunna nog otaliga norrmän i ers nådes här intyga — genom byte. Vi föra fågel, skinn och så-

dant till Trondhjem och Levanger och få därför i stället mjöl, sill, tobak med mera».

»Så få ni i stället för pänningar ge mig 1,800 lod lödigt silfver».

»Det vore lika svårt att åstadkomma detta, ers nåde. Det fins ej hälften så mycket silfver i hela Jämtland, och att hopsamla detta skulle draga många år».

»Då härjar jag denna bygd».

»Ädle, nådige herre, ej kan det vara er mening att härja Mörsils socken därför att bönder från Jämtlands alla delar fegt lemnats i sticket af sin anförare».

Detta gjorde ett synbart starkt intryck på generalen, hvilkens ansikte genast fick ett blidare uttryck.

Han red bort med det högre befälet och Jörgen Urne samt höll öfverläggning med dem. Den sistnämde tog en mycket liflig del däri, ty han pratade ifrigt och slog lika ifrigt omkring sig med armarne.

Då generalen kom tillbaka, sade han:

»Det vore fullt rättvist, att jag affordrade er en ordentlig lösen, och jag är temligen öfvertygad om, att ni förmådde utbetala densamma. Men jag vill vara högsinnad mot eder, hvad min konung och regering äro och anbefalt mig att vara mot eder. Jag skall afstå från det tredje vilkoret».

»Ädelt handladt, ers nåde», sade Kjel Enoksson under det han och de andra bönderna föllo på knä.

Nu framkallades de öfriga bönderna af Kjel, som redogjorde för vilkoren och tillstyrkte dem såsom goda.

Så aflades eden, och bönderna aftågade».

Rimpis berättelse var slut.

»Nu få ni lof att förklara mig, hvad meningen är med denna fångenskapshistoria» sade prostinnan.

»Mycket gärna», svarade Karl. »Att börja med var det önskligt att få danskarne att lägra sig långt uppe i landet. Dess längre upp de togo fäste, dess mindre del af bygden led fara att bli härjad och plundrad. Om guvernören gått så långt upp som till Hjärpen, så hade strid varit oundviklig. Nu behöfdes ej detta. Det såg däremot så naturligt ut, att han varit på väg till Hjärpen men sölat och öfverraskats af fienden i Mörsil samt hufvudstupa flytt».

»Men hvad skulle då komedien med de tre hundra bönderna tjäna till?»

»Å, den var nyttig på många vis. Deras hufvuduppgift var att uppehålla danskarne, som annars möjligen skulle ha kunnat få det infallet att sätta efter guvernörens styrka, och detta ingick, såsom mor förstår af hvad jag förut berättat, ej i beräkningen».

»Nej visst, fienden skulle kvarhållas uppe i landet».

»Just så. Vidare tänkte man sig, att de där bönderna skulle kunna upptäcka någonting, som var nyttigt att veta. Detta var dock af underordnad betydelse».

»Men om generalen ej låtit bönderna aftåga?»

»Hvad skulle han göra? Han kunde ju ej skjuta ner dem. Och länge kunde han ej behålla dem som fångar, ty det hade varit detsamma som förplägning af tre hundra man».

»Och eden?»

»Kunna de innerligen väl hålla. Så fort de komma hvar till sitt, gifva de sig i väg upp till fäbodarne, där de redan ha de sina. Det är, som jag sagt, ej meningen att slåss i det här kriget, mor lilla».

»Jag förstår, gossen min».

»Nu ha guvernörens beräkningar gått igenom till tre fjärdedelar. Och danskarne äro insöfda i säkerhet och tro sig vara herrar på täppan».

»Kjel Enoksson visste ej, om det var danskarnes mening att ligga kvar i Mörsil?» frågade prosten.

»Nej, men han trodde, att de ärnade sig upp till Hjärpe skans».

Det vardt tyst. Ämnet var uttömdt.

»Det är sent», sade prostinnan. »Vi få se till att komma i bädd, ifall det går att sofva på så här mycket nytt och märkvärdigt».

XVII.

En rymning.

För fjällbygdsfolk utgör fäboden sammanfattningen af alt hvad sommaren har ljust och vänligt.

Fäbodtösen längtar hit upp. Ty här bär hennes arbete alltid synliga spår, i ostens och smörets mängd och godhet, i kreaturens välmåga. Här råder hon ju också öfver sig själf i en grad som annars aldrig.

Hit gå de unge mäns tankar, hvilka ha kärestor häruppe. Det är ofta långt mellan bygden och fäboden, och ibland händer det, att den unge mannen — undantagandes slåttertiden — ej får se sin kärasta mer än en gång så länge sommaren varar.

Då slåtterkullan blommar, beger hela huset sig upp till fäboden och stannar tils höskörden är öfver. Då är det kalas, glam och glädje hvarenda dag. De ha haft det magert nere på bygden medan alla korna funnos häruppe!

Ibland under sommaren drager far i huset upp

till fäboden för att se om korna och getterna, mor för att se huru det är med osten.

Hvarje vistelse vid fäboden är sålunda alltid ett angenämt afbrott i hvardagslifvets enahanda. Ofta har besöket en djupare mening. I alla händelser slår det rot i sinnet under soliga dagar och går i blom under mörka och tunga.

Då befolkningen flydde undan krigarskarorna och krigsförödelsen upp till fäbodarna, var det en väsentlig tröst i olyckan, att målet var så älskadt af alla.

Men vistelsen vid fäbodarna blef icke, hvad man föreställt sig. Man lärde sig förstå, att ett och annat besök där var något helt annat än att bo där hela sommaren. Framför alt led man af dådlösheten. Fäbodtösens arbete blef fördeladt på två, tre, fyra kvinnor. Den lediga tiden blef utfyld med samspråk, och ingen talade om något annat än kriget. Det var blott att skrämma upp hvarandra.

En del af männen tog sig för att bryta mark och odla, sålunda utökande fäbodvallen. Det var ju alltid en sysselsättning, men det var ej häller mer. Arbetet var ej förestafvadt af behof, och dess nytta var åtminstone omtvistad eller ej till fullo insedd.

Andre af männen slogo dank dag ut och dag in. I början sökte man fördrifva tiden med upptåg och lekar, men skrattet dog på läpparne, och de muntra orden fingo en ihålig klang. De begynte då att öfva dryckjom, men bränvinet och ölet smakade äckligt. Ruset gaf ingen fröjd, och efteråt kväljde det dubbelt mot annars.

Icke mindre outhärdligt var lifvet nere i bygden för dem, som af nödtvång blifvit kvar där.

Stor var därför glädjen i Refsunds prästgård, då gästgifvare Per Simonsson från Stugun en dag kom dit.

»Jag har intet egentligt ärende», sade han redan vid hälsningen, »och for hit för att skingra något af dagarnes gränslösa enformighet».

»Det är just också hvad ni gör, då ni kommer hit», förklarade prostinnan. »Då man blir gammal, bruka dagarne gå så fort, att man knapt hinner blinka förr än veckan är slut. Men äfven för mig ha de nu fått snigelgång... Huru ha vi det i Stugun?»

»Där finnes inga andra bönder hemma än fjärdingsmannen och jag. Som vårt sällskap tjänstgör ett tattarfölje och ett hästslaktarepack, som under dessa dagar kommit, vi veta ej hvarifrån, och nu slagit sig ner vid Middagsberget, där de lefva af, vi veta ej hvad».

»Det är ungefär som här», smålog prostinnan. »Jag vet ej af att någon bonde är hemma mer än Olof Engelbrektsson i Grimnäs — en man om hvilken det berättas, att han grundat sin stora förmögenhet genom att mörda en gårdfarihandlande, som legat hos honom. Alla öfriga hemmavarande äro löst folk, hvaribland jag med bestämdhet vet, att två äro tjufvar och att fyra undergått kyrkostraff. Det är trefligt sällskap vi ha!»

»Men de uppföra sig hyggligt och anständigt?»

»Jo, jag tackar! De lefva som om hvarje dag vore den sista. Jag vill ej tala om, att de fiska och

fågla ända in på husknutarne till och med hos oss. Men vid hvarje gård, där rofvor såtts, ha de bortstulit dessa och förmodligen gömt i gropar i skogen för vinterbehof. Åt sina hästar ha de skurit hafre till grönfoder öfveralt. Å, ett sådant elände!»

»En dylik upplösning af begreppen om mitt och ditt följer alltid kriget» sade prosten. »Det ena onda afföder alltid det andra. Vi få vara glada så länge eländet ej tager värre former».

»Då kornet blir moget, komma de naturligtvis att skära det», menade prostinnan.

»Det lider intet tvifvel om, att så kommer att ske på de platser, där ej befolkningen själf kan taga vara på sitt, d. v. s. där större eller mindre del af den danska hären är förlagd», sade prosten.

»Om det stannar ens därvid», kom det allvarligt från Per Simonsson. »Jag är rädd för, att det kommer att bli svårare ändå. För några dagar sedan brann en gård i Månsåsen i Sunne socken. Elden var mycket säkert anlagd och anlagd af hämd för att ägaren gjort hvad hvarje hederlig karl borde göra. Och än mer: det är mycket säkert, att Jörgen Urne hade sin hand med i spelet».

»Jörgen Urne!»

»Ja, just han. Det är väl eder alla bekant, hur det gick till vid hans rymning från Frösön?»

»Nej», svarade Karl. »Ynglingen här» — han pekade på Rimpi — »omtalade nyheten för oss i går, men visste intet närmare om saken».

»Då de våra i Brunflo», återtog Per Simonsson, »lyckades gripa herrn men icke drängen, är det gif-

vet att den senare ej skulle lemna någon möda osparad för att få den förre fri, i synnerhet som denne var en så pass viktig person. Jag kan icke frigöra mig från fruktan för, att Jörgen Urne med fru Karins hjälp lyckats åstadkomma en sammansvärjning, som grenar ut sig öfver hela Jämtland och som är så farlig därför att medlemmarne gå midt ibland oss och äro våra vänner och bekanta, för hvilka vi omtala våra planer, som sedan bäras fram till det danska lägret. Det oroväckande är att hvarje öfverenskommelse bland oss sålunda kan bli känd för fienden».

»Ni är rädd i onödan, Per Simonsson», lugnade Karl, »och hade ni rätt, så vore för oss intet annat att göra än att bilda en sammansvärjning, vi också. Men hur var det nu med Jörgen Urnes flykt?»

»Smeden Jöns Ersson i Månsåsen, hvilken alltid varit fattig, emedan han är starkt begifven på dryckenskap, började för omkring tre veckor sedan visa sig ha godt om pängar. Detta väckte hans grannars uppmärksamhet. Ty alla förstodo att pängarna ej kunde vara bekomna på ärligt sätt. Ingen hade dock någon föreställning om, huru han fått dem. En bonde — just den hvilkens gård brunnit — begynte forska i saken. Man erinrade sig då, att en gårdfarihandlande besökt byn och trodde, att en gammal historia återupprepats».

»Att han blifvit mördad», sade prostinnan sakta.

»Ja visst. Nåväl, ett besök hos kyrkoherden i Sunne i och för rådslag om denna sak gaf vid handen, att gårdfarihandlanden ingen annan var än vår

gamle bekanting Torjus Hansen. Nu låg det ganska nära till hands att antaga, att Jöns Erssons pängar utgjorde en hederlig betalning för att han varit behjälplig vid Jörgen Urnes rymning, som då var känd för kyrkoherden. På denna misstanke häktades Jöns Ersson».

»Det var raskt», tyckte Karl.

»Ja, man får icke vara så nogräknad, då mycket kan vara att vinna. Det lyckades också förträffligt. Jöns Ersson nekade i sten att börja med, men då han sutit i häktet på Frösön ett par dagar, bekände han altsammans».

Prostinnan slog ihop händerna.

»Under guvernörens tåg mot Mörsil ägde naturligtvis ingen vakthållning rum på Frösön annat än vid färjesunden. Sedan Jöns Ersson ingått på Torjus' förslag, satte de en mörk natt öfver i en båt till Frösön. Där mottogos de af ett par bönder, som kommit fram sedan Torjus låtit höra en långt utdragen hvissling.

»Alt klart?» sporde Torjus.

»Ja», svarade bönderna.

»Ni äro säkra på, att de ej vakna?»

»Fullkomligt».

»De kände väl ej den gamla käringen?»

»Nej».

Detta samtal förstod ej Jöns Ersson genast. Snart blef det dock honom uppenbart. En gammal kvinna, utskickad af de båda bönderna, hade kommit och sålt bränvin till vakten å skansen. Bränviet var tillsatt med sömnmedel, och vakterna sofvo

snart som grisar. Under sådana förhållanden var blott att dyrka upp låsen, och det var detta Jöns Ersson fick uträtta. Snart var fången i frihet. Han sade ej många ord och önskade blott komma iväg. Jöns Ersson fick sin betalning — Torjus stoppade en summa i hans hand, och Jöns Ersson säger, att det var först vid hemkomsten hann fann, att det var så mycket som 300 mark. Han satte nämligen öfver tillbaka i sin båt. De fyra andra togo vägen åt Rödösundet. Detta är Jöns Erssons berättelse».

»Nog är det väl troligt, att Torjus på förhand lofvat honom någon viss summa?»

»Ja».

»Är hans berättelse i öfrigt trovärdig?»

»Ja. Men det var så sant! Jöns Ersson säger, att han af Torjus blifvit bortnarrad från sitt hem under förevändning att han på Frösön skulle laga en vagn. Och då han kom fram hotades han till lifvet, om han ej gjorde som Torjus befalde. Låge häri någon sanning, skulle han dock ha anmält saken och icke behållit pängarne och tigit med altsammans».

»Kände Jöns Ersson igen de båda bönderna?»

»Ja. De äro Sjul Pålsson i Kälen och Brodde Larsson i Backe».

»De ha väl också blifvit häktade?»

»Nej, man har icke kunnat finna dem».

»Det vara skada».

»Ja, mycket stor skada. De där båda äro i sin ort framstående bönder. De ha hittils intet företagit sig, som skämt deras heder. Att Jörgen Urne kunnat vinna dem är ett starkt bevis för hans infly-

tande. Har han endast ett par sådana i hvarje socken att börja med, så tager han snart storslumpen af bönderna. Jag återkommer till min förut uttalade farhåga och ber eder att ej slå bort den. Jag tror, som jag sagt, att Jörgen Urne har förmått åstadkomma en sammansvärjning hvilken kan bli farlig nog — måhända har den i det tysta redan uträttat mycket, som kan komma upp i dagen, då vi minst ana det och då det är oss ovälkomnast».

»Vi få väl skicka ut våra budbärare från Ström».

Per Simonsson såg spörjande på Karl såsom om han icke förstått dennes mening.

»Vi få», fortsatte då denne, »sända bud till kyrkoherdarne, att vi fått anledning att misstänka tillvaron af en dylik sammansvärjning och bedja dem aktgifva på alt, som kan se misstänkt ut och som kan bidraga till att ge oss visshet i saken. Misstänkta personers namn böra angifvas».

»För er, pastor, förstås?»

»Ja».

»Det skrifves ett bref till hvarje kyrkoherde?»

»Ja. Hvad Rödöherden angår, skall jag särskildt bedja honom att lägga sig vinning om meddelandet af noggranna efterforskningar rörande de båda afvikne bönderna».

»Tack, pastor! Ni riktigt lassar en börda från mina axlar. Själf skall jag icke vara ovärksam».

»Tack, själf, Per Simonsson. Kunde fosterlandet blott löna en sådan nitälskan som eder! En man som ni betyder mycket mer än en truppstyrka».

Per Simonsson vardt förlägen öfver detta beröm och rodnade som en flicka.

»Det har ej hörts något från Ragunda?» frågade prosten.

»Nej», svarade Per Simonsson. »De ha blifvit så ofantligt försiktiga på senare tiden, isynnerhet sedan Jörgen Urnes häktning. Men vi ha nog ögonen på dem. Isak Ingemarsson från Bispgården är där litet emellan».

»Skulle man ej kunna häkta också honom på misstanke?» frågade Karl.

»Ingenting vore oklokare. Han skulle ej tala om ett smul. Det skulle blott göra dem mycket försiktigare och svåråtkomligare».

»Är det troligt, att Jörgen Urne varit där på senare tiden?»

»Nej».

Gölin såg i dörren och vinkade åt Rimpi, som snart efterkommit den stumma kallelsen.

»Det passar bra, att han är här», sade Karl och nickade åt dörren hvarigenom Rimpi försvunnit. »Nu får han taga brefven till guvernören, som genast sänder i väg budbärarne. De ha, såsom vi veta, numera sitt högkvarter å Frösö skans».

»En annan sak», sade Per Simonsson. »Nu snart kommer en del af männen från fäbodarne hem till gårdarne för att bärga kornet. Det lär väl då bli gudstjänst åtminstone i gällkyrkorna. Medan bönderna sålunda äro samlade, vore det lämpligast att tala med dem, och det borde stå om den angelägenheten också i rundskrifvelsen till kyrkoherdarne.

Dessa skulle anbefallas att omtala för bönderna, att partigängare och spioner äro ute och att man borde taga sig i akt för dem. Den dubbla vådan af framgång för sådana kunde ju lämpligen framhållas».

»Mycket bra, Per Simonsson. Man får endast akta sig för att åstadkomma den olyckan, att en hvar okänd eller mindre känd blir betraktad och behandlad som en misstänkt. Sådant skulle förlama hvarje enigt uppträdande af bönderna, om ett sådant skulle behöfvas».

»Ja, hvarje sak har två sidor», sade Per Simonsson eftertänksamt.

Gölin kom och budade, att det var färdigt att duka till middag. De tre männen gingo in i studerkammaren — prosten vid sin sons arm — medan prostinnan dukade.

Då Per Simonsson kom i dörren blef han stå-fastnaglad med blicken fäst på kammarens långvägg midt emot honom.

Där hängde Magnils standar. Dess hvita grund blef så bländande ljus emot den mörka väggbonaden, och dess röda kors liksom sträckte sina armar emot den inträdande, under det att orden »I Herren vår Guds namn resa vi baneret upp» brunno såsom eld i solskenet, som gnistrade in genom fönstret.

»Det är min trolofvades gåfva till mig», sade Karl, som förstod orsaken till att Per Simonsson ej kom längre än till dörrtröskeln. »Det är ej meningen att detta skall vara med, där blod flyter. Det skall i stället erinra oss om Jesu namn, om Jesu fred och om Jesu tro».

»Jag har aldrig sett något så vackert», sade Per Simonsson. Och hans stämma skalf af rörelse.

Karl tänkte på, hvilken makt standaret skulle kunna bli, om samma rörelse, som nu fängslade denne starke man, brusade genom ett oändligt led af dylika. Och han blef helt varm i sinnet i det han i tankarne vandrade upp till hjärtevännen, tog henne i sina armar och tackade henne för hvad hon här gifvit, honom själf till styrka, andra till väckelse.

XVIII.

Stulen lycka.

Klockorna i stapeln till Ragunda kyrka hade nyss ringt samman. Fru Karin sträckte ut sig i helgdagsstugans bekvämaste länstol och gäspade förtvifladt.

Innan kyrkoherde Rahm gått till kyrkan, hade han frågat, om hon ej ville följa med. Därpå hade han ej erhållit något svar.

Han hade ej de gladaste dagar under denna tid. Fru Karin gick som i feber mellan hvarje underrättelse från danska lägret eller från de sammansvurne, hvilka här hade sitt högkvarter. Och då dessa underrättelser kommo, blef det sällan bättre. Endera voro de för litet uppmuntrande eller också nedslående. Isynnerhet hade detta varit fallet under senare tiden.

För Rahm var det temligen likgiltigt, huru striden gick. Belöningen för hans tjänster var en gång för alla fastslagen, och därmed var han nöjd. Icke

så fru Karin. Hon drömde också om att bli ärad. Hon drömde om att få komma upp på hofvet och lysa som en stjärna där, då konungen i närvaro af alt hvad hans land hade högboret och framstående tackade henne för att hon fäst Jämtland och Härjedalen som nya ädelstenar i hans krona.

Detta hopp om ära sjönk alt mer och mer hos henne, och i samma mån ökades hennes retlighet, som ytterst gick ut öfver hennes man.

Då nu en tjänsteflicka kom och sade, att riddar Urne bad att få tala vid henne, rusade alt hennes blod henne åt hufvudet, och hon visste icke rätt hvad hon svarat tjänsteflickan, när han helt plötsligt stod bugande framför henne.

»Det har väl ej händt något ledsamt?» stötte hon fram.

»Alltid generalen, aldrig kvinnan», sade Jörgen, Urne och visade en missnöjd min.

»Jag har aldrig fått vara kvinna», svarade hon hårdt.

»Det är då ej för snart. Låt nu er kvinlighet gå i blom! Gif mig det hjärta, som är mig dyrbarare än alt på jorden!»

Han hade fattat hennes båda händer och såg henne in i ögonen. Hon fick använda all sin självbeherskning för att bibehålla lugnet.

Detta undgick ej Jörgen Urne, och han smålog vid sig själf. Hon trodde sig klarsynt, men härvidlag var hennes blick skum. Den kärlek, han hycklat för tidsfördrifs skull samt för nöjet att hålla denna kvinna i sina armar och kyssa dessa fylliga läppar

hade hon tagit för äkta. Han hade dock trott, att segern skulle ha varit vida lättvunnare, den hedern måste han ge henne.

»Nej, nej!» nästan skrek hon. »Tala icke om sådant nu... Jag förgås af nyfikenhet rörande det, som är viktigt».

»Det fins intet viktigt därifrån. Och det fins för mig intet så viktigt som att få visshet om, att mitt djärfva hopp är värklighet och icke blott en irrande villa».

Hon kände sig glida ut i något ljuft obestämdt af färger och toner. Hon hade aldrig förr erfarit något sådant. Allting hos henne ropade: »Följ med!» Men ändock satte hon sig till motvärn.

Hon stampade foten i golfvet och rynkade ögonbrynen.

»Riddar Urne!»

»Fru Karin! Om alt det där, som ni nyss kallade viktigt, kan jag tala i närvaro af er man. Nu äga vi ett par timmar medan predikan varar. Det är ej godt att veta, när de återkomma. Jag måste resa i morgon».

Nu ljög han. Men hans puls slog, och han hade själf väckt den törst, som endast fru Karins läppar kunde släcka.

Han såg upp i det han talat ut. Hon var som förvandlad. Det låg köld öfver hela hennes väsen, såsom hade i ett nu en frostvind dragit däröfver.

Han frågade sig själf, hvad som framkallat förändringen. Och det slog honom genast: »Du kloke Jörgen Urne var nog dum att tala om mannen!»

Det var också rena sanningen. Påminnelsen om honom, som hon hatade, tog henne med ens ur det drömland, hvars port hon nyss sett stå öppen.

Då olyckan var skedd, gjorde Jörgen Urne en dygd af nödvändigheten.

»Som ni vill, fru Karin. Då tala vi om de obetydligheter, som ni kallar det viktigaste. Vår här har dragit sig med till Mattmar».

»Hvarför det?»

»Af två skäl. Det ena, att vi komma mera midt i landet. Det andra, att vi komma närmare Frösön».

»Tänka ni våga ett anfall på densamma?»

»Därom är intet afgjordt ännu. Men förr eller senare måste vi, förstås, ehuru utsikterna äro små ... Å, hela detta fälttåg är en fördömd historia, där vår otur varit gränslös, och där ingenting hjälper».

»Börjar ni tappa modet, riddar Urne?»

»Det gjordt för länge sedan, och man har kunnat göra det för hälften af hvad jag fått genomgå. Jag kommer hit med uppdrag att söka vinna prästerna. Början är ypperlig, ty jag finner er. Men så råkar jag ut för en olyckshändelse, hvars mörker det ännu ej varit möjligt att genomtränga, och genom denna blir mitt uppdrag outförbart».

»Nej, riddar Urne. Detta var ingen olyckshändelse. Det var tvärtom ett nytt bevis för under hvilken lycklig stjärna ni är född. Nu veta vi, hvad vi ej visste då, att prästerna ej stå att vinna. Om vi ej fått veta detta i tid, hade kanske alt varit förloradt. Nu fick ni i stället en annan uppgift: att vinna bönderna».

»Jag skall aldrig förgäta det kraftiga handtag jag därvidlag fick af er, fru Karin. En sådan man som Isak Ingemarsson är helt enkelt ovärderlig. 'Ramarne' äro också en makt».

Han visste icke hvarifrån han fick det just nu men han frågade sig själf: »Hvarför gaf hon namnet 'Ramarne' åt sammansvärjningen? Var det för att fästa mannens håg och nitälskan vid densamma, eller var det för att han skulle vara den ende synlige, ifall något skulle inträffa? Eller förstod hon öfverhufvud taget, att hennes värksamhet kunde få några följder?»

»Det gläder mig, att så är», svarade hon.

»Men det är ej nog. Vi behöfva hela folket — med godo eller ondo. Och det förfärliga är, att det icke står att taga på någondera sättet».

»Såå», sade fru Karin, och det var något af hån i tonen.

»Kunna vi komma någon väg med goda ord och pänningar?» frågade Jörgen Urne en smula häftigt.

»Nej, icke i någon vidare grad, det se vi nu, sedan vi pröfvat saken. Men vi ha vunnit mäktige bönder landskapet rundt. Nöj er med hvad ni ernått på den vägen och slå in på den andra».

»På våldets?»

»Ja».

»Men hur skall detta gå till bland ett folk, som ej har något begrepp om äran? Vi komma för att kriga, och det fins ingen att kriga med. Gårdarne stå tomma — det fins icke ens något att plundra,

ty alt af värde är borta. Folket har gifvit sig till fjälls och till skogs. Vi kunna icke gifva oss efter dit. All krigföring förutsätter att man möter motstånd, och det är sådant vi sakna. Om jämtarne beväpnat sig och gått emot oss, hade det blifvit slaktning af, och efter som vi äga krigskonst och kanoner, under det att de sakna båda delarne, skulle saken snart varit klar».

»Men de voro er för kloke, riddar Urne. De läto sig ej fångas i den öfverlägsna krigskonstens nät, och de ställde ej beskedligt upp sig, så att ni kunde skjuta ihjäl dem med edra kanoner», log fru Karin.

»Ja, är det icke harmligt, när packet blir så listigt! Det är också några märkvärdiga präster ni ha här i Jämtland, hvilka ej kunna rensa bort dylika bondinstinkter och ersätta dem med de högre begreppen ära, frihet och fosterland».

»Det är bedröfligt, riddar Urne», skrattade fru Karin. »Dessa bönder äro fullkomligt likgiltige för om de bli aldrig så djupt förlöjligade i krigsbulletinerna. Ja, än värre: de ha ingen aning om, att de ha skyldigheter mot historien».

»Håna ni, fru Karin, som ej kan förstå sådant som detta. Vill ni då, att vi skola slåss med luft? Vi kunna ju icke göra annat än intaga landets alla befästningar. Och när vi gjort det, så få vi lägga oss stilla och äta upp våra förråd eller skaffa nya intill dess att vi nödgas bryta upp och begifva oss hem. Ty vi måste vara öfver fjället innan snön kommer, i annat fall är vårt återtåg afskuret, och vi äro fångar. Sköna utsikter!»

Han hade rest sig upp och gjort en rund omkring golfvet.

»Vi trodde, att dessa bönder blott voro backharar, men då bedrogo vi oss grundligt. Vi trodde detsamma om guvernör Sparre och bedrogo oss lika grundligt. I hvilken skans han än lägrat sig utom Frösö, hade han varit besegrad, så öfverlägsna honom som vi äro. Vi äro dubbelt manstarkare och mera öfvade än han, att nu ej tala om vårt artilleri. Men på Frösön sitter han trygg. Där är en landstigning för oss så godt som omöjlig. Hvarje bit af stranden är bevakad natt som dag, och hvar vi än försökte landstiga, vore vi nedskjutna innan vi nådde fast mark. Vi vore ju en utmärkt skottafla, samlade å få punkter på våra svårmanövrerade flottar, under det att de kunde taga skydd bakom stenar och skog, så att vi ej finge död på en enda. För resten är det i detta krig ej meningen att döda».

»Endast att segra», sköt fru Karin in spefullt.

»Å, ni vet lika bra som jag, huru det hänger ihop med alt detta. Hvarför skall ni då håna? Det är ej nog med att eröfra ett land. Man skall också söka behålla det. Detta kan ej ske bättre än genom att vinna befolkningens hjärta. Vi drömde om att kunna eröfra jämtarne med löften och gåfvor. Sedan skulle vi alltid hänvisat till, att bröderna lupo i hvarandras armar i stället för att gjuta hvarandras blod. På det sättet skulle vi undgått den upphetsning till förmån för det gamla fosterlandet, de oroligheter, det ränksmideri som alltid förekomma i ett med vapenmakt taget land och hvilka alltid bli både

ledsamma och dyrbara för segraren — ja, ofta rycka bytet ur hans hand. Denna beräkning slog, som sagdt, fel».

»Och det är häller icke skäl att göra en ny beräkning?»

»Jag säger ju, att vi få väl lof att våga ett anfall på Frösön. Men det är ej, det vet ni också, fru Karin, nog med de svårigheter jag nämde. Våra norskar äro ej att lita på».

»Det kan ej nog förvåna mig, att en dansk befälhafvare kan vara så dum, att han går öfver gränsen med en här, hvars ena hälft består af norrmän. Det är ej nog med, att dessa ingen nytta äro till — de äro rent af till skada. Och dock hade ni oss att lära af. De jämtske soldaterna äro skickade till Skåne, och Sparre har i stället fått upplänningar. Ni veta lika bra som vi, att det ej går att få jämtar och norskar att slåss. Men under det att vi rättat oss därefter, ha ni gjort tvärtom. Hvad tror ni, att edra norskar göra, om ni anfalla Frösön?»

»De hitta på något knep för att bedraga sitt befäl — de äro för kloka att öppet trotsa oss. Deras uppfinningsrikedom, när det gäller anledning att retirera, är otrolig. Trakten är ju också full af sägner om, huru norskar och jämtar, då de blifvit skickade emot hvarandra, i skön förening lurat sina befäl för att slippa slåss. Det är alt för troligt, att de stå i förbindelse med hvarandra».

»Låta ni då norskar gå utom lägret?»

»Nej. Alla uppköp få göras af danskar, liksom alt annat som förutsätter samtal med befolkningen.

Men man kan ju ej alldeles skrinläsa de norska knektarne, och om de nu vilja träffa svenskar, så är det nästan omöjligt för oss att hindra det. I värsta fall kunna de ju också rymma. Det har mer än en dunstat af på det sättet under senaste tiden. Alt som alt: vi befinna oss i en ställning, som är lika ohållbar som outhärdlig.

»Ni förtjänade då icke häller bättre».

»Såå!»

Nu var det Jörgen Urnes tur att anslå en hånfull ton.

»Ja, här sitter jag, en kvinna, som aldrig sett ens så mycket som tjugo soldater på en gång, och kan bedöma ställningen tusen gånger bättre än ni alla, som öfverlägset tala om er krigskonst».

»Hvad skulle vi då göra, om jag törs fråga?»

»För det första skulle ni skicka hem edra norskar, som äta upp edra förråd och till lön därför sätta er black om foten».

»Ifall detta läte sig göra — hvad sedan?»

»Sedan skulle ni anfalla edra farligaste motståndare, böndernas ledare — prästerna».

»På hvad sätt?»

»Skicka ner edra danskar att bränna och döda. Få de löfte att plundra, så komma de nog att utföra sitt arbete samvetsgrant».

»Har ni beräknat följderna af något sådant, fru Karin?»

»Ja naturligtvis. Endera tvingas guvernör Sparre att krypa ur sitt skal, och då få ni ju, hvad ni åstunda: tillfälle till öppen slaktning».

»Eller ock?» frågade Jörgen Urne, då fru Karin syntes ärna göra ett uppehåll.

»Eller ock få ni bönderna att krypa ur sina skal d. v. s. de komma från skogarne. Ni vinna därmed samma fördel som i det förra fallet, endast med den skilnaden, att en bondhop skall vara så mycket lättare att besegra».

»Och om vi 'vinna' båda fördelarne — om vi få både Sparres knektar och bönderna emot oss?»

»Det är just då eder krigskonst skall göra sig gällande».

»Men öfvermakten?»

»Den skulle ni ha tänkt på, innan ni gåfvo eder öfver gränsen».

»Vi medtogo alt, som fans att taga».

»Skicka då efter förstärkning».

»Ifall sådan kan fås».

»När man sagt a, måste man alltid säga b. Annars kan ju bränningen och plundringen att börja med ske genom 'ramarne'. De kunna lätt skaffa sig biträde af en hop löst folk, som i sådana här tider vill vara med där något är att förtjäna. Ledes detta arbete klokt, kan det lösa slöddret få skulden för altsammans».

»Det sista förslaget var värkligen något att tänka på, fru Karin».

»Ni kunde ju till dömes börja i Refsund. Jag träffade härom dagen i min mans papper på ett bref skrifvet i prosten Alstadius' namn af dennes son Karl, som är sin fars adjunkt. Prosten är en ungdomsbekant till min man, hvilken sålunda väl har vissa hän-

syn för honom. Det lär väl vara detta som gjort, att han ej talat om brefvet för mig».

»Nå, hvad stod det i brefvet?»

»Han hade hört ett rykte, som han ej ville tro, att min man stämplade mot fäderneslandet. Alstadius besvor min man att göra något, som bevisade att dessa rykten voro osanna och att han vore trogen sin ed mot Karl XI. Och så framhölls faran af Jämtlands öfvergång till danska kronan. Brefvet var riktigt godt skrifvet».

»Ni tog det ej?»

»Jag vågade icke. Men jag lät det ömsa plats. Frågar han ej efter det, så har han glömt af det, och då skall jag taga det och sända det till generalen».

»Utmärkt».

»Det skulle vara möjligt, att vi här vore på spåren mer än vi kunde ana. Alstadius är en ytterst framstående präst. Sonen är en nitisk ung man. Det skulle ej förundra mig, om de utöfvade något slags ledareskap i sin ort. Man borde följaktligen om möjligt ej döda fader eller son utan föra dem fångna till lägret. Med tillhjälp af tumskrufvar eller dylika utmärkta hjälpmedel skulle man till äfventyrs få lösning på många gåtor och i och med detsamma lika många anvisningar om tillvägagångssätt för att ernå den seger, som hittils låtit vänta på sig».

»Tanken är ypperlig, fru Karin», sade Jörgen Urne med strålande min.

»Vi få tala vidare om den saken sedan. Men ej ett ord därom åt min man. Det kanske hos honom fins någon svaghet för ungdomsvännen, och

detta kunde fördärfva altsammans. Ty i krig får man ej taga några hänsyn».

»Alldeles som i kärlek, fru Karin!»

»Jaså, ni har kommit tillbaka dit nu», skrattade hon. Men skrattet var matt och klanglöst.

»Med samma naturnödvändighet som fågeln söker sitt näste när aftonen kommer».

Hon försökte att ge sin läpp en spefull krökning, men detta ville ej gå. Hon hade under senare tiden i sina drömmar ofta hvilat vid Jörgen Urnes bröst, och då hon slitit sig ur drömmen hade hon alltid sagt sig, att den ej finge bli värklighet förr än detta krig vore öfver. Nu behöfde hon kallt blod — nu behöfde hon kunna tänka lugnt. När striden vore öfver och hon sute i sin kammare i Trondhjems domprostgård och Jörgen Urne komme, då skulle hon gifva sig segerlön genom att sjunka i hans armar.

Tusen gånger hade hon sagt sig detta. Och dock — hvart togo alla hennes föresatser vägen? Detta okända grep henne alt fastare, och hon vardt ej längre vred på sig själf för att hon ej gjorde motstånd.

Han såg hvad som försiggick inom henne, och han var ej sen att handla.

Hon låg snart sluten i hans famn, fastlänkad vid honom såsom med järnkrampor. Hans andedräkt var het, och hans kyssar brände.

»Karin, min egen Karin!»

Hon hade aldrig hört sitt namn uttalas så — med en sådan mjukhet, innerlighet och värme.

»Jörgen, hvad har du gjort?» sade hon i ett tillstånd mellan glädje och gråt.

»Jag har tagit, hvad mig tillhörde».

»O, jag är så rädd, att det är slut med mig nu — slut med mig som din hjälparinna. Jag ville så gärna ge mig åt dig, men det skulle ej få ske nu, nu då jag behöfde min styrka för stridens skull. Jag ville så gärna vara din, så att all min själ och all min håg var hos dig och endast dig, men icke nu. Nu är jag dock din ... Jag fruktar, att alt annat är förbi».

»Om också detta vore sant — hvad mer? Nu bär du mig med ditt stolta, stora hjärtas kärlek. Nu är jag tiodubbelt starkare än förr — gjorde du ej mer, så vore det värf nog. Men du skall ej stanna därvid. Du skall känna din kraft fördubblad».

Hon svarade med att luta sig upp mot honom och sluta sina ögon för att se sig omkring i det land, som så länge varit hennes längtan.

Ja, nu, nu — det ville hon så gärna tro — skulle hennes kvinlighet slå ut i blom.

Hon hade alltid haft stora drömmar. Och framför alt hade hon haft stora drömmar om kärleken. Hon hade väntat på den länge, och till sist trodde hon, att den aldrig skulle komma. Men en vacker dag stod han framför henne. Och då gaf han henne rik lön för hennes långa väntan.

Andras kärlek var självfvisk, där den ej var ett självbedrägeri. Där hägrade giftermålet framför. Hon endast älskade, hon endast drömde om att få blomsterströ sin älskades väg. Hon endast gaf och begärde därför ej lön, ej namn, ej rang.

»Kyss mig, kyss mig!» utbrast hon häftigt och föll honom hårdt om halsen.

Jörgen Urne var ej sen att efterkomma den uppmaningen.

»Å, nu ville jag somna», sade hon, »somna och förgäta gamla band som binda, somna för att drömma om min lycka och vakna för att se, att den vore värklighet».

I detsamma började klockringningen därute i stapeln, och folket strömmade ut ur kyrkan.

XIX.

Refsunds prästgård brinner!

Refsunds pastorat var vidsträckt och mycket fordrande. Det omfattade nämligen ej mindre än fyra socknar. Då det var blott en präst i hela pastoratet, hade denne altså långa vägar att fara, när han skulle predika i annexförsamlingarna.

I dessa senare var det hvad jämtarne kalla »mässlöst» — d. v. s. ingen gudstjänst hölls — de flesta söndagar. Det var altså mindre underligt, att de söndagar, då det hölls gudstjänst i kyrkan, utgjorde ett slags bemärkelsedagar för socknen.

Folket for ner redan på lördagen till kyrkan, där hvar och en hade sitt särskilda kyrkstall. Ibland var detta försedt med en öfverbygnad, i hvilken var inredt ett rum. Eljes inkvarterade man sig hos folket i kyrkbyn eller höll till i den rymliga sockenstugan.

På lördagen afslötos affärer med de handelsmän, som mött upp, och bytte man hästar. Hästafveln och hästhandeln ha sedan långa tider intagit en bety-

dande plats i jämtska folkets lif. Emellertid är det ej jämtens svaga sida att förhasta sig, så att de fleste hästaffärerna afslötos nog ej förr än på måndag. Men man talade i alla fall om saken på lördagen, besåg djuren och profred dem.

På söndagen ägde barndop, vigslar och begrafningar rum. Och socknen var ju ej folkrikare än så, att alla kände hvarandra och kände hvarandra väl samt deltogo sålunda i hvarandras sorg och glädje.

Dessutom hördes det predikade ordet med uppmärksamhet och andakt, ehvad det gaf form åt lagens bud eller evangelii tröst, ehvad det rörde sig om jordelifvet eller pekade ut öfver tidens gräns.

Prästen var aktad och älskad. Endera hade han utgått från folket eller också hade han ägnat sig åt kallet för att få gå ned till folket. I hvarje fall blef ingen annan präst än den, som älskade folket, ville vara dess föresyn och lärare, njuta sin glädje med detsamma och dela dess bekymmer. Den, som ej ville det men ändock önskade bryta sig en annan bana än mannen af allmogen, blef borgare i staden, tjänsteman eller knekt, alt som hans lust och lefnadsomständigheter medgåfvo eller befalde.

I riksförsamlingen stodo präste- och bondestånden sida vid sida, och när det förra talade, ropade alltid det senare ja. Bondens klagan fick ljud genom prästen. Och aldrig var någondera ståndet mäktigare än då de sålunda stodo eniga. Alla visste, att prästen tagit sin mödosamma, mindre lönade, allvarstunga syssla af nit för kristendomen och kärlek till folket — han var en man, som velat något

och som offrat något — och att bakom honom stodo de, som utgjorde landets must och märg. Det blef därför tyst, där hans stämma ljöd, vare sig han klandrade furstens egensinne, herremännens förtryck, knektedömets krigslystnad, borgarnes vällefnad, eller fogdarnes hänsynslöshet. Det var folkets stämma, det var prästens stämma och det var framför alt Guds stämma. Hon ljöd ej i onödan, men där hon ljöd, där lyssnade man. Ty där talades den bestraffande sanningen så utan hänsyn, att äfven konungen påmindes om att folket hade plikt att mera lyda Gud än människor.

På få ställen var prästen i högre grad en folkets man, på få ställen var han i högre grad älskad än i Refsunds pastorat; och de känslor befolkningen hyste för prosten Alstadius, hyste den ock för hans son.

Bodsjöborna hade tillfrågats, om de ej önskade afstå från den prästhelg, som tillkom dem tredje söndagen i augusti, eftersom de ej kunde få någon nytta af den utan att färdas de långa vägarne från fäbodarne till kyrkan. Men öfveralt hade frågan besvarats nekande, och så hade Karl farit dit bort.

Det fans ingen, som mindes, att så mycket folk kommit tillstädes vid någon gudstjänst. Icke ett ögonblick var det att tänka på att begagna det lilla träkapellet, som ej kunnat rymma hälften af åhörarne, och predikan hölls altså ute på kyrkovallen, hvilket också den härliga sommardagen mer än väl tillät.

Karl hade medfört Magnils standar, som han hissat på en stång bakom sig, där han stod i lä vid

kapellets långvägg. Det bidrog mäktigt att ge sin särskilda prägel åt denna gudstjänst. Efter dess slut trängde sig många gamla kvinnor fram och kysste standarets flikar.

Då Karl om aftonen gick till hvila hade han utfört ett kraftödande dagsvärke. Men det hade ock varit utomordentligt rikt på uppmuntran. Han var mycket trött men också glad och nöjd.

Han visste ej, huru länge han sofvit, då han plötsligt väcktes af ett hårdt slag på dörren till det rum, hvari han låg.

Det var i dagningen.

»Hvad är det?» sporde han.

»Kom upp genast, pastor. Det har händt en förfärlig olycka», sade en gossröst, som mycket liknade en bondsons från Refsund. Denne kunde det dock ej vara, ty han var med sina föräldrar uppe vid fäbodarna.

»Kom in», sade Karl.

Det var icke någon tillfällig likhet — det var Gullik Gullikssons i Andviken son. Karls hjärta sammanprässades. Ty han hade genast förestält sig att något händt bland kyrkfolket.

»Kommer du hemifrån?» frågade Karl, ehuru han sade sig själf, att frågan var öfverflödig. Ty ynglingen var röd af ansträngning och alldeles betäckt af dam.

»Ja», svarade gossen, men fick ej fram något mer.

»Är far illa sjuk... döende kanske?...»

»Nej, men prostinnan... Far genast hem... De ha... ha bränt upp prästgården...»

Gossen föll i en gråt så häftig, att det liknade ett anfall af fallandesot.

Karl störtade ut till värdfolket — kyrkovärdens i församlingen — förklarade med ett par ord hvad som händt och bad att få hästen sadlad medan han kastade på sig kläderna. Så bad han värdfolket, dels att taga hand om den af ansträngning och förskräckelse halfdöde gossen och att sända honom till Refsund så fort han förmådde komma efter, dels att skicka ett ridande bud till gästgifvare Per Simonsson i Stugun, med begäran att han utan dröjsmål måtte komma till prästgården.

»Prostinnan är hos... Olof Olofsson i Sund», stammade gossen, som likt en drucken raglat fram till förstugudörren, då Karl steg till häst.

Långt innan Karl nådde fram till prästgården kände han lukten af brandrök, och då han kom närmare fann han den sorgliga underrättelsen bekräftad. Hans hem var endast en rykande askhög.

Under den med vansinnig hast gjorda ridten, därvid standaret var den enda packningen, hade den ena skrämmande tanken efter den andra jagat genom hans hjärna. Nu var han lugn. Han hade genomgått denna hemska värklighets alla stadier i sin föreställning. Nu skulle han ej låta något sig bekomma — han skulle endast handla och trösta.

På prästgårdens ruiner kastade han blott en blick. Han måste innan han tog dessa i betraktande

till Olof Olofssons. Där såg alldeles dödt ut. Förstugudörren var stängd.

Då han nådde inom hörhåll öppnades dock dörren och i densamma visade sig Gölin med ett af gråt alldeles uppsvällt ansikte.

Karl störtade in i stugan. Där låg prostinnan i sängen. Flickan hade klädt af henne, men tydligen ej förmått mera. Den gamla var nämligen ej vid sans.

I likhet med de alra fleste prästmän på sin tid var Karl äfven kunnig i sjukdomars botande. Läkemedlen voro enkla — vatten och örter. Snart hade han upptäckt, att modern hade ett svårt sår i bakhufvudet. Detta var således orsaken till medvetslösheten.

Denna ville ej gifva med sig, trots den bästa behandling. Slutligen slog hon dock upp ögonen.

»Mor, kära mor, du är hos mig», sade han ömt, smekande henne om kinden.

Hon stirrade på honom med ett frånvarande uttryck.

»Isak!» skrek hon till, och så slocknade blicken igen.

Fadern! Ja, hvarest var han? Gossen hade ju endast talat om modern, och denna hade nu upptagit såväl hans arm som sinne så fullständigt, att rum ej gifvits något annat. Hans blod nästan stelnade. Men det var dock endast en stund. Han skulle ju vara stark!

Sedan han ägnat modern all den vård som om-

ständigheterna medgåfvo, lemnade han henne i stillhet för att låta naturens själfläkekraft värka.

»Hur är det med far?» sade han hviskande till Gölin.

Flickan såg på honom med en min som hade hon ej förstått honom. Han upprepade därför sin fråga.

»Vet då icke pastorn...»

»Död!» snyftade han till, i det han sjönk samman.

»Nej, nej...», svarade flickan.

»Hvar är han då?»

»Jag vet ej».

»Berätta mig så utförligt du kan, huru denna olycka gått till».

I detsamma hördes hästtramp ute på gården. Karl såg ut. Det var kyrkovärden i Bodsjö.

»Min hustru skickade mig med dessa läkemedel och dessa matvaror», sade han, i det han aftog sig ett par väskor, som hängt öfver hans axlar. »Hon tänkte, att det kunde vara ondt om bäggedera, då bygden stod folktom och prästgården var bränd».

»Tack för ert deltagande och er omtanke!»

»Hon kommer själf efter, ifall hennes hjälp skulle kunna vara till någon nytta. Men hon behöfde rusta ut sig litet bättre än jag, och hon kan ej färdas så fort».

Kyrkovärdens hustru hade af prosten lärt sig att tillreda läkemedel och bota sjukdomar, hvarför hon hade stor håg och fallenhet.

Karl tryckte kyrkovärdens hand.

»Och alla karlar, som äro framme till helgen, lära väl också snart vara efter för att höra, om de kunna vara till någon nytta».

Tårarne trängde fram i Karls ögon.

»Det fins ingen af oss, som ej skall anse som sin största glädje att ge eder all den tröst och all det stöd, han är mäktig», fortfor kyrkovärden... »Sköt nu om prostinnan, så få vi talas vid sedan».

Karl skyndade in till modern. Nu då han hade lämpliga vapen i händerna mot sjukdomen lyckades han bättre. När hon nu slog upp blicken, var den visserligen matt men fullt redig.

»Du är hos Olof Olofsson i Sund, mor. Far är i godt förvar, men jag får ej tala vid dig om detta för att ej oroa dig. Sof, så att du får krafter. Jag och Gölin skola vaka öfver dig».

Hon föll värkligen i sömn, och Karl kände sig därmed trygg för hennes vederfående.

Då kyrkvärdens hustru kom, hade hon Gullik med sig. Denne ansågs icke ha återhämtat sig från förskräckelsen och ansträngningen, men han hade så enträget och med en sådan oro öfver sig bedt att få följa med, att hon icke vågat låta honom stanna.

»Kom in», sade Karl till henne.

»Nej, då prostinnan vaknar, skall hon se endast ert eller Gölins ansikte — inga nya. Detta kunde göra henne rädd och afbryta eller försvåra tillfrisknandet. Jag skall vara i lillbygningen här bredvid och komma, då jag får bud».

Nu skulle Karl ändtligen få visshet om nattens tilldragelser. Han beslöt att först utfråga Gölin, som

njutit en stunds sömn och nu fått ett stärkande mål mat.

»Jag vet just ingenting», svarade flickan. »Jag vaknade vid ett skrik från prostinnan — ett skrik, som gick genom märg och ben. Det var som då en människa är i sjönöd. Men så vardt hon tyst. Huset genljöd emellertid af röster — alla obekanta. Förfärliga svordomar blandades med skratt och rått tal... Jag tyckte mig höra prostens stönande ett tag, men är ej säker... Utan att riktigt veta hvad jag gjorde, sprang jag in i gästrummet, hoppade ut genom dess fönster och kom osedd ut på ladugården. Nu smög jag mig upp på stallskullen och kröp ner i höet, så rädd att jag ej kunde röra mig. Det tycktes mig som om de buro bort saker härifrån, mycket saker, men det var nog ej så, ty det var en karl som talade ett besynnerligt mål, som jag ej förstod just något af, och honom hörde jag litet emellan... Detta höll på länge... Så var det en röst, som sade: 'A, hon är ju död!'... Jag tyckte, att de stodo öfver mig allesamman och att de skulle taga mig... Då vardt jag så rädd, att jag ej visste något till mig på en lång stund, och då jag kom till mig själf igen, kände jag brandos. Jag tyckte, att det brann i höet där jag låg och hade så när åter blifvit alldeles stel. Men nu samlade jag all min kraft, reste mig, gick fram till väggen och såg ut genom en springa. Hvilken syn här mötte mig! Prästgården brann! Annars var alt tyst... Jag förstod, att kriget var öfver oss. Alt var ödelagdt, kanske alla döda utom jag... Kanske stod man på lur efter mig... Jag vågade ej

röra mig... Då fick jag höra någon pusta nedanför mig på marken. Mina ben darrade, och jag kunde knapt hålla mig upprätt... Så sade en röst: 'Prostinnan, prostinnan!' Det lät som om det var Gullik i Andviken. Jag lutade mig fram för att se... Ja, det var han. Och han höll på att tala till prostinnan, som låg utsträckt vid väggen. Han fick intet svar. Jag är så ledsen öfver, att jag varit så dum och rädd, och det får pastorn lof att förlåta mig, för jag visste icke till mig riktigt. Men nu fick jag mod på en gång. Jag blygdes öfver att en främmande människa skulle taga hand om min matmor, medan jag sprang. Och nu hade jag ej varit rädd för att gå ned bland knektarne... Gullik var ensam där, och prostinnan låg afdånad. Vi försökte förgäfves att få lif i henne. Så satte vi för hästen och höskrindan och lade henne i den och jag körde henne hit medan Gullik löste korna och hästarne och släpte ut fåren och grisen, för vi tänkte, att också ladugården skulle brinna. Och sedan han hjälpt mig att få prostinnan i säng, körde han in höskrindan i skogen, så att det skulle se ut som ej folk bodde här, ifall bofvarne kommo igen. Och så red han ned till Bodsjö... Hvad han sett och hört talar han väl bäst om själf, men förfärligt snäll och hjälpsam var han... Och så får pastorn ej vara ond på mig för hvad jag brutit. Jag är själf så... så... så förtviflad däröfver».

»Jag är ej ond på dig, barn, utan jag är dig tvärtom innerligt tacksam för hvad du gjort. Det förvånar mig ej als, att du vardt rädd — jag blott

tycker att det var stort, att du kunde ha så mycket själsnärvaro och besinning som du visat dig äga».

»Jag förtjänar ej att få pastorns förlåtelse, men jag är i alla fall glad öfver att ha fått den. Jag skall vaka natt och dag hos prostinnan och göra alt hvad hon och pastorn vill ...»

»Tack, barn ... Jag går nu och talar vid Gullik. Ifall mor skulle vakna, säger du genast till».

»Det skall jag göra».

Gullik hade nu återhämtat sig Han var i de år, då en natts vaka och kroppslig öfveransträngning ej så mycket betyder. Det var den ovana och starka sinnesrörelsen, som tagit honom hårdast.

»Jag var skickad hem till prästgården», begynte han, »för att höra om vi kunde komma ner till bygden och skära kornet. Det hade sports däruppe, att dansken bredde ut sig öfver landet. För att ej väcka onödigt uppseende tillryggalade jag vägen till fots och gick så sent, att jag skulle komma fram först i skymningen. Det lyste i prästgården på långt afstånd — lyste i alla fönster. Då jag kom närmare märkte jag, att gården var upplyst med facklor, och strax innan jag skulle gå in, såg jag några män komma bärande med en människa. Jag skyndade fram, och hvad får jag se? De hade prosten på en bår, och ett hvitt kläde var knutet för hans mun. Jag förstod ej als, hvad jag skulle tänka om detta. Var han sjuk? Men hvart skulle de då taga vägen med honom? Var han död? Och hvad då? Jag sprang fram och sade: 'Hur är det fatt med prosten?' — 'Jaså det är ugglor i mossen', svarade en stämma.

och i detsamma smälde ett skott — bärarne voro fyra och en gick framför båren. Efteråt smälde flere skott. Intetdera träffade mig, som tagit till benen med blixtens hastighet. Nu förstod jag: det var kriget. Jag var så dum, att jag ej stannade på en god stund. Jag gömde mig uppe i skogen. Men så ångrade jag att jag sprungit och smög mig tillbaka. När jag kom tillbaka, brann prästgården. Ingen människa fans där. De hade tagit allting och sedan tändt på, förstod jag ... Så fick jag se prostinnan ligga där. Jag trodde genast, att hon var död. Men snart märkte jag, att hon endast dånat. Nu kom Gölin till, och resten vet väl pastorn?»

»Ja, tils du lemnade henne».

»Sedan var det bara, att jag höll på att rida lifvet ur både hästen och mig, innan jag kom fram till Bodsjö. Och där var jag mycket enfaldig. Men så snart jag ej hade något att göra, som upptog mina tankar, vardt jag så ängslig ... Och jag visste ej, hur jag skulle kunna säga det åt pastorn ...»

»Du har handlat som en hel karl, min gosse, och jag skall ej glömma den stora tack jag är dig skyldig ... Säg mig: det var ned emot stranden de buro min far?»

»Ja».

»Såg han blek ut?»

»Det kunde jag ej se i det svaga eldskenet».

»Icke häller, om han var sårad».

»Icke häller det».

»Du tror ej, att han var död?»

»Nej. Men jag fäste mig egentligen endast vid

den hvita duken öfver hans mun... Och så — det är ju nästan det alra viktigaste — jag måste med förfäran säga, att det var en sockenbo med...»

»Bland bärarne?» stötte Karl fram otåligt.

»Nej, de voro som sagdt fyra, och han gick framför och liksom visade vägen...»

»Det var?» Karls hjärta stod nästan stilla.

»Olof Engelbrektsson i Grimnäs... Så nu förstå vi, att talet om, att han mördat gårdfarihandlaren ej är osant».

Karl klappade gossens hufvud.

»Tack, min gosse. Var ej långt borta. Jag kan behöfva dig när som hälst».

Karl tog sig för pannan. Nu gälde det att handla. Men hvad skulle han uträtta? Han hade ingen annen hjälp än denne gosse, Gölin och kyrkovärdens. Och hvad skulle han göra? Om åtminstone modern vaknat, så att hon fått lägga till, hvad som brast i Gölins och Gulliks skildringar, för att han skulle rätt förstå, hvad som händt.

Men hon sof tungt den dvallika sömn, som räddade hennes lif.

XX.

Bondehöfdingen i prästrock.

Karl satt vid moderns säng, sökande att af Gölins och Gulliks berättelser och de slutledningar, som däraf kunde dragas, bilda sig en föreställning om nattens händelser, deras grund och gång samt sålunda också om hvad nu vore att göra.

Gölin hade från sitt hörn i rummet följt hans tankegång, så långt den återspeglade sig på hans uttrycksfulla ansikte. Och hon förstod godt, att det var oro, undran och grubbel i Karls sinne så länge vecken lågo djupa i hans panna och blicken var inåtvänd, liksom ock att hann vann klarhet och lugn i samma mån som pannans veck jämnades ut och blicken miste sitt frånvarande uttryck.

Då han reste på sig och nickade för sig själf, förstod Gölin, att han fattat något beslut, och nu trädde hon fram.

»Jag ville be pastorn att njuta lite hvila. Vi

bero alla af er styrka och rådighet, och därför är jag så rädd att ni tager er för hårdt. Och pastorn kan väl ingenting företaga förr än prostinnan vaknat».

»Tack barn! Om du kan lofva mig, att du ej somnar, skall jag värkligen gå till hvila en stund», svarade Karl. Han var ej det ringaste trött, men han visste, att han framför sig hade ansträngningar, hvilkas vidd han ej kunde mäta.

»Nej, jag skall ej somna».

»Och om mor vaknar eller folket från Bodsjö kommer, skall jag genast väckas».

»Jag förstår».

Strax på förmiddagen kommo männen från Bodsjö. Kvinnorna hade anbefalts att kvarstanna, ehuru åtskilliga af dem velat följa med.

Karl hade väckts af Gölin så fort bodsjömännen syntes. Han skyndade emot dem och bad dem att, då de besett prästgårdens ruiner, samlas i en stor, en smula afsides belägen lada, som han utpekade för dem.

Det var hans hopp, att modern skulle vakna, så att han af henne kunde få någon bekräftelse på sina förmodanden. Men hon sof altjämt, och slutligen måste han samla bodsjömännen.

Han berättade från sin tillfälliga talarstol, bakom hvilken standaret var upprest, om moderns tillstånd samt hvad han fått veta af Gölin och Gullik. Och så fortfor han:

»Det är självklart, att danskarne anstiftat denna

ogärning. Oafgjordt är däremot, huruvida värktygen varit knektar eller förrädare ur våra egna läger. Tydligt är under alla förhållanden, att den refsundsbo, hvilkens namn jag med djup blygsel måst nämna, varit ett slags vägvisare åt illgärningsmännen — en sockenbo har altså varit med om att förstöra allmän som enskild egendom och att bära hand på socknens åldriga herdepar».

»Uselt!» »eländigt!» och liknande ord banade sig väg öfver männens läppar, händer knötos och ögon gnistrade.

»Myckert säkert har företaget ledts af den danske partigängaren Jörgen Urne — det var nog dennes röst Gölin upprepade gånger hörde — och igångsatts af hämd mot min far samt mot mig såsom min fars medhjälpare och guvernörens ombud. Lika säkert var det ej meningen att döda någon af oss utan att föra oss som fångar till danska lägret. Det är detta som gör, att jag ej känner mig så orolig för min fars öde. Det skall ingen nöd gå på honom, hvad lifvets nödtorft angår. Då de finna, att de ej ha hopp om att kunna locka ur honom något, skola de söka att tilltvinga sig lösen för hans utlemnande . . Min mor blef kvarlemnad, eftersom de trodde henne död — det var förmodligen icke häller så noga, om hon kom med eller ej — och mig funno de ej hemma. Det var dem nog en stygg missräkning, ty de lära visserligen förstå, att jag ej skall lemna någon möda ospard för att få min far befriad».

»Vi skola göra det!» ljöd det ur en mun, och de öfriga gåfvo högljudt sitt bifall tillkänna.

»Tack, tack!» sade Karl. »Jag kommer nu till den andra sidan af saken. Flickans berättelse ger vid handen, att plundring ägt rum, gossens att denna brådstörtadt afbrutits. Jag gissar, att bofvarne gjort som rofdjuren — gömt hvad de ej kunnat föra med sig och att de komma tillbaka för att hämta det. Detta skall bli den räfsax, hvari de skola fångas, om I viljen hjälpa mig».

»Vi vilja, ja, ja!» ropade allesamman.

»Jag behöfde nog icke er alla, men ju flere man dess bättre lycka. Vi kunna ingenting göra förr än aftonen — om de komma igen så snart. För att ej skrämma dem, ifall de skulle skicka ut någon spejare, måste vi dölja oss äfven under dagens lopp. Under tiden få några vända till Bodsjö efter lifsmedel, om I ej hafven med eder tillräckligt af sådana».

»De fleste af oss äro utrustade med mat för flere dagar», sade en bonde.

»Så mycket bättre. Jag föreslår, att vi dela oss i två hälfter. Den ena stannar här, den andra får begifva sig till Grimnäs. Skulle min förmodan om rofgömningen vara oriktig, kunde dock något vara att vinna hos Olof Engelbrektsson — man kunde få honom själf, om icke annat. Hufvudsaken ligger däri, att alt ser ut som ingenting händt, att ej ljus tändes och att alt går till under ljudlös tystnad. Förstå ni?»

»Ja, ja», svarades det, och det vore så inne i ställningen redan, att de hviskade fram svaret.

»Och så det viktigaste af alt: skott får ej lossas, knif ej dragas utan till själfförsvar i högsta nöd.

Ifall illgärningsmännen — det Gud förbjude — skulle vara af våra egna landsmän kan deras fängslande ha den mest vidgående betydelse. De äro många, som tro, att den nämde danske partigängaren lyckats få till stånd en sammansvärjning af jämtar. Är detta sant, så lära väl dessa ha fått 'gå i elden' nu — tillfället att plundra skulle naturligtvis utgöra lönen för de minas och mitt bortröfvande — och lyckades vi få fast några af dem, kunde detta leda till upptäckt af hela ligan... Äro illgärningsmännen danskar, så kunna de begagnas som vederlag för min fars utlemnande. Detta är också oss värdigt, som samlats under detta standar. Ni ha förstått mig?»

Nu sade ingen ett ord — så långt hade deras grepp på ställningen vuxit. Men deras kraftiga nickningar och det lifliga uttrycket i deras ögon visade, att de både förstått och gillat Karls ord.

»Jag har senare på dagen mera att meddela er, och jag ber er därför att ej aflägsna eder långt härifrån. Ni kunde ju vara här till dömes då skuggan af kyrkotornet faller rakt i öster. Jag kan ju ej själf bestämma tiden, utan denna är beroende af när min mor vaknar. Och jag hoppas att detta skett vid sagda tid».

»Det är bäst, att vi slå läger här i ladan», sade en bonde, och detta syntes röna allmänt bifall.

Karl steg ned, vecklade samman standaret och gick.

På eftermiddagen, då Karl satt vid moderns säng, slog hon upp ögonen.

»God morgon, mor», sade han. »Du har sofvit godt».

Hon såg sig oroligt omkring, såsom sökte hon något eller visste hon ej hvarest hon var. Så kom det ett smärtsamt drag öfver ansiktet och tårarne trängde fram.

»Var ej ledsen, mor. Det är ingen fara för någonting. Ju lugnare du kan vara, dess bättre går alt...»

»Hvar är Isak?»

»Du kan vara fullkomligt lugn för far. Vill du nu berätta dina erfarenheter från natten, så skall du sedan få höra, hvad vi gjort och hvarför du är här».

»Det är snart omtaladt. Jag vaknade vid att tre män kommo in i stugan, där vi lågo».

»Främlingar?»

»Allesammans. De hade bloss med sig. 'Hvad viljen I?' frågade far. 'Varen icke rädda, intet ondt skall ske eder', svarade den ene af dem. Men det var något så stygt i hans blick och öfver hela hans väsen, att hans ord hällre ökade än minskade min förfäran».

»Talade han jämtmål?»

»Ja... 'Hvarför trängen I hit in midt i natten?' sade far. 'Vi äro utsända att hämta er, men frukten ej, att något ondt skall ske eder', svarade den som nyss talat. Jag var så förskräckt, att tungan lådde vid min gom. I detsamma som han talat ut, stego de fram till sängen, och två af dem lyfte upp far och lade honom på något, som de hade med sig. I detsamma som de kommo fram till sängen fick jag ljud och bröt ut i ett skrik. Detta kväfdes dock till

hälften — de bundo en handduk om min mun och skulle just till att göra det äfven på Isak, då han sade: 'Får jag först säga farväl åt min hustru?' 'Ni få göra sällskap', ljöd svaret. Isak såg då mycket förvånad ut, det kunde jag uppfatta. Emellertid buro de bort honom. Han vände sig om och såg på mig just som bödlarne förde ut honom genom dörren. O...»

»Nu skall du ej tänka på det och oroa dig med det, mor».

»Jo, det skall jag tänka på när oron och sorgen blir för stor, gossen min. Det var så mycket tröst, så mycken trygghet i den blicken...»

»Far är en hjälte».

»Ja, långt mer än de, som bära svärd... Så började de rycka upp skåpen och plocka fram husgerådssaker. I detsamma reste jag på mig. Du vet, huru rädd jag alltid varit om vårt. Jag tänkte egentligen ej på, att de stulo det. Jag tyckte blott det vara förfärligt att se våra vackra saker så oväligt behandlade. Då tog en af karlarne fram en stor knif, visade den med ett förfärligt grin och sade: 'Vid första rörelse ni gör, har ni den här i bröstet'. Om jag också velat, hade jag ej kunnat röra mig efter detta, så förlamad af rädsla blef jag — mer för att få se blod än af fruktan för lifvet... Så buro de bort alt af värde».

»Du såg ej hvart?»

»Nej, men så långt kunde det ej vara, ty samma personer kommo altjämt igen».

»Hur många voro de?»

«Jag tror ej, att de voro så många — kanske ej mer än ett tiotal... När plundringen var färdig, begynte de bära in hö och halm. Jag förstod, att det var meningen att dölja stölden med mordbrand och jag frågade mig med fasa, om det var deras afsikt att bränna oss båda gamle inne... Plötsligt hördes en utdragen hvissling. »Öfverrumplade!» skrek en af dem till och satte eld på höet. I detsamma förlorade jag medvetandet och mins ingenting till mig förr än nu».

Karl förstod, att de, sedan de antändt huset, tagit äfven modern för att föra bort henne. Då de upptäckt hennes medvetslöshet hade de i brådskan ansett henne död och kastat henne ifrån sig, hvarvid hon fått såret i hufvudet.

Han berättade för henne nattens händelser i öfrigt och hvad han företagit sig. Han förstod att så lugna henne, att det t. o. m. kom en prägel af glad tillförsikt öfver hennes ansikte.

Gölin kom in. Hon föll på knä vid matmoderns säng och kysste hennes hand.

Nu vardt också kyrkovärdens hustru efterskickad. Hon medförde den bästa af all sjukmat — den som förenar de eftersträfvansvärda egenskaperna att nära och lugna: hafresoppa. Och så bäddade hon om i sängen och flyttade prostinnan med en skicklighet, som i högsta måtto ökade hennes välbefinnande.

Karl såg det och gladdes däråt. Det var godt, att hon från första ögonblicket fick förtroende för sköterskan — som hon för öfrigt väl kände förut — då det var nödigt att föra henne till Bodsjö. Där

kunde kyrkovärdens hustru ge henne bättre vård än här. Där i omgifningen kunde ej något störande inträffa, hvilket ej var uteslutet här. Här utgjorde hon också på sätt och vis en börda för omgifningen. Ty var hon här, kunde åtminstone ej denna gård antaga det öfvergifna utseende som den, i likhet med bygden i öfrigt, borde ha. Själf fick Karl ju i alla fall ej vara hos henne. Gick det ej att snart fånga mordbrännarne, måste han vidtaga andra åtgärder för att befria fadern, därvid naturligen själf gående i spetsen för sin bondehär.

Senare på aftonen talade han med henne härom, och hon hade ingenting att invända. Hon skulle flyttas redan dagen därpå.

XXI.

I egen snara.

Så fort Karl talat vid modern, skyndade han bort till bodsjömännen, bland hvilka det förspordes allmän glädje, då han kom.

»Min mor har nu återkommit till sans», sade han. »Hennes berättelse har till fullo bestyrkt, att plundring ägt rum. Måhända har denna ledts af danskar, men pliktförgätne jämtar har utfört den — hon kände dock ingen af dem. Många ha de icke varit. Hon trodde tio. Det är ej häller troligt, att de voro flere, om de ens voro så många. Det behöfdes ju ej många man för att öfvermanna oss. Motstånd kunde ifrågakomma endast från min sida. Ju färre de voro, dess mera byte blef det ock på hvardera. Vi äro altså öfvernog manstarka för att dela på oss. Kyrkovärden, som är född i Mellgård i Grimnäs och altså känner till trakten — Olof Engelbrektsson är honom också väl bekant — har erbjudit sig att vara anförare för den afdelning, som

går dit. Det är väl bäst, att ni dela er i två hälfter och göra det medels lottning? Gillas det?»

Ingen hade något däremot, och så värkställdes lottningen.

»Grimnäsmännen fara härifrån så fort det börjar att bli skumt», fortfor Karl. »Detta har flere fördelar. De hinna fram innan det blir mörkt. Och skulle här några spejare finnas, få dessa tro, att det är allesamman, som begifvit sig af. Det ser ju äfven så naturligt ut, att skymningen inväntats. Vi, som stanna här, behöfva ej gå ut förr än det blifvit mörkt. Jag känner ju till hvarje sten, hvarje tufva här. Allas vår gemensamma signal är denna efterhärmning af nattvakan».

Med en hvissling återgaf han denna fågels lock.

»Vi begagna den, då samling skall ske, då någon behöfver hjälp, och så vidare. Ju häftiga signalen är, dess mera är skyndsamhet af nöden . . . Skulle någon af fiendena bli fångad, sättes han genast ur stånd att varsko kamrater, som tilläfventyrs äro i närheten, och bakbindas hans händer . . . Jag går nu hem till min mor, som i morgon skall flyttas till Bodsjö. Eder, grimnäsmän, får jag ej se mera i dag och eder önskar jag lycka och välgång. Ni öfriga vänta mig här».

Deras väntan var förgäfves den natten. Detta bekymrade Karl blott helt föga. Han hade knapt väntat, att skattegömmarne — om det funnes några sådana — skulle komma åter så snart som första

natten. Därpå hade han ock beredt sina män, så att de ej skulle känna sig besvikne.

Hvad som däremot bekymrade Karl, var att Per Simonsson från Stugun icke kom. Han borde ha hunnit anlända.

Då Karl återkommit från sin nattvakt, ombesörjde han att modern kom i väg. Alt var iordningställdt på förhand, så att det drog ej lång tid. Den gamla såg jämförelsevis kry ut, och hon och Karl intalade hvarandra mod och tröst.

Efter det de skilts från hvarandra gick Karl till hvila, och han hade knapt kastat sig på sängen förr än han insomnade. Så trött han än var, sof han dock endast med ett öga, och hans blund hade icke varat länge, då steg hördes i förstugan.

I ett nu var han uppe och vid dörren, utanför hvilken en sakta hvissling, efterbildande nattvakans slag, hördes. Han öppnade. Utanför stodo en af bodsjömännen och Per Simonsson.

»Välkommen!» utropade Karl glad och räckte honom handen.

»Jag förstod, att ni måste vara mycket trött, men vågade dock ej uppskjuta med att ge tillkänna min ankomst».

»Det var bra. Budet fann er icke hemma?»

»Nej».

»Jag kunde förstå det... Ni har träffat bodsjömännen?»

»Ja, gossen som var efter mig, fann dem efter en kort stunds sökande».

»Ni har af dem fått veta hvad som händt och hvarför vi äro här?»

»Ja. Och nu står jag till er tjänst».

»Tack! ... I första hand har jag ej velat oroa refsundsmännen. Gullik har altså fått stanna här tils jag fått tala vid er. Då jag till min hjälp här har endast bodsjömän, hvilka naturligen ej kunna vara så kända med platsens förhållanden, är min personliga närvaro här så godt som nödvändig. Det är ju dessutom trygt för min mor att veta mig vara så nära. Men det måste utan dröjsmål göras något för att få reda på hvar min far är och för att befria honom. Det är därom jag ville be er».

»Jag kunde nästan förstå det, då jag fick höra, huru det var ställdt, och det är mig en stor fägnad, att ni vill ge mig detta förtroende».

»Det är nog ej värst mycket att fägna sig öfver. Ty jag tänker, att ett sådant företag är vågsamt nog. Det är då så mycket mer glädjande, att ni vill åtaga er det. Ni är dessutom den ende jag riktigt litar på att kunna gå i land med detsamma. Det kräfver både förslagenhet, erfarenhet, oräddhet och styrka».

»Ni är alt för god, pastor, som tillskrifver mig så många goda egenskaper, men ...»

»Jag kan blott nämna några af dem ... Att uppgöra några beräkningar på förhand är väl ej tänkbart?»

»Nej, det är nog bäst att handla efter omständigheterna».

»I första hand ber jag er att besöka guvernören och meddela honom, hvad som händt. Afråd honom

dock på det bestämdaste från att hitsända några knektar. Det vilja vi ej, ty det skulle blott vara till skada. Hvad ni behöfver för min fars upptäckande och räddning får ni af honom. Jag skall förse er med ett bref till honom. När kan och vill ni fara?»

»Så fort brefvet blir färdigt».

Karl satte sig att skrifva, och snart hade Per Simonsson sprängt bort på hästryggen.

I tre nätter hade Karls män förgäfves väntat plundrarnes återkomst. En och annan hade fullständigt öfvergifvit hoppet om att få se dem och kände sig missmodig vid uttåget fjärde natten.

Karls män lågo dels utmed stranden, så att de kunde hålla spaning ut öfver sjön, dels vid sidan af en trädesåker, som ansågs lämpligen kunna ha tjänstgjort som gömma för tjufgodset.

Vid midnattstid hörde Karl, som låg i närheten af stranden, smygande steg i skogen. Snart visade sig två skepnader. Det anade honom genast, att de voro ett par spejare, som kommit att se sig för, och han var blott rädd, att någon af hans män skulle märka dem och göra alarm. Efter att ha sett och lyssnat omkring sig en stund invid båtstaden, försvunno de lika tyst som de kommit.

Det var gifvet, att de andre ej voro långt borta, och nu gälde det att handla raskt.

Karl samlade sina män i närheten af båtstaden, men skyddade af buskar, träd och stenar, ifall mordbrännarne skulle tända facklor. Hvarje man blef

strängt tillsagd att icke låta undfalla sig ett ljud och att ej företaga sig någonting utan att Karl därom gifvit honom särskild befallning.

Plötsligt hördes på något afstånd en gäll, långt utdragen hvissling. Den besvarades på samma sätt. Det var förposterna, som signalerade kamraterna och af dem erhöllo svar. Ingen af Karls män förrådde sin rörelse med så mycket som en dragning efter andan, men nog var spänningen stor.

Så kommo förposterna igen och slogo sig ner vid stranden. En kort stund därefter gledo båtar fram för lätta årtag. De stannade vid båtstaden, men endast den ene rodde intill land.

»Det är alldeles säkert, att luften är klar? frågade, en stämma, som Karl icke hört mer än en gång, men aldrig skulle glömma. Det var Jörgen Urnes vapendragare Torjus.

»Fullkomligt säkert», svarade en annan stämma, som Karl äfvenledes kände igen. Det var Olof Engelbrektsson i Grimnäs.

»Kom då hit», sade Torjus, och Olof Engelbrektsson steg i båten under det en annnan steg ur.

Karl frågade sig, hvad detta skulle tjäna till och var just färdig att ge sina män befallning att ingripa, då Torjus sade till de båda männen i land:

»Om någon fara skulle yppas, så varsko ni ögonblickligen och taga själfva till bens. Och nu tända vi blossen, så får Olof Engelbrektsson peka ut stället».

Vid fackelskenet syntes de båda männen å stranden ha kastat sig framstupa. Båda voro försedda med bössor. I hvardera båten voro två personer,

samtliga beväpnade. De rodde ett kort stycke ut ifrån land, hvarpå de stannade och begynte att stöta ned i djupet.

Karl förstod nu, att de samlat det röfvade godset i kopparkittlar eller liknande och sänkt det här i sjön, där sandbottnen tillät dess upptagande med lätthet. Nu var det tid att skrida in!

Fyra män fingo befallning att smyga sig på de båda förposterna å stranden. De öfriga skulle stiga i de trenne vid båtstaden förtöjda båtarne, flertalet i Gällö bys kyrkbåt, som händelsevis befann sig här. Karl tog plats i densamma. I detsamma som den lade ut, aflossade Karl ett skott, i riktning mot skattefiskarnes båtar men så högt, att kulan ej skulle träffa dem.

Ett ögonblick höjde de sina facklor åt det håll, hvarifrån skottet kom. Så kastades facklorna i sjön, och i hvardera båten grep en man till årorna. Tydligen voro de dock rådvilla hvart de skulle fly. På tre håll hade de sett båtar, och från sina utposter å stranden hade de ej hört ett ljud. Så satte de af i riktning mot andra landet, afskjutande tvänne skott.

Ett par ifrige i Karls båt togo till årorna.

»Stilla!» ropade denne.

I detsamma smälde ännu två skott från de flyende båtarne.

»Efter dem!» ljöd nu Karls befallning, och båten sköt för sex par åror fram som en pil.

»Det är ej meningen, att vi skola låta döda oss, och alra minst i onödan. Då de skjutit fyra skott

äro de vapenlöse tils de hunnit ladda om. Och därtill skola vi ej ge dem tid».

Karls båt förföljde den ena af mordbrännarnes, under det att den andra eftersattes af hans öfriga män.

Tvänne rop af fasa blandade sig, i det Karls båt upphann de flyende, som den satt efter.

»Den skottfrie från Stugun!» hväste Torjus.

»Sonen!» rosslade Olof Engelbrektson och sjönk samman.

Snart lågo de båda bakbundna i Karls båt. Deras kamrater i andra båten hade lika fort rönt samma öde. Deras båtar omhändertogos af Karls folk.

»Fångna!» ropade Karl in mot land.

»Fångna!» svarades det därifrån.

Snart stötte de mot stranden.

»Hvarje fånge bevakas af två man», befalde Karl. »Om någon af dem skulle göra försök att säga något till den andre, så bindes ett kläde för hans mun. Vi gå upp emot Olof Olofssons».

Tyst gick detta tåg framåt i natten. Karl närmade sig därunder de fyra, som infångat förposterna, spörjande huru de gått tillväga.

»De märkte ingenting förr än vi voro öfver dem. Innan de hunno hämta sig från förvåningen eller förskräckelsen hade vi bakbundit dem och sagt, att den förste, som lät undfalla sig minsta ljud, var dödens. Så enkelt gick det till».

»Bra gjordt!» nickade Karl och skyndade åter i spetsen för skaran.

Då de kommit in på Olof Olofssons gård sade Karl:

»Fångarne måste sättas så långt ifrån hvarandra, att de ej kunna talas vid. En man får vakta hvarje fånge och ansvara för honom. Denna vakttjänstgöring får fördelas mellan er efter tur såsom I bäst för godt finnen. Så många man som nödigt kan vara gå genast i dagningen ut på sjön och söka reda på de sänkta sakerna. Jag företager nu ett kort, enskildt förhör med fångarne, en i sänder. Sedan måste jag fara efter de öfriga af våra män».

»Kunna ej vi göra det?» frågade flere på en gång.

»Nej, det är ingen, som hittar där mer än jag. Men jag kan ju få ett par man till sällskap och hjälp, i fall sådant skulle behöfvas... Sätten in alla fångarne, såsom jag sagt, utom Olof Engelbrektsson, som genast föres till mig».

Den ene efter den andre förhördes.

Olof Engelbrektsson tog minen af en djupt förkrossad. Några män, som han icke kände, hade kommit till honom på aftonen samma dag prästgården brann och förklarat, att han vore dödens man, om han ej visade dem till prästgården och var dem behjälplig. De endast önskade tala med prosten. Hade han vetat, att det var fråga om att bortföra prosten eller att plundra eller att bränna, så hade han visst icke följt med. Hällre ha de fått döda honom. Han viste ej hvart de fört prosten.

»Hvarför tjänstgjorde du då nu som vägvisare åt tjufvarne och mordbrännarne?»

»Ja se, ja se», stammade Olof Engelbrektsson förlägen och svarslös.

»Ja se, du är en mycket stor bof, min käre Olof Engelbrektsson. Jag skall ej uppehålla mig nu med att höra på dina lögner. Nästa gång vi råkas råder jag dig att hålla dig vid sanningen».

»Det är hvad jag gjort, gode pastorn!»

»För ut honom och tag in dansken!»

»Jag hade af mitt befäl blifvit anbefald att bortföra prosten och prostinnan», förklarade han, som med ett slags ansträngd morskhet sökte tillbakahålla den instinktlika fruktan han alt fortfarande hyste för Karl.

»Och mig?»

»Ja, er också».

»Ingen mer?»

»Nej».

»Hvar är då min far?»

»I lägret, där han blir väl skött och förplägad».

»Du var med honom dit?»

»Ja».

»Hvarför häktades han?».

»Det vet jag ej».

»Hade befälet också befalt er att plundra?»

»Tvärtom».

»Och ändå gjorde ni det?»

»Icke jag. Jag kan ju ej förvara gods och föra det öfver fjället.

»Å, lika bra som en stor vagn med gårdfarihandelsartiklar... Hvilka utförde då plundringen?»

»Bönderna».

»De hade väl ditt lof».

»Nej, de voro förbjudna att plundra och betalades för den skull ordentligt».

»Hvad kommer det då till, att du är med för att taga reda på tjufgodset?» sporde Karl med ett hånleende.

Torjus såg ut som om han fått ett slag midt i ansiktet.

»Jag vill ej ha något svar på min fråga, kränkta oskuld», fortfor Karl. »För ut honom!»

Alla de öfriga hade ungefär samma berättelse som Olof Engelbrektsson, undantagandes Måns Olofsson från Bensjö i Bräcke — således ännu en af Karls pastoratsbor — som ingenting kunde förmås att svara utan grät och jämrade sig öfver, huru illa han gjort. Karl tilltrodde sig ej att afgöra, huru djup denna sorg var, ifall den ens var värklig. Han var snarare böjd för att betvifla detta.

Efter förhörets slut begåfvo sig Karl och två man till Grimnäs. Olof Engelbrektssons hus var stängdt, och i alla öfriga gårdar var det öde. Bodsjömännen stodo ingenstädes att finna, och till slut måste Karl återvända med oförrättadt ärende.

De hemmavarande kände liflig undran öfver hvar deras kamrater kunde hålla till, men ingen hyste någon oro för dem.

Karl föreslog nu att sända bud till refsundsmännen, så att dessa fingo aflösa bodsjömännen.

»Gärna skall hvilken som hälst af oss buda dem», lofvade en bonde, »men icke för att bli aflösta. Ty här stanna vi i alla fall tils ni befaller oss att gå hem. Och det får ni ej göra förr än prosten kom-

mit tillbaka... Vi äro trötta på att gå uppe vid bodarne och ingenting ha att göra. Kornet brådskar det ej med ännu. Och här kunna vi möjligen bli till nytta».

»Tack för det, mina vänner», svarade Karl.

Han var gränslöst trött och hade snart sökt upp ett hviloläger.

XXII.

Två bragder.

Då Karl vaknade vid middagstiden, var gården där utanför ett enda sorl af röster.

Han spratt till. Hvad kunde det vara? Danskarne, som kommit att taga igen Torjus och sina öfriga kreatur? Ånej, då hade han nog icke fått sofva i fred så länge. Det var naturligtvis bodsjömännen, som kommit tillbaka. Det skulle bli roligt att höra hvilka äfventyr de upplefvat.

Karl kom dock icke längre än i förstugan förr än han insåg sitt misstag. Där satt nämligen gårdens ägare, Olof Olofsson.

»Goddag», hälsade Karl. »Jaså, ni kommer och öfverraskar mig under min våldgästning».

»Då jag kom, fick jag höra, att mitt hus fått hysa både prostinnan och eder. Det var mig en stor ära...», svarade Olof Olofsson, i det han steg in i stugan och bjöd Karl att återvända dit. »Och hvilket fint främmande ni skaffat mig i uthusen också!

Det råder bland oss liflig beundran för eder bragd, och vi äro smått afundsjuka på bodsjömännen, som haft den turen att få bistå er».

»Ha då alla refsundsmännen kommit ned från bodarna?»

»Alla, som ha ben under sig. Gulliks berättelse väckte det största uppseende hos andviksborna och spreds genast till folket rundt omkring. Förbittringen var oerhörd. Hvarenda en kände det som hade illgärningen gjorts mot honom, och hämdlusten brann hos oss alla. Det tog ej lång tid för oss att bli utrustade och komma iväg. Vi voro så vredgade, att vi ej tänkte på eder och edra föräldrars sorg och ängslan ... Det är åsynen af de svarta ruinerna af prästgården, som påmint oss därom ... Nu ha vi alla blott en enda önskan: att få göra hvad i vår förmåga står för att bota de skador ni lidit. Ni måste hitta på något innan ni går ut till dem, annars blir det bland dem stor förstämning».

»Jag förstår rakt icke, hvad jag skulle hitta på».

»Kunna vi ej draga ut till prostens räddning?»

»Omöjligt. Refsunds- och bodsjömännen äro tillsammans vidpass tvåhundra. Det går ju ej för en sådan liten flock att med makt uppträda mot en öfvad härstyrka, som är tiodubbelt starkare och därtill är försedd med kanoner».

»Nej, jag förstår det», sade Olof Olofsson nedslaget. »Det går ej med bara mod».

»Dessutom känner jag mig ovanligt trygg för min far. Han är en viktig politisk fånge, och det ligger i danskarnes eget intresse att behandla honom

väl. Det säger sig själft, att han lider vid tanken på mor och det brända hemmet, men hans själ har också starka skuldror ... Så fort ske kunde sände jag rätter man till hans undsättning ...»

»Per Simonsson?»

»Ja. Och han vänder sig till guvernören».

»Då äro båda förslagenhet och makt på benen och all åtgärd från vår sida onödig», sade Olof Olofsson och stirrade framför sig med hopplös min.

»Ja, jag ser intet annat att göra än att bärga kornet och för resten afvakta händelsernas gång ...»

»Det går icke att få dem att tänka på kornet nu. Det skulle sprida dem alldeles för mycket».

»Men det blir ju hungersnöd i landet, om säden ej tages till vara».

»Nog lär det bli ett hårdt år ... På andra ställen ha de ej kunnat bärga, om de velat aldrig så gärna — där de haft danskarne in på sig. Men alt sådant hör ihop med ofred. Nu ber jag er emellertid att gå ut till dem och lugna dem efter bästa förmåga».

Just som Karl skulle träda ut, hördes bland folkmassan höga rop, och alla skyndade ner till stranden.

»Far räddad!» klang det till inom honom, och han skyndade efter.

Ute på sjön syntes tafnäsbornas stora kyrkbåt, som Karl igenkände på långt afstånd. Det kunde altså ej vara fadern utan måste vara en samling sundsjömän, som upp till sina bodar fått budskap om de senare dagarnes händelser och nu ville ner och förvissa sig om dem.

Då båten kom närmare visade det sig, att den roddes af de hittils saknade bodsjömännen. Bland dem befann sig en äldre man, som satt framåtlutad med ansikte gömdt i händerna.

Först då båten stötte mot land, reste den gamle sig upp. Karl tog ett steg baklänges, då han fick se hvilken det var... Det var kyrkoherde Rahm i Ragunda!

Karl skyndade till Olof Olofsson, som stod i närheten och sade till honom:

»Säg kyrkovärden från Bodsjö, att jag vill tala med honom innan fången föres till mig. Jag är alldeles slagen af att se min fars barndomsvän komma så där som en missdådare... Jag skyndar tillbaka till hvardagsstugan hos er. De kunna ju få tro, att jag ligger och sofver än».

Olof Olofsson nickade, och Karl försvann utan att någon sett honom. Alla hade sin uppmärksamhet riktad på båten.

»Vi äro ej beredda på beröm för hvad vi gjort», sade kyrkovärden, sedan han hälsat Karl. »Men vi känna oss i alla fall trygga i det egna medvetandet att ha gjort vår sak bra».

»Hur kommo ni att taga er före med detta?»

»Jo, medan vi voro ute, gjorde vi en spejarfärd till Sundsjö, och då just kom Per Simonsson från Stugun förbi där, på väg hit. Jag är väl bekant med honom och visste ju, att ni sändt efter honom. Jag ansåg mig altså godt kunna omtala mitt upp-

drag för honom. Han öfvertalade mig att fara till Ragunda med mina män och häkta kyrkoherde Rahm och hans hustru... 'Om ni få Olof Engelbrektsson eller icke, betyder föga. Plundrarne skola — ifall de ärna taga igen tjufgodset — ovilkorligen visa sig vid Refsunds prästgård, och där sköter pastorn dem. Men hvad hvarken han eller prosten skulle förmå sig till, det vore att häkta kyrkoherde Rahm. Och mot honom få inga hänsyn tagas. Ty han är hufvudmannen för allesamman de jämtske skälmar, som sålt sig åt danskarne. Men ni skola ej nöja er med honom. Ni skola också taga fru Karin. Om han är hufvudet, så är hon den hals, som vrider hufvudet... Ni göra altså en god och stor gärning, om ni lyda mig'. Och vi lydde».

»Det är nog bäst som sker, fastän jag, som sagdt, ej vet, huru jag skolat kunna anbefalla eller tillåta något sådant. För min far hade det varit förfärligt... Ni togo ej fru Karin?»

»Hon stod ingenstädes att finna. Jag tror, att hon flytt i alra sista stund. Och vi vågade ej uppehålla oss med att vänta där — vi kunde ju ha blifvit öfverraskade af en samling sammansvurne, som hon bådat upp... På våra frågor, hvar hon var, svarade kyrkoherden blott, att det visste han ej».

»Hvad sade han, då han förstod edra afsikter?»

»Det var på kvällen, vi togo honom. Jag tror, att han genast anade vårt ärende. Han kallade oss tjufvar och uslingar och ropade på husfolket. Jag sade, att vi satt detsamma ur stånd att hindra oss i vårt förehafvande».

»Hur . . .»

»Vi bakbundo deras händer lindrigt och höllo vakt för dem tils vi begåfvo oss af. De kunde ju sedan hjälpa hvarandra. Det var blott för att de ej skulle kunna gå efter hjälp och för att vi skulle få försprång».

»Och då ni sagt kyrkoherden . . .»

»Han låtsades djupt förolämpad öfver en så kränkande beskyllning. Och då jag svarade, att hans ställning till danskarne var alt för väl känd, frågade han med hvad rätt vi uppträdde som rättvisans utöfvare äfven om våra påståenden varit riktiga. 'Med den rätt som hvarje redlig svensk har', sade jag. På detta svarade han med ett hånskratt . . . Så förde vi iväg honom. Munnen gick alt fortfarande på honom. När vi kommo till stora landsvägen, som går uppåt landet, frågade han, om vi skulle föra honom till Frösö skans. 'Nej, till Refsund', svarade jag. Sedan dess har han ej sagt ett ord. Såvidt jag kan förstå, grep det honom mycket djupt att bli förd just hit».

»Håll honom under bevakning. Jag skall tänka efter, hvad jag skall göra med honom, innan jag talar».

Karl gick i grubbel fram och tillbaka i den lilla kammaren utan att komma till något beslut rörande Rahm.

Han visste ej, huru länge han sålunda förgätit

den yttre världen, då dörren häftigt öppnades af Olof Olofsson:

»En löfklädd båt kommer från Pilgrimstadshållet!»

Folkmassan hade redan strömmat ned till stranden. Då Karl blef synlig, öppnade sig ett led för honom, så att han kom framom de öfriga.

Det var längesedan Refsundssjön tett sig så härlig i hans ögon. Hela vattenytan låg solblank, och från mörka furuskogar och ljusa löfdungar rundt om densamma jublade och sjöng en tusenstämmig fågelkör. Och i hans eget bröst jublade det också och sjöng. Men där fick melodien ord. Och orden lydde: »Det är far, som kommer!»

Det band af förståelse och kärlek, som knöt far och son samman, var kändt af hela omgifningen. Det var nästan ett talesätt bland sockenborna — ett talesätt framsagdt med djup aktning och under liflig erkänsla af förhållandets föredömlighet. Detta tog nu form så, att folkmassan vek tillbaka, så att Karl blef stående ensam på den lilla bryggan vid båtstaden.

Närmare och närmare kom båten. Då årorna lyftes, skimrade de i solen såsom ett par gyllene vingar.

Nu igenkändes personerna. Karl svängde sin hatt. De öfriga följde exemplet, och så bröt ett hundrastämmigt glädjerop ut.

Prosten stod framme i fören, stödd af Per Simonsson, svängande sin hatt och så vacker med sitt stora hvita hår.

Karl tog honom i sina armar, då båten lagt till, och satte honom på en stol, som förts ned till stranden.

»Käre, älskade far, att du är hemma igen!»

Den gamle tryckte tyst Karls framsträckta händer.

»Mor är riktigt kry och hälsar dig».

Stolen lyftes upp på några starka axlar, främst Karls, och så gick prostens väg genom skaran, där alla stodo med blottade hufvuden.

»Tack, tack, käre vänner! Gud vare lofvad, att jag är hos eder igen!»

Folket följde efter.

Då de kommit med prosten till Olof Olofssons, stannade Karl i dörröppningen och sade med stark stämma:

»Jag tänker, att min far främst tränger till hvila. Då han erhållit sådan och det sports hvilka tidningar han medför, kunna vi behöfva hvarandras hjälp. Jag ber er för den skull att icke vara långt borta».

De svängde sina hufvudbonader under tydligt uttryck af belåtenhet och aflägsnade sig stilla.

»Det är misstag, min gosse, att jag är i behof af hvila. Ser du ej, huru kry jag ser ut?»

»Jo, jag tycker, att du är riktigt föryngrad».

»Så är det också... Jag har sett otaliga bli friska vid Pilgrimstads källa. Själf har jag aldrig tänkt på att gå dit — jag trodde, att det var den ohjälpliga ålderdomssvagheten, som satt i mina ben. Den kropps- och själsskakning, jag genomgått, har fört blod till dem igen. Se, jag kan stå på dem!»

Den gamle reste sig upp, hållande i stolen och stod sedan utan annat stöd.

»Så underligt det går till! Jag har mist det,

som kunde fås för pänningar, och fått det, som ej kunde fås för pänningar».

»Det räcker nog ej så länge — det är spänningen för tillfället», tänkte Per Simonsson.

»Nå berätta nu, hvad som händt dig, från början och till slut».

»Då de kastade mig på båren och buro mig ner till sjön, såg jag Gullik. Af den ofantliga brådskan, som sedan följde, förstod jag, att plundrarne blifvit öfverraskade, och jag tänkte, att det möjligen fans af vårt folk i närheten. Vårt bättre husgeråd stod i ett par kopparsåar vid stranden».

»Dessa sänkte de och flydde. Då de kommo igen för att hämta bytet, råkade de fast. Vi ha sedan tagit upp såarne med innehåll», sade Karl.

»Jag blef väl behandlad. Då de nådde land, lades jag i en hökärra. Det gjordes uppehåll endast på få ställen, och i allmänhet utvecklades stor snabbhet med allting. Jag förstod ej, huru det kom till, men det var öfver mig en så ofantlig ro . . . Jag fördes ej till själfva lägret, som är i närheten af Mattmars kyrka, utan till Kvitsle. Jag väntade hvarje stund, att man skulle komma och taga mig för att ställa mig inför generalen. Men ingen frågade efter mig. Slutligen öppnades mitt fängsels dörrar af — Per Simonsson. Och nu må han taga vid».

»Det är just ingen bragd jag utfört. På Frösön fick jag ej träffa guvernören. I stället sökte jag upp min gamle bekanting Esbjörn Sivertsson, för hvilken jag omtalade mitt ärende och begärde råd och hjälp. Han var genast benägen att följa med och ut-

rustade sig med en tom hökärra och några torra fårbogar. Han skulle uppträda som försäljare af hö, jag af köttet, och hvad vi hade med oss skulle blott utgöra prof. Hö skaffade han sig först i Näskott... Vi fingo pass, då vi kommo till lägret, men någon handel syntes omöjlig att åstadkomma. Den ene visade oss till den andre... Alla sprungo omkring som yra höns. Något syntes ha inträffat, men vi kunde ej få tillfälle att fråga någon om orsaken därtill. Slutligen måste vi söka oss något härbärge för natten och drogo för den skull ner åt Kvitsle, där Esbjörn hade en bekant. Utanför en stuga där suto ett par norskar i dansk uniform och sågo riktigt uppledsna ut. Vi stannade.

»Vi ha varit däruppe för att sälja, men det tycktes vara någon riktig villervalla där, så att vi kunde ingenting uträtta utan måste söka oss husly för natten och försöka vår lycka i morgon. Har något händt och är det sådant, att det går an att ni talar om det för oss?»

»Ja, en dansk riddare har funnits död därinne i lägret med ett dolkstygn mellan refbenen».

»Hvad hette han?»

»Jörgen Urne».

Jag höll på att falla baklänges och högg tag i kärran, så att det knakade i fingrarne. »Hvem har dödat honom?»

»Det vet man ej. Somliga tala om förräderi. Andra säga, att det var fiendskap emellan honom och generalen, emedan dansken ville upphäfva sig till herre».

»Då var det mindre underligt, att man ej ville tala med oss. Till hvilken skall man vända sig?»

»Det är mer än vi kunna säga. Här råder på en gång herrelöshet, obeslutsamhet och missnöje».

Mitt hjärta hoppade af fröjd i mig. Dessa båda voro utan tvifvel ett par missnöjda. Och att de voro meddelsamma, var säkert. Bättre kunde ju ingen önska sig.

»Ni äro två läger inom lägret», sade jag, tagande mod till mig.

»Just så, och dessa läger äro mer fiendtliga sins emellan än ni och vi, bröder».

I denna stund voro vi af lasset och höllo deras händer. Blodet är tjockare än vattnet!

»Å, vi äro från ett land, som en gång rådde sig självt. Men våra herrar förslafvades af laster, dådlöshet, prålsjuka och sådant. Så kommo inkräktarne och togo herrarne. Och vi fingo följa med. Och vi få gå under det främmande oket tils vi vuxit oss så starka eller tils våra nackar böjts så djupt, att vi kunna föda en man, som i klokhet och kraft är ett hufvud längre än vi öfriga. Vi vänta vår Moses... Under tiden motas vi till och med ut att hjälpa till att undertrycka andra, såsom vi själfva blifvit undertryckta...»

»Ni ha ej lydt det påbudet — ni ha ej öfvat brodermord».

»Nej, det kunde ju ej ha händt, att en norsk kula sträckt en svensk man till marken. Men vi känna det bittert nog att vara med i flocken».

»Det förstå vi — liksom vi förstå hvarandra i öfrigt».

Det kändes inom oss alla något, som ej kan beskrifvas.

»Aftonen begynner bli kall», fortsatte jag om en stund. Det hade också mörknat på. »Kunna ni ej följa med oss in?»

»Nej, vi hålla vakt här».

»Vakt?»

»Ja, vi ha en fånge därinne».

»En gammal hvithårig man?»

»Ja».

»Han kan ej gå på sina ben?»

»Riktigt».

»Han är präst?»

»Så ser det ut. Men hur kunnen I veta det?»

»Det är prosten i Refsund — en ärans man. Och vi ha kommit hit för att befria honom».

»Då hade ni tur, som träffade oss. Gören oss den tjänsten att binda för våra munnar och länka ihop våra händer. Här är nyckeln. Låt det gå raskt».

»Vi föllo i hvarandras armar, och jag tror, att vi gräto alla fyra... Icke så långt därefter hade vi med prosten i hölasset beträdt återvägen öfver Hallen och Oviken».

Karl berättade i sin ordning hvad som händt hemma under prostens bortovaro, undantagandes Rahms häktande. Han ville uppskjuta meddelandet därom så länge.

»Jag har glömt ett», tillade prosten. »Bland

dem, som förde bort mig, var också en af mina pastoratsbor: Olof Ersson i Bröckling».

»Det är då också dåliga karlar de fått härifrån», sade Karl. »Äro de öfriga af sammansvärjningen lika och är ordspråket om att 'kaka söker maka' sanning, då var Jörgen Urne just en 'pen mand' ... Hvad skola vi göra med fångarne? Skicka dem under ordentlig bevakning till Frösön?»

»Det är bäst», sade prosten, och Per Simonsson nickade bifall.

»Vi ha väl intet behof af folket här sedan dess? Det tyckes mig så viktigt, att de få skörda sitt korn», sade Karl.

»Det vore väl om så skedde på alla andra ställen, där det är ogjordt, annars blir det kanske andra, som uträtta det. Jag hörde å skansen, att en svensk här väntas hit», sade Esbjörn Sivertson.

Han hade synbarligen ej förstått den ofantliga innebörd hans yttrande hade. Detta gjorde hans åhörare så mycket bättre. De suto en stund som om åskan hade slagit ned.

»Då måste jag fara till guvernören, och det genast», utbrast Karl.

»Du kan ju föra fångarne, så blir du välkommen», sade prosten.

»Nej, jag måste färdas vida fortare».

»Det har du rätt i ... Guvernören får meddela den danske befälhafvaren härom med tillägg, att han ej skall sitta trygg till svenska hären kommer. Nu är jämtarnes eget tålamod slut. Om han icke aftågat inom ett dygn, så brinna vårdkasar på alla berg, och

en flerdubbelt större styrka än hans skall drifva honom tillbaka in i Norge igen ... Trotsar han, få vi sätta hotelsen i värket, men det lär ej bli behöfligt. Samtidigt härmed får guvernören sända kurirer emot den svenska hären — ifall den redan skulle ha brutit upp — och säga, att den får vända, enär danska hären aftågat».

»Jag skall tala med folket och sedan bege mig iväg ... Du får bo här så länge du vill, far. Olof Olofsson utrymmer stora bygningen och bor själf i lillstugubygningen tils ny prästgård hinner byggas — det äro socknemännen redan ense om. Skall han göra det och vi föra mor hit?»

»Ja, tack».

Per Simonsson följde Karl ut.

»De ha väl nupit Rahm?»

»Ja».

Säg ingenting åt prosten därom nu, utan för bort Rahm i tysthet».

Karl tryckte brådskande hans hand.

»Ni hade rätt ändå i er tro på sammansvärjningen. Dennas upptäckt och Jörgen Urnes död böra i ej ringa mån medverka till att danske befälhafvaren finner klokast att vända».

XXIII.

En ädel kvinna.

»O Karl, hvad du var snäll som kom», hviskade Magnil, där hon satt i Karls knä. »Lusten blef mig för brännande, då jag var så nära. Det fans ju ej häller något hemma, som särskildt påkallade min närvaro. Och bud hade de fått, att mitt ärende var väl uträttadt».

»Ja, jag är så glad att denna förfärliga tid är slut, att jag knappast tror det vara sant. Far skall kunna intyga, att jag hållit mig tapper, men nog har det varit klent med modet och nog har jag sväljt gråten många gånger... Det var en förfärlig dag, då en af gossarne från Ström kom och berättade mig om att ditt hem bränts — värst innan jag fick veta hela sammanhanget. Och värre ändå hade det varit, om ej gossen talat så lugnande och stilla. Ty mellan raderna i ditt bref ville jag läsa alt möjligt — och för resten tog han ej fram det genast».

»Han gick i ordning med frågorna», smålog Karl.

»Ja».

»Hade ni på förhand fått bud om danska härens aftåg?»

»Nej. Och du må tro, att det var uppståndelse, då den kom. Det har öfveralt kring bygden sports, huru de i hären varande norrmännens missnöje med detta fälttåg blifvit alt starkare, och första tanken var, att de gjort resning och aftågat. Men far sade strax, att så mogen var ej självständighetstanken hos dem ännu. Så tänkte man, att danskarne kände ställningen osäker i Mattmar och drogo sig upp mot gränsen. Sist af alt tänkte vi på den värkliga orsaken... Tror du, att den svenska hären vänder?»

»Vi kunna vara mycket säkra därpå. Hvad skulle de hit att göra, då de äro obehöfliga? Fienden har ju lemnat oss. Guvernör Sparre var alldeles viss på, att svenska hären ej skulle komma. Också skickades befallning till prästerna att ge befolkningen bud om att komma hem till sina gårdar. Det är ock hög tid, om kornet skall bli till någon nytta.. Efter ofred följer alltid dryckenskap, sedeslöshet, dagdrifveri och dylikt — ofreden släpper lös alla onda makter i människolifvet. I krig är ju högsta råhet högsta förtjänst. Skulle det så bli hungersnöd till, då vore det förfärligt. I vinter kunna vi ej häller få något från Norge, eftersom dess folk fått ligga i fält i stället för att sköta sin jord».

»Stackars deras kvinnor!» suckade Magnil. »Jag kommer att tänka på en berättelse om de förste inbyggarne i Laxsjö. Det var två soldater, som drogo

dit upp i skogen och bröto mark och bygde sig hem. Männen blefvo utkommenderade i kriget, och så suto de unga hustrurna ensamma däruppe i sina stugor i ödemarken, där de aldrig sågo några andra lefvande varelser än skogens vilddjur, då dessa hade sina vägar förbi ... När våren kom, sådde de och om hösten skördade de. Så skulle de tröska. Men slagan får, som vi veta, ingen fart då man ej får tröska i takt, d. v. s. då tröskarne äro två, tre eller fyra. Då, som af en tyst öfverenskommelse — ty de bodde ett godt stycke från hvarandra — började de, där de höllo till på hvar sin loge, tröska i takt. Det var två hjärtan, som förstodo hvarandra utan ord; utan att ens se hvarandra. Och det berättades, att sedan de tröskat en stund, kastade de på samma gång från sig slagorna och lupo i hvarandras armar och gräto».

Hon lutade sig ner mot hans axel.

»Det är något annat, jag skulle tala om, men jag har ej lätt för det sedan du berättat om farbror Rahms häktning och om hvilken som värkligen anstiftat all den olycka, som gått öfver er där hemma».

»Du har sett fru Karin?»

»Ja».

»Hon har varit här?»

»Ja».

»Sökte hon din far?»

»Nej, mig».

»Dig?»

»Just mig. Hon kom en dag, då far var borta. Hon var till häst och satt lika säkert i sadeln som en karl. Hon var fint klädd, men det var något

oordnadt öfver dräkten, och hon gick liksom i sömnen. Detta tillsammans med hennes egendomliga utseende gjorde att jag fick stora ögon. Och mindre vardt ej min undran, då hon började tala.

»Jag ber er att höra mig», begynte hon, utan att säga hvilken hon var. Och jag ville ej fråga. Jag endast svarade, att jag ville tjäna henne så långt jag kunde. Hon frågade mig, om jag någonsin varit i ett fängelse, hvilket jag naturligtvis förnekade.

»Då vet ni ej mycket», fortfor hon. »Jag, ser ni, har varit fängslad i åtta år. Icke i ett sådant där oskyldigt fängelsehål, som ni ryste åt, då ni hörde namnet därpå. Nej, i osynliga kedjor, som äro så förfärligt tunga och som strama åt så hårdt. Ni kan tro, att jag hatade fångvaktaren. Fastän han var ju oskyldig till att jag aftjänade straffet. Det var ju min skull, som begått brottet. Men jag hatade honom i i alla fall... Så kom en ung vacker riddare in i fängelset. Han såg så sträng ut och talade så allvarligt när fångvaktaren var inne. Men då denne var ute, blef riddarens ansikte endast sol och fägring, och hans stämma vardt mjuk som en vindhviskning i skogen. Och han lofvade mig att föra mig långt bort, där fångvaktarens makt öfver mig skulle bli så godt som ingen — se jag kunde ej undslippa fängelset. I stället skulle jag ge min själ åt honom. Och det gjorde jag gärna, ty fängelset var så dystert, och riddaren var så härlig att skåda och talade så ljufligt. Det var kärlek, sade jag mig med jubel... Så tog han min hamn och gjorde ett förfärligt brott, och de skulle döda mig därför. Men då flydde jag.

De togo fängvaktaren, som nog får lida hårdt för att han ej kunde se efter min hamn — de dumma människorna, hur skulle han ha förmått det! Jag flydde till riddaren — genom villande skog. Jag hittade så väl, ty mitt hjärta visade mig vägen. Jag kände ej nattens kyla, ej rägnets piskande, ej att trädgrenarne slogo mig i ansiktet — så glad var jag att få komma till honom ... Och då jag kom till honom, så fick jag se och höra, att han ej var någon riddare. Det var djäfvulen, som tagit riddaregestalt. Men jag vardt icke rädd utan blott vred, och jag stötte min dolk i hans hjärta, så att han dog. Ser ni, att det är djäfvulsblod? Det är nästan svart. Människoblod är rödt».

Hon tog fram en tveeggad knif, som var blodig, vände den på alla sidor och skrattade vildt. I denna stund var hon hemsk att skåda. Jag förstod, att hon var vansinnig.

»Jag kommer aldrig att få någon ro», fortfor hon. »Det blir mitt straff. Jag vet icke, huru många oskyldiga få lida för mig, men ju flere dessa äro, dess hetsigare blir min irrfärd. Nu ville jag be er att tala om altsammans för fängvaktarens bödlar, så att de låta honom få lefva. Icke för att mitt straff skall bli mindre, ty jag förtjänar ingen miskund, men han är ju oskyldig, och hvarför skola de döda honom? Och om ni träffar någon annan af dem, som lidit för min skull, så tala om, att det var djäfvulen, som tog min hamn, då jag gjorde alt det onda ...»

»Men hvem är ni då?»

»Jag är domprostinna i Trondhjem».

»Ni är sjuk. Stanna här, skall jag vårda er».

»Jag sjuk!» Och hon skrattade så, att en rad af hvita tänder lyste... »Ser ni, jag kom hit därför att det var en gammal kvinna, som sade, att ni kunde mer än de andra?»

Jag såg förvånad upp. Det lät på henne som om hon hört, att jag kunde trolla.

»Ja, hon sade, att ni kunde — förlåta edra ovänner och bedja för dem, som gjorde eder skada».

Hon stötte fram de sista orden i ett ögonblick. Och hon såg riktigt bra ut då, och klok också. Innan jag hann hämta mig från förvåningen öfver hvad hon sade och öfver förändringen tillade hon:

»Ni vill veta hvad jag heter. Jag heter fru Karin».

Det gick rundt för mina ögon. En dörr skrälde till. Jag störtade ut. Men hon var borta, såsom skulle hon sjunkit i jorden eller flugit i luften, och jag frågade mig, innan jag återfått herraväldet öfver mig själf, om jag drömt en dröm eller sett en syn. I detsamma ljödo hästtramp, och hon sprängde bort. Jag ropade åt henne, men det hörde hon ej eller brydde sig icke om. Annat kunde jag ej företaga mig. Det fans ingen hemma mer än gamla Guru och jag... Jag har ej talat om detta för far, ty jag ville be dig att be för henne. Nu har ju emellertid saken blifvit mera invecklad, dels fått andra sidor. Jag tyckte, att det var så synd om henne, på samma gång jag afskydde hennes gärning. Men, ser du, det är något, som ni män icke kunna förstå er på så

som vi: hvad det vill säga att ha någon att ge sig hän åt med lif och själ. Ni ha ju så mycket annat, som fängslar er och som tager edra krafter i anspråk — för oss är detta alt. Därför att jag är så rik i detta afseende, kan jag förstå, huru gränslöst fattig hon varit och hur lätt det var för henne att bli så dålig som hon blef... Då hon gifte sig, visste hon ju ej, hvad hon gjorde — hon var ett prålsjukt barn, som sprang efter det som lyste... Hon har i hela sitt lif haft mindre än ingenting. Innan hon ägde förmåga att bedöma sig själf, länkade hon sig samman med en gubbe, som intet kunde förstå af det i hennes natur, som var fint och godt. Ty det fins något sådant hos alla människor — äfven tisteln har sina blommor — och när vi få älska, då växer det, och ju mer vi få älska, dess starkare blir det... Så kom den andre. Hennes hjärtemark hade så förkväfts af ogräs, att hon ej längre kunde känna, att han blott hycklade. Hennes kvinlighet hade mist sina känselspröt. Och så gaf hon sig icke blott åt en ovärdig, utan lät det, som hon trodde vara kärlek, förleda sig till grymhet och brottslighet. Hon hade förlorat det, som är den sanna kvinlighetens ovärderliga arfvedel — känslan af att endast den kärlek, som adlar oss, är äkta».

Karl satt och stirrade tankfullt framför sig medan han höll Magnils hand i sin.

»Du reder ut denna sak långt mer än du anar», sade han så. »Du har gifvit oss nyckeln till denna gåta — en sammansättning af huldra och häxa. Med alt detta ägde hon ett ofantligt inflytande på sin man,

och hon dref honom, dit hon ville. Han är hållningslös och han är kär i pänningar och gods, men någon bof är han icke... Det hade knapt varit nödigt för dig att be för henne. Hon har med visshet skött spelet så klokt, att hon är oåtkomlig för lagen. Hon har stått bakom utan att synas. Den ende, som skulle ha kunnat vitna mot henne, hade varit Jörgen Urne, men han är död, och vi hade dessutom icke påkallat honom... Om hon påträffas, blir hon näppeligen häktad, men däremot är det stor fara för, att folket dödar henne, ty oviljan mot både henne och Rahm är förfärlig. Det troliga är emellertid, att hon flytt till Norge för att lemna sig i de danska myndigheternas beskydd. Så äfven ur den synpunkten är din bön för henne öfverflödig... Att hon sökte upp dig och talte såsom hon talte tyder emellertid otvifvelaktigt på ett slags ånger, och detta var lika roligt som märkligt att få höra... Och att du ville be för henne och att du velat göra rättvisa äfven åt henne, det är min kära, trofasta flicka så likt».

XXIV.

Stupstockarne vid Rödö färja.

Sju månader hade gått.

Det var den 27 maj 1678. Kring Rödö färjesund myllrade det af människor. Allas ansikten voro allvarliga. Dagen var blåsig, mulen och kall, såsom det varit hela tiden sedan sjön gick upp, och detta bidrog att sätta sin prägel af tryckt stämning öfver människorna. De trampade och trampade ideligen, såsom kunde de ej stå stilla, och alt emellan gingo deras blickar till de underliga ställningarne nedanför Tibrandshögen — två stupstockar och en hög stegelhjul.

Afrättningarne skulle ske först vid middagstiden, och ännu var det ej mer än frukostdags, hvadan allmänheten fick gå och taga altsammans i betraktande.

De dödsdömde voro uppe i prästgården.

Det hade varit en långvarig rättegång. Några af dem hade nekat och ljugit och trotsat — inga

hårdare än Olof Engelbrektsson i Grimnäs och Måns Olofsson i Bensjö. Då dessa voro Karl Alstadius' pastoratsbor, hade lagmannen påkallat honom att tala vid dem. Han kom dit. Länge såg det hopplöst ut, men så småningom veknade deras hårda sinnen, och de aflade fullständig bekännelse.

Då domen var afkunnad, begärde dessa tre, att de måtte få bli beredda till döden af Karl.

Det var möjligt för Karl att komma ifrån. Det hade varit meningen, att han skolat tjänstgöra som faderns adjunkt till midsommar — till hvilken tid hans och Magnils bröllop var bestämdt att firas — hvarefter hans bror, som nu aflagt sin prästexamen, skulle öfvertaga hans befattning hos fadern. Då emellertid brodern redan var hemma, fick denne hjälpa fadern och Karl mottaga guvernörens uppdrag att bereda ej blott de tre, som därom anhållit, utan samtliga dömde till döden.

Rahm var från rättegångens början en bruten man, och utan hans öppna bekännelse skulle rättegången blifvit långt vidlyftigare än den vardt. Endast i ett fall var hans tunga förseglad: när det gälde hustruns meddelaktighet i stämplingarna. All sådan förnekade han och tog hela skulden på sig.

»Min bevekelsegrund var», sade han en gång enskildt till Karl, »sämre än hennes. Hon lockades af äran — jag endast af de högre intäkterna. Hon förstod icke innebörden af dessa stämplingar och hvad de kunde leda till. Det skulle jag ha tänkt på, föreställt henne det och — om ej annat — så med makt afhållit henne från hennes företag. Hon är altså icke

brottslig, endast jag. Och min brottslighet är dubbel — jag syndade och lät henne också göra det. Hennes kärlek till Jörgen Urne fick han aldrig lära känna.

Fru Karin hade vid de af Karl gjorda efterforskningarna påträffats i Trondhjem, där hon stält till uppträden i domkyrkan upprepade gånger och så insatts på hospitalet. Det hade varit omöjligt för dem att få veta hvilken hon var. Hon hade rymt från hospitalet ett par gånger. De voro mycket besvärade af henne och glada att bli af med henne.

Hon fördes till Undersåker. Under Magnils milda behandling återväcktes hos henne så småningom förståndets ljus. Men nu vaknade hos henne i stället en brännande ånger — knappast så mycket öfver hvad hon gjort som öfver att hon så ömkligt förspilt sitt lif.

»Hvarför ha ni inga kloster, ni protestanter?» sade hon en gång. »Katolikerna äro barmhärtigare. Där kunna de lifströtte, de sjuke och de af lagens arm ej träffade brottslingarna få lefvande begrafva sig — de ha kloster».

Med säkerhet hade hon begått självmord eller återsjunkit i vansinnets natt, om icke Magnil framhållit hennes bestämda plikt att göra hvad hon kunde för att rädda sin makes lif.

Karl hade satt upp en nådeansökan åt Rahm. Ansökningen var bifogad ett ifrigt tillstyrkande af prosten Alstadius — den enskilde som mest lidit af Rahms gärning — och af Karl, såsom den hvilken

beredt Rahm. Guvernören och lagmannen hade ock förordat ansökningen.

Fru Karin var nu till Stockholm med denna ansökan, ledsagad af Rimpi.

Konungen hade förut bemyndigat lagmannen att medgifva en hvar af de anklagade, som fritt och otvunget bekände, rätt att bestämma om sin egendom. Denna skulle ju eljes indragits till kronan. Lagmannen hade medgifvit alla de dömde denna företrädesrättighet.

Karl hade upprepade gånger sport lagmannen, om ej någon utsikt fans till benådning för de öfrige, men denne hade alltid bestämdt förnekat detta, framhållande att folkmeningen kräfde, att deras lif skulle tagas.

»Ni vet bäst, huru det är hemma hos er. Hvad skulle folket göra med Olof Engelbrektsson, tror ni?»

»De skulle» ... Karl gjorde ett uppehåll. »Ja, de skulle, Gud hjälpe mig, jaga honom som ett vilddjur, stena honom».

»Ser ni! Och där fins ändå er far och ni, som ha predikat och lärt mildring i sederna och tänkesätten. Nej, det dröjer alt många släktled, innan hednasatsen 'lif för lif' går ur folkets sinnen och altså äfven kan strykas ut ur lagen».

Solen steg alt högre och högre på himmelen. Stunden, då de dömde skulle föras till kyrkan för att erhålla nattvarden, nalkades alt mer. Men ingen

fru Karin hördes af. Ju närmare det led, dess större blef Karls oro.

Så kom en tjänarinna in och sade, att det där ute var en kvinna, som önskade tala med pastor Alstadius.

Karl bad tjänarinnan föra in den främmande. Det var en svartklädd ung kvinna med stilla uppträdande.

»Jaså, Emfred», sade Karl och gick emot henne. »Isak skall bli glad nu. Han har väntat på dig».

»Jag får då tala vid honom, fastän jag blifvit försenad?»

»Ja, det får du visst. Jag vill blott innan du går in till honom omtala något, som han själf nog ej skulle säga: han har till mig lemnat ett i laga ordning uppsatt testamente, hvarigenom han skänker dig all sin egendom till evärderligt arf och ägo».

En imma drog öfver hennes ögon. Hon blef så varm om hjärtat. Icke för att han gifvit henne denna stora gåfva — hon hade alltid haft så ringa behof och numera voro dessa mindre än någonsin — utan för att han tänkt på henne så in i det sista. Genom Karls bemedling hade hon fått tala vid Isak tre gånger under fängelsetiden, och dessa stunder och den i dag var hvad lifvet gifvit henne at blidt solsken, som skulle falla öfver hennes stilla, ensamma väg, där hon vandrade fram, betraktande sig som hans änka.

Tiden gick och gick, men fru Karin hördes ej af. Slutligen kom lagmannen in till Karl och sade, att

det ej gick an att dröja längre med affärden till afrättsplatsen.

Det var intet annat att göra än att fara. Ännu fans dock hopp. Rahm skulle afrättas sist.

De dödsdömde fördes af soldater, undantagandes Rahm, som fick åka i samma kärra som Karl.

»Hvar är dansken — Torjus?» frågade någon nere bland åskådarne.

»Han vardt hemskickad till Norge efter fredsslutet och sedan han med helig ed förbundit sig att aldrig mer sätta sin fot på svensk mark».

På själfva Tibrandshögens topp var rest ett altare med svart duk. Här erhöllo de dödsdömde nattvarden, hvilken alla — undantagandes Jöns Ersson i Månsåsen, som var nästan slö — mottogo knäböjande under djup rörelse. Efteråt kastade de sig ner på marken med knäpta händer under bönerop och suckar.

Så lästes en dom upp af lagmannen.

Bonden Måns Nilsson i Viken, Alsens socken, var för det han förtegat förrädiska stämplingar mot kronans och rikets välfärd, dömd till nio skarpa gatlopp och att sedan för all sin lifstid vara landsförvisad.

Sju gånger förmådde han springa genom det led af soldater, som därunder slogo honom å den nakna ryggen med långa, mjuka men tillika ganska tjocka spön. Hans jämmerrop, som fylt alla de närvarande med fasa, blefvo så småningom mattare. Så sjönk han maktlös ner. Hans kropp var en enda blodig köttmassa. Man bestänkte honom med vatten, så att han kvicknade vid, och han fördes med en soldat

under hvardera armen genom gatan. Profossen tillät nu, att soldaterna slogo blott för syns skull. Så fördes han bort, mera död än lefvande.

Lagmannen uppläste dödsdomen öfver Jöns Ersson smed i Månsåsen, Sunne socken. Han hade bevisligen handlat riksförrädiskt, men det var mot hans bestridande ej styrkt, att han varit fullt medveten om innebörden af sin handling. Därför skulle han undslippa med endast halshuggning.

Spetsgård var bildad från toppen af Tibrandshögen ned till stupstockarne. Jöns Ersson måste ledas dit, och framkommen sjönk han slapt ned. Det var frågan, om han ej var död redan innan hans hufvud föll för bilan.

De öfriga dödsdömde skulle ej blott halshuggas utan också steglas. De voro: bönderna Olof Andersson i Grön; Sjul Pålsson i Kälen, Rödöns socken; Kjel Andersson i Grönviken, Näs socken; Brodde Larsson i Backen, Rödöns socken; Karl Göransson i Lockås, Marby socken; Önne Sjulsson i Rån; Jon Mattsson på Andersön; Sven Persson i Gällstad; Olof Ersson i Bröckling och Måns Olofsson i Bensjö, Bräcke socken; Olof Engelbrektsson i Grimnäs, Refsunds socken; Isak Ingemarsson i Bispgården, Fors socken, samt förre kyrkoherden i Ragunda Olof Rahm.

De afrättades i den ordning de uppräknats. I den mån de ansågos mera skyldiga fingo de vänta längst, enär detta med rätta ansågs som en tillökning i straffet. De skulle ej blott lida sina egna utan ock sina medbrottslingars dödskval. Rahm skulle vänta till sist.

Alt oftare gingo Karls blickar ut mot färjesundet. Men ingen båt syntes till.

Lagmannen nämde Rahms namn. Han såg upp med en frånvarande blick.

»Det har sökts nåd för er af er hustru och min far, och guvernören och lagmannen ha förordat ansökningen, men den måtte ej ha blifvit beviljad, eftersom fru Karin ej kommit», sade Karl.

»Hälsa henne och bed henne förlåta mig. Och er far också. Säg dem, att jag ej önskade konungens nåd, ty jag vet, att jag fått nåd af konungarnes konung».

Han gick med fasta steg genom spetsgården. Framför stupstocken föll han på knä och knöt själf det svarta klädet för ögonen. Knäppande händerna utropade han så med hög röst: »I dina händer, herre Jesu, befaller jag min anda!» Så lade han själf ned hufvudet på stupstocken, och i nästa ögonblick var det skildt från kroppen.

Alt mindre och mindre hade folkmassan blifvit under detta ohyggliga skådespel. Många kvinnor och några män hade svimmat, fem personer hade fått anfall, som liknade fallandesot, och två hade blifvit sinnesrubbade.

Steglingen var långt mera ohygglig än själfva afrättningen. Den dödes lemmar krossades, och kroppen hängdes upp på ett hjul. Allas hufvuden sattes fast å själfva hjulet utom Rahms, som fästes å en påle ofvanför hjulet.

Detta skräckarbete utfördes endast af bödlarne, som i folkets ögon hade lägre rang än någon annan. Förunderliga motsägelse! Man gillade dödsstraffet men hyste den högsta afsky för dess utöfvare.

Dessa sågo ut som sannskyldiga djäflar, där de gingo omkring, drypande af blod.

Då Karl på hemvägen nådde till bron vid Östersundet, fann han där en stor folksamling. Man slog med händerna och talade hvarandra i munnen.

Det var kring fru Karins liflösa kropp man samlat sig. I den ena handen höll hon ännu den dolk, hvarmed hon tagit sitt eget lif, i den andra benådningsbrefvet.

Somliga sade, att hon kommit för sent — andra att alla båtar midt emot Rödösidan blifvit borttagna, så att hon ej skulle kunna komma öfver. Det var nämligen bekant, att hon väntades, och ifall hon medförde benådningsbref ville man hindra dettas värkställighet. Så hatad var Rahm och hans gärning.

Karl tog med liket till Brunflo, hvars kyrkoherde lofvade att begrafva det.

XXV.

I midsommartider.

Magnil kunde ej reda den stämning af bidan, som låg öfver henne själf och, tyckte hon, alt omkring henne. Hon visste ju hvad som skulle komma, och ändå var det som om hon icke riktigt visste hvad hon väntade på.

Alla de inbjudna gästerna hade anländt. Prosten — fortfarande oförmögen att bruka sina ben men eljes kry — satt jämte prostinnan och Berghemius i rummet bredvid. Det föll ett ord då och då, och så vardt det tyst. Ingen syntes kunna hålla ihop ett samtal. Kjel Enoksson och Rimpi — nu skollärare i Undersåker och gift med Gölin — stodo ute på gården och berättade för Per Simonsson och Hemming Nilsson i Stugun, Olof Olofsson i Sund, kyrkovärden i Bodsjö, Esbjörn Sivertsson å Frösön m. fl., hvad byarne och fjällen omkring dem hette. Magnil förstod det på Rimpi, som pekade än hit och än dit. Men de sågo ut, tyckte hon, som om de tänkte på

något helt annat än de talade om. De högtidsklädda skarorna omkring kyrkan föreföllo henne fylda af en oro, som gjorde, att de ej kunde stå stilla. Själfva sommarlärkorna utanför hennes fönster hördes som väntade de något. De slogo en half drill, och så stannade de.

På fästet syntes några strömoln. De hade ingen tyngd och störde altså ej sommarstämningen. Tvärtom tycktes de tillkomma för att det riktigt skulle märkas, huru djup himmelen var. Icke häller dessa rörde sig. De också hvilade i afvaktan.

Klockorna begynte gå. Magnil tyckte, att de rörde sig så stilla, så förväntningsfullt mot eljes. Det var som hade de velat höra efter, att hvarje ton klungit ut riktigt, innan de tillåto kläppen att mana fram en ny.

Prostinnan kom och fäste guldkronan i Magnils hår, hvilket flöt ut som ett skummande vattenfall öfver den hvita klädningen.

Magnils hjärta slog våldsamt, och hon visste egentligen icke någonting till sig förr än hon satt i den lilla bänken framme vid koret och hörde sin fars stämma ljuda så på en gång kraftigt och mildt, väckande och lugnande.

Kyrkan var alldeles packad med människor. Dörrarne stodo öppna, och fönstren voro urtagna, så att människomassorna utanför skulle kunna höra hvad som sades från predikstolen och altaret.

Midt framför altaret stod Magnils standar. Och rundt om altarbordet smög sig en hel rikedom af hennes blommor, där fästade af hennes hand. Det

var ett helt ackord af färger, mjukt och harmoniskt som hennes eget väsen.

Gudstjänsten var kort.

Då bröllopssalmen förtonat, lyftes prosten i en länstol, som sattes å en klädd förhöjning innanför altarringen. Därifrån förrättade han vigseln, som gjorde ett djupt intryck.

Så trädde kyrkoherde Berghemius fram:

»Då jag ser bygden framför mig le i sommarglans såsom i dag, kan jag icke låta bli att tänka på, huru den för blott några få månader sedan var fyld med fruktan och bäfvan. Men Herren var sitt folk huld, och vår räddhåga är bytt i glädje.

Jag vågar trygt säga, att aldrig ha trogna herdar burit fram sin församling inför Herren i ödmjukare förbön än Jämtlands präster gjort under denna tid.

Icke kan jag döma om andra, men jag betviflar, att församlingarna någonstädes kunna vara för sina präster, hvad de äro i Jämtland. Vi känna sägnerna om huru norrmän drogo öfver gränsfjället och bosatte sig här, och vi veta alla, att sägnerna tala sanning. Det var ett litet rike för sig själft, detta Jämtland, styrdt af sig själft genom sitt landsting, ehuru det gaf skatt till Norge.

Hit upp kommo allvarliga män och talade om Gud och den han sändt hafver. Det var icke det språk, som folket själft talade, men man förstod det i alla fall. Det klang så underbart vackert! Och folket bygde hem åt evangelii förkunnare, som stannade hos detsamma. Det vardt en hunger och törst efter Herrens ord, hvilken spordes vida. Man ropade

efter flere predikare af sanningens budskap, och så småningom vardt det en sådan i hvarje större menighet.

Nu kommer det, som hör till det underbaraste i vårt rikes historia. Prästerna talade svenskt mål, spredo bland en förut norsktalande befolkning svenska biblar, lärde folket att sjunga svenska salmer, förde ungdomsundervisningen på svenska. Efter det att ett par släktled gått, talade hela Jämtlands befolkning svenska.

Hvad hade inträffat? Jo, Jämtlands präster hade eröfrat Jämtland åt Sverge. Det hade gått så tyst — utan att egentligen någondera af parterna visste af det. Det var ingen osäker vapenseger, vunnen under kanondån, svärdsbrak och dödsjämmer. Ack, det afgöres ej på slagfältet, hvart en nation skall höra. Det är språket, som gör oss till en nation, och så länge vi tala svenska äro vi svenskar, åt hvilken än makterna kunna skifta oss vid ett fredsslut. När vid Brömsebrofreden för trettiotvå år sedan Jämtland och Härjedalen lades till Sverge, skedde ingenting annat än att ett par provinsers svenska befolkning erkändes som svensk. I eröfrade provinser är det oroligt under flere släktled — folket kämpar för att bibehålla sin nationalitet, och stridigheter och uppror bli följden. Härifrån hördes aldrig något sådant.

Prästerna äro Jämtlands eröfrare. Ingen var därför oroligare än prästerna, då landet hotades, då krigsryktenas svarta korpar kraxade öfver Kölen. Och i medvetandet härom utvecklade de också den lifliga värksamhet, hvaråt Gud gaf så rik välsignelse.

Vi ha segrat utan att ett svärdsslag fallit. Kriget afgör icke till hvilken nation vi skola höra, sade jag nyss — ack det afgör egentligen ingenting. Det är vid fredsluten, som riksgränserna — på kartan — fastställas af makternas ombud. Hvarför kunna då ej dessa, när tvister uppstå folken emellan, sammanträda och afgöra, hvad i alla fall de och ingen annan myndighet kan afgöra, utan att först tusentals människor skola dödas och lemlästas, änkors och faderlösas klagan ljuda och krigets följeslagare, pest, lastbarhet och fattigdom, öfversvämma landet? O, jag ser framåt mot en tid, då orden om att svärden skola varda plogbillar blifvit sanning!...

Vi ha segrat utan svärdsslag, i Hans kraft som sade: 'Stick ditt svärd i skidan, ty de, som taga till svärd, skola förgås med svärd'. Ingen har i vår strid fått vara ett mäktigare Herrens redskap än den man, som jag från och med denna dag får kalla min son, pastor Karl Alstadius».

Magnil tryckte Karls hand, där de stodo framför den gamle, öfver hvilkens ansikte låg något förklaradt, och det vardt så stilla i kyrkan, att människorna nästan höllo tillbaka andedräkten, då Berghemius fortfor:

»Med min församling har jag delat all min glädje, all min sorg, och jag kan därför icke underlåta att på denna dag och i denna stund tacka Gud för hvad han gifvit mig, då jag fått lemna min älskade dotter åt denne min käre son... Äfven honom få ni dela med mig så länge det är mig förunnadt att lefva ibland er».

Han sjönk ner på knä framför altarringen.

Efter det att en stunds tystnad rådt, framträdde guvernör Karl Sparre.

»Jag är sänd å min konungs vägnar och af honom befald att inför församlingen betyga hans välbehag och framföra hans tack till de unga ädla makar, som här knutit det band, hvilket icke själfva döden kan upplösa.

Konungen vill hugfästa deras heders- och lyckodag — jag skall nu säga eder huru:

Till alla Jämtlands inbyggare lofvar konungen, att han skall komma hit upp och se eder och göra sig kunnigt hvad han kan uträtta för eder provins.

Till den församling, som sett bruden födas, skänker konungen den gyllene krona, som bruden nu bär å sitt hufvud.

Till bruden själf skänker konungen dessa båda trearmsstakar af gediget silfver».

Ett sorl af beundran öfver det utomordentligt vackra arbetet gick genom församlingen, i det guvernören tog bort den hvita duken från ett hyende, som framburits af en ung pageklädd man, och nu öfverräcktes till Magnil.

»Till den församling», fortfor guvernören, »som sett brudgummen födas, lofvar konungen att bygga en ny prästgård i stället för den af fosterlandsförrädarne afbrända, och det skall icke finnas någon densamma lik i hela Jämtland.

Till brudgummen själf öfverlemnar konungen detta dokumentskrin».

En annan page hade framburit ett annat hyende,

som guvernören nu aftäckte. Skrinet var af drifvet silfver och utomordentligt vackert. I det guvernören öfverlemnade det till Karl, öppnade han skrinets lock, tog därur fram ett sigillprydt papper, vecklade ut det och läste.

Karl hörde icke riktigt hvad det var förr än guvernören kom till:

»— — — och då eder fader prosten Isak Olof Alstadius lemnar detta jordiska, skall ni efterträda honom såsom kyrkoherde i Refsunds pastorat. . .»

Guvernören lade nu ner papperet i skrinet, låste igen detsamma, lade nyckeln på locket och gaf tecken åt pagen att öfverräcka det åt Karl.

Med en lätt bugning trädde guvernören därpå tillbaka.

Karls läppar rörde sig, men han förmådde ingenting säga.

Prosten satt i sin länstol framme i koret. Han vinkade åt Olof Olofsson i Sund och kyrkovärden i Bodsjö, som flyttade honom intill altarskranket.

»Underliga ting ha vi skådat och hört i dag», sade han. »Ljuft var det för mig att som Kristi tjänare få lägga min sons och hans bruds händer samman. Innan hon själf förstod det, var hon mig så kär som en älskad dotter kunde vara. . . Min hustru och jag fingo ej någon annan. Att se dem under pällen och att få lysa välsignelsen öfver deras unga förbund var den största högtid mitt gamla hjärta drömt. . . Och nu kommer så mycket annat — framför alt det, att när min stämma tystnat, skall min sons röst fylla de gamla hvalfven där hemma med Jesu lärdomar och

Jesu pris... Nu kan jag när som hälst säga med gamle Simeon: 'Herre, nu låter du din tjänare fara i frid, ty mina ögon ha sett din salighet'».

Han knäpte sina händer i tyst bön.

Hela församlingen följde exemplet.

Och så tonade ut öfver bygden som en brusande mäktig våg den gamla salmen:

Vår Gud är oss så fast en borg,
Han är vår sköld och värja.